

ADVOCATENBLAD SINDS 1918

ACHTERGROND

Juridische wapenbroeders in het geweer voor militaire cliënten

INTERVIEW

Sander Dekker zet een streep onder de discussie

KRONIEKEN

Vermogensrecht 2021

**Stagiair
verbindt
sociaal
kantoor
met Zuidas**

**BUITEN DE GEBAADE PADEN
VIND JE NIEUWE WEGEN**

Pionieren is NOMAD op het lijf geschreven. Wij zien kansen, denken in mogelijkheden en verkennen graag nieuwe wegen. Hierbij zijn partners zoals Ploum van grote waarde. Ploum helpt ons als gids op juridische paden die we niet dagelijks bewandelen. *Kasper Schouten – The Nomad Company*

Ploum
Rotterdam Law Firm

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen. De redactie werkt volgens de Leidraad van de Raad voor de Journalistiek. Het volgende nummer verschijnt op 16 november.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Redactie

Sabine Droogleevers Fortuyn, Francisca Mebius

Advocaat-redactieleden

Jan Wouter Alt, Aldert van der Bent, Yola Geradts, Martijn Gijsbertsen, Karol Hillebrandt, Jack Linssen, Robert Malewicz, Coline Norde, Christiane Verfuurden, Paulien Willemsen, Rogier Wolf

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Druk

Wilco, Amersfoort

Citeerwijze*Adv.bl.* 2021-08, p.**Aan dit nummer werken mee**

Jan Wouter Alt, Erik Jan Bolsius, Sandra Braakmann, Tjitske Cieremans, Daphne van Dijk, Charlotte Helmer, Matthijs Kaaks, Maurice Mooibroek, Willem van Tongeren, Robert Sanders, Tatiana Scheltema, Trudeke Sillevius Smitt, Jeroen Velthuis, Marco de Vries, Bendert Zevenbergen en Jeroen Zweers.

Redactionele bijdragen

De redactie is te bereiken via redactie@advocatenblad.nl of tel 06-1349 9513. Opiniebijdragen kunt u naar dat e-mailadres sturen. Per 500 woorden leveren deze 1 opleidingspunt op. De redactie heeft het recht bijdragen in te korten.

Boom juridisch

Selma Soetenhorst-Hoedt (uitgever)

Nederlandse orde van advocaten

Postbus 30851, 2500 GW Den Haag,
info@advocatenorde.nl, 070-335 35 35.
Informatiepunt voor advocaten:
informatiepunt@advocatenorde.nl, 070-335 35 54.

Abonnementen

De abonnementsprijs bedraagt € 246 per jaar (excl. btw, incl. verzendkosten). Een abonnement biedt u naast de gedrukte nummers tevens het online-archief vanaf 2001 én een e-mailtending. Kijk op www.advocatenblad.nl voor meer informatie en het afsluiten van een abonnement. Abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan en worden stilzwendig verlengd, tenzij het abonnement schriftelijk wordt opgezegd. Na afloop van het eerste abonnementsjaar dient u rekening te houden met een opzegtermijn van één maand. Kijk op www.tijdschriften.boomjuridisch.nl voor meer informatie. Wilt u een abonnement afsluiten of heeft u vragen? Neem dan contact op via klantenservice@boomdenhaag.nl of via telefoonnummer 070-330 70 33.

Adreswijzigingen

Adreswijzigingen van advocaten: adres@advocatenorde.nl.
Andere abbones: klantenservice@boomdenhaag.nl of bellen met 070-33 070 33.

Website

Alle voorgaande nummers, kronieken en veel losse artikelen zijn ook te vinden op advocatenblad.nl. Advocaten met een account hebben onbeperkt toegang tot de website. Een account kan worden gecreëerd m.b.v. het wachtwoord *Advocatenblad*.

Advertentiedeelname

Capital Media Services B.V., Staringstraat 11, 6521 AE Nijmegen
Tel. 024-360 77 10, mail@capitalmediaservices.nl.

Behoudens door de Auteurswet gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden vervoelvoudigd of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden. Het al dan niet op verzoek van de redactie aanbieden van artikelen aan het *Advocatenblad* impliceert toestemming voor openbaarmaking en vervoelvoudiging t.b.v. de (elektronische) ontsluiting van (delen van) het *Advocatenblad* in enige vorm.

ISSN 0165-1331

Omslagfoto: Jiri Büller

© Speerd van der Hucht

REDACTIONEEL

COMMUNICATIE

DOOR / KEES PIJNAPPELS

‘Goede rechtspraak bedrijven kan niet zonder behoorlijke stukken. Gedingstukken dienen zo kort en beknopt mogelijk te zijn, dus zonder eindeloze omzwervingen en herhalingen, alles op straffe van afnemende helderheid en onnodig tijdverlies voor de rechterlijke macht.’

Deze tekst is niet ontleend aan de reeks tips en tricks die Floris Bakels het afgelopen jaar in het *Advocatenblad* heeft verzorgd. Dat had overigens best gekund. Het is ook geen bijdrage van raadsheren aan de discussie over de lengte van civiele processtukken in tweede aanleg. Ook dat had best gekund.

Wat het wel is? Een verzuchting (of zo u wilt, vermaning) van een kantonrechter die uitspraak doet in een arbeidszaak (ECLI:NL:RBNHO:2021:8408). De arme magistraat trok het kennelijk niet dat de advocaat namens de eiser een dagvaarding opstelde van 175 pagina's, die in de ogen van de rechter onleesbaar en daardoor ook onbegrijpelijk was. Uit pure wanhoop produceert hij zowaar een literaire volzin. ‘De goedwillende lezer geraakt hier in een *film noir* waaruit ontsnapping slechts mogelijk is door diep te zuchten en het stuk enige tijd weg te leggen.’

Als taalarbeider kan ik de hartenkreet van de rechter slechts onderstrepen. En passant maak ik van de gelegenheid gebruik om het artikel over begrijpelijke juridische taal aan te prijzen, dat op pagina 46 begint. Nuttig leesvoer, voor iedereen die beroepshalve de pen hanteert. ‘Iedereen wordt blij van goede en duidelijke communicatie,’ zegt taalwetenschapper Geerke van der Bruggen. Is dat zo? In ieder geval wordt iedereen ongelukkig van slechte en onduidelijke communicatie.

Sander Dekker is op dat vlak ook ervaringsdeskundig geworden. De communicatie tussen de minister en de beroepsgroep verliep de achterliggende jaren bepaald niet altijd gesmeerd. In de blessuretijd van de regeringstermijn wordt de discussie over de gefinancierde rechtsbijstand alsnog afgesloten, met behulp van een flinke zak geld. Vanaf pagina 10 legt Dekker nog eens uit hoe het zit. Als tegenprestatie verlangt hij wel een duit in het zakje van het ‘goed verdienende deel van de advocatuur’.

Die tegenprestatie blijkt echter geen *conditio sine qua non*. Als ‘de Zuidas’ niet meewerkt, betaalt de Raad voor Rechtsbijstand straks toch gewoon meer uren uit. De tegenprestatie is eigenlijk een tamelijk vrijblijvende voorwaarde. Gevalletje onduidelijke communicatie, lijkt me.

Gelukkig werkt de Zuidas wel mee. Lees het omslagartikel over de detachering van ‘commerciële’ stagiairs bij sociale kantoren en warm u aan de solidariteitsgedachte die daaraan ten grondslag ligt. Toegegeven, deze vorm van samenwerking bevindt zich nog in een pril stadium. Het kan echter niet anders dan dat ze breed navolging krijgt. Typisch een geval van goede communicatie.

DEZE EDITIE

**'We zetten een
definitieve streep
onder de discussie'**

**Juridische
wapenbroeders**

RUBRIEKEN

- 3** Redactioneel, Colofon
- 6** Gespot op social media
- 7** Cijfers, Citaat,
Column Matthijs Kaaks
- 9** In Beeld
- 32** Het Verschil
- 34** Gezien
- 37** Tuchtrechtcolumn
Trudeke Sillevius Smitt
- 44** Lawyers for Lawyers:
L4L Award voor
Belarussen Kazak en Znak
- 45** Buitenlandse balie,
De Dealmaker

INTERVIEW

- 10** 'We zetten een definitieve
streep onder de discussie'
- 38** Jeugdbescherming in de
toekomst: 'Gespecialiseerde
advocaat essentieel'

COVER

- 14** Stagiair als brug over de kloof

ACHTERGROND

- 21** Onderzoeker:
'Wees bedacht op
klassenjustitie'
- 24** Juridische wapenbroeders

LEGAL TECH

- 28** Gluren bij de burens:
Juridische innovatie
in Europa (3)

ACTUEEL

- 43** Lokale deken niet meer door
eigen achterban gekozen
- 51** Meerwaarde Wcr
twijfelachtig

PRAKTIJK

- 46** Samenleving vraagt om
begrijpelijke juridische taal

JURIDISCH

- 53** Juridische opinie:
Werknemer of zelfstandige?
Het roer moet om
- 56** Juridische opinie:
Stelplicht en bewijslast gelden
ook in alimentatiezaken
- 61** Even oprissen:
Executiegeschil: meerdere
wegen naar Rome

KRONIEKEN

- 62** Kroniek Vermogensrecht 2021

VAN DE NOVA

- 82** Ordeberichten
- 94** Van de tuchtrechter
- 96** Transfers

Jeugdbescherming
in de toekomst:
**'Gespecialiseerde
advocaat essentieel'**

*Zoals Hendrik zegt:
groen staan is burgerlijk...*

Kroniek
Vermogensrecht 2021

dialogue

In verbinding kom je verder

Wil jij ook verder komen? Kom er bij. Dialogue Legal leidt vaardige juristen op die elke dag de wereld beter en duurzamer maken. Wij zijn op zoek naar juristen die als consultant, trainer, mediator of coach samen met ons het verschil willen maken. Benieuwd wat we voor elkaar kunnen betekenen?

Ga naar dialoguebv.nl/werkenbij
en bekijk onze actuele vacatures.

Certified

Corporation

Dialogue besteedt aandacht
aan het welzijn van mens,
milieu en maatschappij.

GESPOT OP SOCIAL MEDIA

Royce de Vries
@Roycedevries01

Vandaag hervat ik na tweeënhalve maand weer mijn werk als advocaat. Fijn om weer aan de slag te kunnen. Dank aan mijn kantoorgenoten van @DeVriesKasem en bevriende advocaten buiten ons kantoor voor het waarnemen van mijn dossiers.

8:31 AM · Sep 20, 2021 · Twitter for iPhone

28 Retweets 7 Quote Tweets 3,835 Likes

Ben Polman
@Ben_Polman

Opa Ben: "ga zitten kleinkinderen, dan vertel ik jullie over de dag dat de fax werd afgeschaft in de Rechtspraak"

Kleinkinderen: "maar opa, bestond de e-mail dan nog niet"

Opa Ben: "jawel, 51 jaar eerder al, alleen de fax daarover was nog niet aangekomen bij de Rechtspraak"

 Rechtspraak @RechtspraakNL · 2h

Vanaf 1 februari 2022 behoort faxen met de Rechtspraak tot het verleden. Het traditionele faxverkeer maakt dan plaats voor Veilig Mailen. Hiermee kan vertrouwelijke informatie versleuteld en veilig worden gedeeld via e-mail. bit.ly/3AZDu0G #dagfax

1:58 PM · Sep 30, 2021 · Twitter for iPhone

Sidney Smeets
@SmeetsLaw

Twee jaar na de moord op Derk Wiersum hebben we de meeste van zijn lopende zaken afgerond en zijn de opbrengsten naar zijn gezin gegaan. Dat is iets, maar veel te weinig. Er is nog steeds te weinig aandacht voor de gevaren maar advocaten worden wél steeds vaker verdacht gemaakt.

10:33 AM · Sep 18, 2021 · Twitter for iPhone

12 Retweets 2 Quote Tweets 117 Likes

Robert Malewicz
@RobertMalewicz

Het is 18 september 2021, 2 jaar na de moord op Derk Wiersum. We hebben vandaag de vlag half stok gehangen, als eerbetoon en ter nagedachtenis aan Derk en alles waar hij voor stond.

jongebaliedenhaag • Follow
Lille, France

jongebaliedenhaag Van 9 tot en met 12 september heeft de Buitenlandse Reis plaatsgevonden, met bestemming Lille. Het was een waanzinnig succes! Naast een juridisch inhoudelijk deel was er ook voldoende ruimte voor andere (georganiseerde) activiteiten, zoals het bezoeken van musea en een fiets- en boottocht. Ook de horeca is natuurlijk niet overgeslagen.

CIJFERS

100

Het Amerikaanse weekblad *Time* heeft klimaatadvocaat Roger Cox op de lijst geplaatst van de honderd invloedrijkste mensen ter wereld. Met de uitspraak van de Nederlandse rechter die Shell verplicht de CO₂-uitstoot in 2030 met 45 procent te reduceren, heeft Cox bijgedragen aan een belangrijk precedent dat over de hele wereld effect heeft, aldus Al Gore in een toelichting.

CITAAT

‘Belangrijk is ook dat de deur van de rechtsstaat voor iedereen openstaat. Het kabinet maakt vanaf volgend jaar extra geld vrij voor de sociale advocatuur.’

Koning Willem-Alexander spreekt op Prinsjesdag in zijn Troonrede eindelijk de woorden waar de beroepsgroep jarenlang op heeft zitten wachten.

COLUMN

DOOR / MATTHIJS KAAKS

Cursus Excessief Declareren

Wie in de database van tuchtzaken zoekt op excessief declareren, ontdekt dat vooral kleine uitglidders worden afgestraft. Zoals de advocaat die eind 2020 op de vingers werd getikt door het Hof van Discipline. Deze raadsman reed te elfder ure zelf met een processtuk naar de rechtbank en bracht de reistijd bij zijn cliënt in rekening. Het ging om enkele honderden euro's. Dat was excessief, zei de tuchtrechter. Hij had maar moeten faxen. Uit de vele uitspraken blijkt ook dat al snel een schorsing dreigt voor de advocaat die zonder urenverantwoording zijn ereloon wat bijplust.

Wie we echter niet zullen vinden in deze database, dat zijn de advocaten van Simmons & Simmons die onlangs een miljoen euro declareerden in een mediocre strafzaak. Uit de media begrijp ik dat het dossier niet meer dan vier ordners besloeg. De rechter decimeerde achteraf de rekening tot € 100.000. Toch was de excessieve declaratie zonder morren door cliënt Achmea betaald, wierpen de advocaten nog tegen.

Hoe kwamen zij eigenlijk op een miljoen uit? Hun eigen verklaring is simpel: 'Bij kantoren als het onze is het gebruikelijk dat er een heel team van medewerkers werkt aan de zaak.' Het team dat a cappella met z'n tien pleit, heeft zo een leuke multiplier. De advocaat die zijn processtuk naar de rechtbank bracht, had dus met zijn hele kantoor moeten gaan. Voor De Brauw is dit dan weer klein

bier, dat miljoen van Simmons & Simmons. In de eredivisie van excessief declareren moet er ten minste een nul bij. Dan geldt de wet van de grote getallen. Het bijna failliete beursfonds Imtech betaalde in korte tijd 55 miljoen euro honorarium en verschotten aan huisadvocaat De Brauw voor een 'forensisch' onderzoek. Ook daar zit dan een hele afdeling gezamenlijk in één dossier te epibreren.

De curatoren legden dit achteraf voor aan de tuchtrechter. Volgens hen was onduidelijk waar dit geld allemaal aan was opgegaan. Er waren zelfs geen urenspecificaties. Maar de klacht werd niet eens behandeld. Of het honorarium redelijk was op grond van artikel 17 lid 1 van de Gedragsregels 2018 is bij zoveel miljoen euro niet meer te achterhalen. Die gedragsregel geldt dan ook vooral voor éénpitters en kleine kantoren. En er was ook geen beginnen aan, want inmiddels had de halve Zuidas een vorkje meegeprikt uit de boedel van Imtech.

Secure urenschrijvers kunnen nog wel wat leren van dit businessmodel. Ik stel voor dat Kluwer binnenkort de cursus Excessief Declareren aanbiedt. De betrokken partners van De Brauw en Simmons & Simmons zijn vast bereid zijn om hun collega's te voorzien van de nodige tips en tricks. De belangrijkste is dezen; wie in de toekomst gezanik met de deken krijgt over een declaratie, heeft aan slechts één woord genoeg: Imtech.

ONS VERTAALTEAM STAAT VOOR U KLAAR

Juridisch vertalen, een vak apart!

Of u zich nu toelegt op insolventierecht, contractenrecht, arbeidsrecht, bouwrecht of huurrecht, wij staan altijd klaar om direct met uw vertaalproject aan de slag te gaan.

Met ons team van 15 in-house juridisch vertalers en ons internationale netwerk ervaren freelance vertalers realiseren wij graag uw juridische vertaalopdrachten, in elke gewenste taalcombinatie en altijd binnen de gewenste deadline. Wij doen u graag een vrijblijvende offerte.

IN BEELD

Beker, bier en blessures

DOOR / FRANCISCA MEBIUS BEELD / SJORS APeldoORN

Het Nederlands Advocaten Voetbalteam heeft in het Portugese Braga de wereldtitel veroverd tijdens de vijfde Lawyers World Cup. Het was de tweede keer op rij dat team-NL met de beker naar huis ging. Blessures vormden de rode draad van het toernooi dat eind september plaatsvond, vertelt een trotse Karsten Bruinsma (29) (links op de foto) van CMS. Verschillende spelers kampten naarmate het toernooi vorderde met inge-

scheurde achillespezen, hamstrings of beschadigde enkelbanden, onder wie Nigel Henssen (26) (rechts op de foto). Bruinsma: 'Voor de finale tegen Hongarije hadden we nog net genoeg spelers over.' De blessures konden de pret niet drukken. Het twintigkoppige team speelde dagelijks, maar kon ook buiten het veld ruimschoots genieten. 'We verbleven op een landgoed vlak bij Braga. Er werden quizzes en activiteiten georganiseerd. Voor de halve finale was er een

groot diner met alle twaalf landen. Een bijzondere ervaring om met in gewaden gehulde advocaten uit Senegal aan tafel te zitten. Er heerste een gemoedelijke en gezellige sfeer, ook al ging het er op het veld hard aan toe. En natuurlijk was het ook een goede netwerkplek.' Bruinsma deed voor de tweede keer mee met het toernooi en hoopt over twee jaar weer door de selectie te komen. Al was het alleen maar voor het grote feest na de gewonnen finale in Porto.

‘WE ZETTEN EEN DEFINITIEVE STREEP ONDER DE DISCUSSIE’

DOOR / KEES PIJNAPPELS
BEELD / JIRI BÜLLER

Het kabinet doet een flinke duit in het zakje om sociaal advocaten extra te ondersteunen. Van commerciële kantoren verwacht minister Sander Dekker (Rechtsbescherming) hetzelfde.

Het kabinet trekt volgend jaar 154 miljoen euro uit. Dat is conform het advies van de Commissie-Van der Meer, uit 2017. Dat bedrag dient toch nog te worden geïndexeerd?

Die indexering zat al in onze begroting. Waar het om gaat, is dat we nu een definitieve streep zetten onder de discussie over de vergoeding voor advocaten en mediators. We brengen het gemiddeld aantal uren dat wordt vergoed in overeenstemming met de praktijk, zoals beschreven in scenario 1 van het rapport van de Commissie-Van der Meer.

Dat wordt dan kort dag. Gaat het lukken om de puntentoeleding per zaakscade voor 1 januari te herijken?

Van der Meer heeft daar destijds veel goed werk geleverd. In de bijlage van het rapport is dat per zaakstroom

doorberekend en becijferd. Dat nemen we als basis over. De Raad voor Rechtsbijstand werkt er nu keihard aan om te zorgen dat het per 1 januari in kan gaan. Ik vertrouw er op dat dat gaat lukken.

Dat betekent bij voorbeeld dat arbeidszaken en echtscheidingszaken meer uren krijgen toebedeeld, maar sommige asielzaken minder.

Het is natuurlijk een totaalpakket. Maar ik denk ook dat het een eerlijk pakket is, omdat het beter aansluit bij de reëel gemaakte uren.

Het kabinet trekt structureel extra geld uit. Maar is dat wel zo? Het bedrag wordt na een paar jaar immers weer afgebouwd?

Dat vraagt inderdaad wat uitleg. Duidelijk moet zijn dat we de dis-

cussie over de tarieven beslechten. Die gaan we per 1 januari herijken, tot het niveau van Van der Meer. Punt. We gaan ze in de jaren daarna ook niet weer afbouwen. De gefinancierde rechtsbijstand is een openeinderegeling. Daarmee ligt het financieel risico geheel aan de kant van het ministerie. Ondertussen gaan we wel door met een aantal vernieuwingen in de rechtsbijstand. We hebben niet alleen een discussie gevoerd over de tarieven, maar ook veel gedaan om de eerste lijn te verbeteren. En om onnodig procederen door de overheid terug te dringen. Dat zijn stuk voor stuk ontwikkelingen die voor iedereen goed zijn, in de eerste plaats voor de rechtzoekende. Daar gaan we mee door. We verwachten dat die in de loop der tijd gaan leiden tot een lichte daling in toevoegingen.

U noemt twee pijlers uit de Contourennota. Hoe zit het met de derde pijler, de invoering van rechtshulp-pakketten. Gaat dat nog door?

Zeker. We zijn daarover ook in gesprek met de NOvA. Die ziet ook in dat het de moeite waard is om veelvoorkomende juridische problemen op een andere manier het hoofd te bieden. Denk aan echtscheidingen en arbeidsconflicten. Voor dat type zaken gaan we kijken of we rechtshulppakketten kunnen organiseren. Insteek daarbij is om niet alleen de afzonderlijke processtappen te belichten, maar mensen een integrale

aan bemiddeling tussen ex-geliefden om afspraken te kunnen maken.

Het kabinet ziet ook een rol weggelegd voor de commerciële kantoren. In *de Volkskrant* zei u op Prinsjesdag profijt en professie meer in balans te willen brengen. Dat riekt naar een vorm van nivellering, iets dat je eerder van een SP'er verwacht dan van een VVD'er.

Je mag het in de politieke hoek plaatsen die je wilt. Ik vind het niet unfair om het goed verdienende deel van de advocatuur te vragen een bijdrage te leveren voor de rechtshulp van mensen met een kleine portemonnee. Binnen de advocatuur zijn twee gescheiden werelden ontstaan. De tarieven voor sociaal advocaten staan in schril contrast met de tarieven aan de Zuidas.

We mogen best kijken welke bijdrage daar geleverd kan worden.

Dat is een pragmatische benadering. Welk principe ligt daaraan ten grondslag?

Ik vind het principieel dat niet alleen de overheid voor goede rechtshulp zorgt, iets dat altijd nodig zal blijven. Ook de beroepsgroep die je toestemming geeft om haar werk te doen, met bepaalde bijbehorende privileges zoals procesmonopolie, mag je om een maatschappelijke tegenprestatie vragen. Dat vind ik helemaal niet gek.

Gaan we dan ook kapitaalcrachtige supermarkketens vragen de noodlijdende buurtsuper financieel te ondersteunen?

Je kunt natuurlijk gekscherend dat soort vergelijkingen maken. Dat doet geen recht aan de kwestie. Ook in andere sectoren wordt gevraagd om een maatschappelijke bijdrage. Als een projectontwikkelaar in Amsterdam wil bouwen, vraagt de gemeente ook ►

‘Wij doen een duit in het zakje, van de advocatuur verwacht ik hetzelfde’

oplossing te bieden voor hun probleem. Denk aan financieel advies of

om twintig procent sociale huurwoningen. Een concessie in het openbaar vervoer bevat zowel rendabele als onrendabele lijnen. Ik vind het niet gek dat je die denkwijze ook in de advocatuur toepast.

Hoe moet dat zijn beslag krijgen?

Ik denk niet zozeer aan het doen van zaken of toevoegingen. Eerder aan een financiële bijdrage. Dat is een idee dat eerder ook al is geopperd door een aantal advocaten. Over de techniek en de uitwerking ga ik graag het gesprek aan met de advocatuur.

Hoe vrijblijvend is deze opdracht? Hebben we het hier over een wens of gaat het verder?

Het liefst heb ik natuurlijk dat de advocatuur zelf de handschoen opneemt. Maar de overheid maakt ook wetten en regels voor de advocatuur. Het is wellicht ook mogelijk om het langs die weg te beklinken.

Wellicht ook mogelijk... Dat klinkt als een proefballonnetje. Hoe concreet is dit plan?

Het voornemen is concreet. Over de uitwerking ga ik graag het gesprek aan. Ik wil niet alleen maar zenden. Een aantal advocaten heeft al interessante ideeën geopperd. In andere

landen is het al staande praktijk. Bij de American Bar Association is het normaal dat je vijftig uur pro bono draait of daarvoor de financiële bijdrage levert. Oostenrijk kent een systeem waarbij advocaten toevoegingen krijgen of de mogelijkheid die af te kopen. Het maakt mij niet zoveel uit hóé we het gaan regelen, áls we het maar gaan regelen.

Moeten commerciële kantoren niet eenvoudig weer een sociale sectie erbij nemen?

Ik sta open voor alle goede ideeën. Tegelijkertijd zie ik ook wel dat het een specialisme is om mensen te helpen aan de onderkant van de samenleving, die met multiproblematiek te maken hebben. Het is te gemakkelijk om te zeggen dat een groot kantoor aan de Zuidas dat er maar even naast moet doen.

Heeft u al gesproken met kwartiermaker Walter Hendriksen?

Nee, die heb ik niet gesproken, hij is pas heel recent aangesteld. Nogmaals, ik ga graag dat gesprek aan. Ik heb mijn suggestie al wat langer geleden bij de NOvA geopperd. Vooralnog heb ik daar nog weinig concrete actie op gezien. Dat is ook precies de reden dat het kabinet nu

deze voorwaarde stelt. Wij doen een duit in het zakje, van de advocatuur verwacht ik hetzelfde.

Wat als dat niet gebeurt? Houdt het kabinet dan de hand op de knip?

Wij komen sowieso over de brug. Ik ga niet langer de sociale advocatuur in onzekerheid laten. Maar we hebben als kabinet heel nadrukkelijk als doel gesteld dat het goed verdienen-de commerciële deel van de advocatuur ook een bijdrage moet leveren. Daar zijn we aan geëncmitteerd.

Maar hoe gaat u het realiseren?

De NOvA zit iedere drie maanden bij mij aan tafel. En in mijn agenda staat op zeer korte termijn een afspraak met een aantal bestuursvoorzitters van grote kantoren.

Die kunnen ook gewoon wachten tot er een nieuw kabinet is en een nieuwe minister met een andere agenda.

Dat is mogelijk. Ik weet niet hoelang de formatie nog duurt en wie er vervolgens komt te zitten. Maar ik acht de kans groot dat er een bewindspersoon komt die er net zo inzit als ik.

Geldt deze opdracht specifiek voor Zuidas-kantoren of ook voor het kleinere kantoor in de regio dat het mkb bedient?

Het is heel simpel. Je bent advocaat of je bent het niet. Als je advocaat bent, heb je bepaalde rechten en plichten. De plicht om je vak bij te houden, maar ook de geheimhoudingsplicht en het daaraan gekoppelde verschoningsrecht en het procesmonopolie. Ik vind het niet meer dan vanzelfsprekend om aan iedere advocaat te vragen om ook wat te doen aan rechtshulp voor mensen met een kleine portemonnee. Daarbij kijk ik naar de gehele advocatuur. Dus ook bijvoorbeeld naar advocaten die misschien niet in de rechtszaal staan, maar wel advocaat zijn en bij hun klanten goede uurtarieven in rekening brengen. Een financiële bijdrage aan het voltallige stelsel kan dan best. ■

Eindelijk extra geld voor sociale advocatuur

Het kabinet reserveert voor de komende jaren honderden miljoenen extra voor de sociale advocatuur. Daarmee volgt het na jaren van touwtrekken alsnog het advies van de Commissie-Van der Meer. De regering legt tegelijkertijd een claim neer bij commerciële kantoren.

Uit de op Prinsjesdag gepresenteerde begroting blijkt dat de regering de komende honderden miljoenen extra geld reserveert voor de gefinancierde rechtsbijstand. Koning Willem-Alexander noemde het belang van rechtszekerheid en sociale advocatuur zelfs in de Troonrede, hetgeen een unicum mag heten.

Met het extra geld komt het kabinet tegemoet aan de motie Klaver/Ploumen van eind april dit jaar. In die motie, een gevolg van de Toeslagenaffaire, kreeg de regering de opdracht de sociale advocatuur te ondersteunen in de geest van de Commissie-Van der Meer.

Voor 2022 komt er 154 miljoen euro extra beschikbaar voor toevoegingen. In de jaren daarna wordt dat bedrag afgebouwd van 144 miljoen in 2023, naar 124 miljoen in 2024. Voor 2025 en verder staat 64 miljoen extra gereserveerd. Het kabinet wil dat ook commerciële kantoren een bijdrage leveren, bij wijze van tegenprestatie voor het extra overheidsgeld.

SLUIT JE AAN!

Ben je toe aan minder hectiek?

Ben je op zoek naar een andere balans tussen werk en vrije tijd?

Spreek de Twentse nuchterheid je aan?

Ben je toe aan een uitdaging en bereid je praktijk op te zetten of uit te bouwen, in een samenwerkingsverband met (momenteel zes) zelfstandige advocaten?

Wij zoeken versterking!

Onderzoek je mogelijkheden om bij ons aan te sluiten. Neem contact met ons op, we gaan graag met je in gesprek.

Bel of mail ons: 0546 – 898 010
info@centrumadvocaten.nl
vraag naar Tony van den Berg

TROMPENBURG ADVOCATEN

► **Trompenburg Advocaten** is in verband met beëindiging van de praktijk van een van haar kantoorgenoten op zoek naar een of meer zelfstandig ondernemende advocaten met een eigen praktijk.

Het kantoor is gevestigd in een representatief pand op loopafstand van station Haarlem. Naast een informele en collegiale werksfeer bieden wij nog een aantal faciliteiten die wij graag in een persoonlijk gesprek toelichten.

Bel voor een afspraak 023-525 59 59 of stuur een email naar winter@trompenburgadvocaten.nl

DENK NIET AAN JE PENSIOEN.

Scan deze code met je telefoon!

Waarom een pensioenadviseur? Voor vragen als; kan ik mijn levensstijl behouden na pensioendatum? Wat als ik arbeidsongeschikt raak?

Wat als ik of mijn compagnon komt te overlijden? Jouw pensioen gaat over honderdduizenden euro's toch? Of heb je vastgoed, erfenissen of waarde binnen jouw bedrijf?

Hoe neem jij dit mee in jouw pensioenplan?

Bij Pensioenvizier begeleiden wij jou naar het gewenste pensioen, met jouw risicoprofiel als leidraad. Dit is géén eenmalige actie, maar dit bekijken en bespreken we elk jaar.

Wij zijn oprecht geïnteresseerd in jouw leven nu en in jouw wensen voor de toekomst. Wat wij extra meebrengen is passie, plezier én diepgaande kennis over pensioen, jouw pensioen. Benieuwd naar de mogelijkheden, ga dan naar www.pensioenvizier.nl of scan de QR-code met je telefoon.

Wij helpen je graag!

info@pensioenvizier.nl | 088 9000 900

Onze klanten geven

4,9/5 ★★★★★

STAGIAIR ALS BRUG OVER DE KLOOF

DOOR / SABINE DROOGLEEVER FORTUYN

Het kabinet verwacht dat commerciële kantoren bijdragen aan de gefinancierde rechtsbijstand, in natura of geld. Met detachering van stagiairs bij sociale kantoren kan de kloof binnen de beroepsgroep worden overbrugd. 'De balie is zover uit elkaar gedreven. We moeten elkaar weer vastpakken en versterken.'

Phebe Franssen (27) werkt drie jaar bij Houthoff in Amsterdam bij de Praktijkgroep Litigation & Arbitration. Deze zomer liep ze een maand stage bij het Rotterdamse sociale advocatenkantoor Meesters aan de Maas. Ze werkte onder meer in slachtofferen jeugdrechtszaken. 'De eerste dag mocht ik mee met sociaal advocaat

© Jiri Biller

Marjolein Rietbergen (l) & Phebe Franssen

Nelleke Stolk naar een strafzaak voor de meervoudige strafkamer. Een man had in het bijzijn van zijn drie minderjarige kinderen zijn vrouw vermoord. Nelleke Stolk en ik stonden de minderjarige kinderen bij. De kinderen waren niet aanwezig tijdens de zitting, maar de pleegvader en gezinsvoogd wel. De kinderen hadden zich gevoegd in het strafproces

als benadeelde partij en vorderden schadevergoeding op grond van het civiele recht. Het was mijn eerste kennismaking met de sociale advocatuur. De zaak greep me erg aan. Tijdens de stage kwam ik in aanraking met tientallen zaken die heel heftig waren, waar sociaal advocaten steeds mee te maken hebben.' Franssen hielp bij het opstellen van

processtukken, woonde zittingen bij en voerde zelf het woord tijdens zittingen. Zo leerde ze de sociale praktijk van dichtbij kennen en haalde ze de procespunten waarmee ze de Beroepsopleiding Advocatuur kan afronden.

VERBINDING

Het samenwerkingsverband tussen Houthoff en Meesters aan de Maas is door minister Sander Dekker (Rechtsbescherming, VVD) herhaaldelijk aangehaald als voorbeeld van wat kantoren kunnen doen om de onderlinge solidariteit te verstevigen. De samenwerking ontstond vier jaar geleden. Ivar Brouwer, de zoon van advocaat van het Rotterdamse sociale kantoor Marjolein Rietbergen werkte als advocaat-stagiair in de transactiepraktijk bij Houthoff. Hij maakte deel uit van grote teams maar procedeerde niet zelfstandig. Zodoende kwam hij op het idee om op het kantoor van zijn moeder de proceservaring op te doen die hij nodig had voor het voltooien van zijn beroepsopleiding. Ruim veertig advocaat-stagiairs van Houthoff volgden Brouwer inmiddels op. Sociaal advocaat Rietbergen is enthousiast over de samenwerking en de verbinding tussen de sociale en 'Zuidas-advocaat'. 'We hebben meer met elkaar gemeen dan we soms denken. We zijn allemaal deskundig op ons vakgebied, werken heel hard, gaan voor onze cliënt. We hebben dezelfde kernwaarden. Ik ben een idealist en vind het belangrijk dat je elkaar weet te vinden. De balie is zover uit elkaar gedreven. ►

We moeten elkaar weer vastpakken en versterken.'

Inmiddels hebben ook de sociale kantoren Op Zuid Advocaten in Rotterdam, Spuistraat 10 Advocaten in Amsterdam en Zumpolle Advocaten in Utrecht soortgelijke samenwerkingsverbanden met Houthoff.

WIN-WINSITUATIE

Met de stages van commerciële advocaten bij sociale kantoren ontstaat volgens veel advocaten een win-winsituatie. De samenwerking leidt tot meer onderling begrip en solidariteit tussen beide typen kantoren. Stagiairs doen waardevolle praktijkervaring op, krijgen meer waardering voor de sociale advocatuur en leveren een maatschappelijke bijdrage. Ze krijgen bovendien de kans aan hun opleidingsverplichtingen te voldoen. Het begeleiden van stagiairs kost sociale advocaten extra tijd. In ruil daarvoor ontvangen veel sociale kantoren een vergoeding van rond de 2.000 euro per maand, leert een rondgang langs een aantal grote kantoren. Een welkome extra inkomstenbron voor sociale kantoren en een investering voor commerciële kantoren.

De Nederlandse orde van advocaten (NOvA) stimuleert de samenwerking tussen commerciële en sociale kantoren. De orde organiseert bijeenkomsten voor advocatenkantoren

waarbij ideeën voor samenwerking opgehaald en gedeeld worden en heeft voormalig algemeen deken Walter Hendriksen aangesteld als kwartiermaker om daar landelijk verder invulling aan te geven. De Amsterdamse orde van advocaten en de Raad voor Rechtsbijstand hebben samen een regeling getroffen die het mogelijk maakt dat stagiairs maximaal drie maanden worden uitgezonden naar een sociaal kantoor, zonder dat dit ten koste gaat van de toevoegvergoeding.

Recent zijn Stibbe en Van Doorne gebruik gaan maken van die regeling bij het detacheren van stagiairs. Zo loopt advocaat Florentine Nusman (28), verbonden aan het Van Doorne Privacy Team, sinds september stage bij het Amsterdamse sociale kantoor Van der Woude De Graaf waar ze zich bezighoudt met zaken op het gebied van het Wmo-recht. 'Het gaat bijvoorbeeld over mensen die geen persoonsgebonden budget of bepaalde zorg niet toegewezen krijgen van de gemeente, terwijl dat wel zou moeten. Daar schrijf ik bezwaar- en beroepschriften voor.' Ze werkt hierbij nauw samen met Renske Imkamp, advocaat op het gebied van Gezondheidsrecht, Sociale Zekerheidsrecht en Grondrechten. Nusman: 'Bij Van Doorne zijn het altijd bedrijven die je bijstaat. De zaken en cliënten zijn hier heel anders. Een cliënt komt op voor zijn persoonlijke directe belang en heeft veel meer emotie bij een zaak. Deze stage geeft een bredere blik op de maatschappij en de advocatuur.'

Advocaat en intern stage coördinator bij Van Doorne Pieter de Jong Schouwenburg (48) is erg te spreken over het recente samenwerkingsverband met Van der Woude De Graaf. 'Hierdoor komen jonge advocaten in aanraking met de sociale advocatuur. Een welkome ontwikkeling, want de sociale advocatuur vergrijst. En ik denk dat het voor advocaat-stagiairs

Pieter de Jong Schouwenburg

heel goed is om te kijken wat er allemaal binnen de balie te vinden is.' Ook advocatenkantoor CMS evalueert na een proefperiode of het inderdaad een samenwerking aangaat met een Amsterdams sociaal advocatenkantoor. Managing partner Willem Hoorneman: 'We vinden het belangrijk en een verrijking dat onze jonge advocaten gedurende hun opleiding kennismaken met de sociale advocatuur om zo het advocatenambacht in de volle breedte te ervaren en, als bijkomend voordeel, een bijdrage te leveren aan die sociale advocatuur.'

GEEN EXCUUS

Dat deze kruisbestuiving zijn vruchten afwerpt, komt de gehele advocatuur ten goede. Maar de stages mogen niet worden gebruikt als excuus om geen extra investeringen te doen in het systeem van gesubsidieerde rechtsbijstand, vindt Reinier Feiner, voorzitter van de Vereniging Soci-

Florentine Nusman

Willem Hoorneman

Jade Gieling

NautaDutilh en Stichting Je Goed Recht

Jade Gieling (25) werkt als advocaat-stagiair bij de praktijkgroep Banking&Finance, team Capital Markets van NautaDutilh. Als onderdeel van de interne opleiding van NautaDutilh houdt ze zich gedurende vier maanden bezig met zaken die, onder andere, binnenkomen via Stichting Je Goed Recht en een rechtsbijstandverzekeraar. De zaken voor Je Goed Recht worden verleend aan on- en minvermogenen. Via de stichting verleent Gieling rechtsbijstand aan een zieke werknemer die in conflict raakte met de werkgever. Er is een mediationtraject gestart, waarbij zowel de werknemer als de werkgever wordt bijgestaan door een advocaat. Ter voorbereiding op de mediationbijeenkomsten houdt Gieling grondig overleg met een arbeidsrechtsspecialist binnen NautaDutilh. Gieling: 'Je als advocaat in een mediationtraject is meestal behoorlijk lijdelijk. Maar in deze zaak valt dat tegen. Het gesprek werd best gauw juridisch. Eigenlijk hadden partijen al snel zoiets van: misschien is het geschil te complex om er samen uit te komen.' Met de advocaat van de werkgever is Gieling in gesprek over de mogelijkheden om in goed overleg uit elkaar te gaan. Zonder hulp van de stichting had de werknemer geen advocaat kunnen financieren. Gieling: 'Op papier verdiende de werknemer te veel om in aanmerking te komen voor een toevoeging. Maar in dit arbeidsconflict was een loonopschorting opgelegd, waardoor de werknemer in de praktijk geen advocaat kon betalen.'

Dat zij via de stichting rechtsbijstand kan verlenen aan on- en minvermogenen, biedt Gieling voldoening. 'Je merkt dat een heleboel mensen tussen wal en schip raken. Dat zie je in deze mediationzaak ook. Het is waardevol als je in die leemte kunt springen. Het zorgt er ook voor dat, als je leest over misstanden zoals de Toeslagenaffaire, je heel goed de pijnpunten daarvan kunt invoelen.'

Stichting Je Goed Recht werkt behalve met NautaDutilh samen met Advokatenkollektief Rotterdam, Op Zuid Advocaten en Loyens & Loeff. Als de rechtshulpverleners van de stichting niet uit een zaak komen, verwijzen ze door naar een van deze advocatenkantoren.

ale Advocatuur Nederland (VSAN). 'Rechtsbijstand aan on- en minvermogenen is een overheidstaak die publiekelijk gefinancierd moet worden.' En sociale en commerciële advocatuur moeten al helemaal niet worden gedwongen om met elkaar te concurreren.

Tijdens een algemeen overleg met de commissie voor Justitie en Veiligheid, begin dit jaar, sprak minister Dekker over een 'harde knip tussen sociale en commerciële advocatuur'. Volgens Dekker zouden commerciële advocaten naast de uren die ze draaien voor hun eigen praktijk, ook iets in de sociale advocatuur moeten doen. Op Prinsjesdag herhaalde het kabinet deze wens, door deze nadrukkelijker te verbinden aan het extra overheidsgeld voor de gefinancierde rechtsbijstand. De NOVA zegt samen-

werking te stimuleren, maar acht het onwenselijk om kantoren zonder toevoegingspraktijk te *verplichten* toevoegingen te doen. 'Het verlenen van rechtsbijstand aan on- en minvermogenen is een specialisme van sociaal advocaten,' reageerde de NOVA na Prinsjesdag. Evert Jan Henrichs, deken van de Amsterdamse orde van advocaten, sluit zich hierbij aan. 'Het type rechtshulp dat vanuit de sociale advocatuur wordt verleend, is hoog gespecialiseerd werk. Die expertise is niet aanwezig bij commerciële kantoren.' Henrichs vindt het ook niet wenselijk om die expertise daar te gaan opbouwen. 'Als je nadenkt over samenwerking tussen beide typen advocatuur, moet je niet aan de aanbodkant extra aanbod of concurrentie creëren. Er is een probleem op het vlak van de financiering

van de rechtshulp. Sociaal advocaten worden te laag betaald.'

PROEFBALLONNETJE

De verplichting om een deel van hun praktijk aan een vast quotum aan toevoegingszaken te besteden, stuit veel partners van commerciële kantoren tegen de borst. De kennis en vaardigheden die daarvoor nodig zijn, ontbreken veelal, zeggen ze. Advocaat bij Van Doorne Pieter de Jong Schouwenburg voegt daaraan toe: 'Ik denk dat minister Dekker over het hoofd ziet dat het zijn grondwettelijke taak als minister is voor de gefinancierde rechtshulp te zorgen. Zo'n proefballonnetje klinkt sympathiek, maar uiteindelijk ligt het gewoon op zijn bordje.'

Ook verplichte deelname aan een sociaal fonds waarin commerciële advocaten geld storten, stuit op weerstand. 'De NOVA wijst het idee af om kantoren zonder toevoegingspraktijk verplicht te laten meebetalen aan de financiering van het stelsel van rechtsbijstand. Het waarborgen en financieren van een goede toegang tot het recht voor minvermogenen is een grondwettelijke overheidstaak,' schrijft de NOVA.

STEENTJE BIJDAGEN

Tegelijkertijd zien veel commerciële advocatenkantoren er wel het belang van in hun steentje bij te dragen aan de sociale advocatuur. De detachering van stagiairs naar sociale kantoren is daar een voorbeeld van. ►

Ook het doen van pro-bonozaken is bij een aantal commerciële kantoren inmiddels onderdeel van de kantoorcultuur, vertelt managing partner van CMS Willem Hoorneman. 'CMS

'Ik heb inzicht gekregen in een andere kant van de advocatuur, en een ander deel van de samenleving'

werkt al jaren intensief samen met Pro Bono Connect, de bemiddelaar tussen maatschappelijke organisaties die juridische hulp nodig hebben en advocatenkantoren die gratis juridisch advies willen verlenen. In dat kader treden we jaarlijks pro bono op in verscheidene principiële rechtszaken voor ngo's. Daarnaast ondersteunen we ook op ad-hocbasis kleine partijen voor lagere tarieven of pro bono, voor zover we hier onze expertise kunnen aanwenden.' NautaDutilh werkt ook samen met Pro Bono Connect en zet zich onder andere in voor Stichting Je Goed Recht, door belangeloos rechtsbijstand te verlenen aan on- en minvermogenen (zie kader).

Commerciële kantoren stellen daarnaast ruimten voor cursussen beschikbaar en ze delen kennis en informatiebronnen met toevoegkantoren.

Aan haar stage bij Meesters aan de Maas heeft Phebe Franssen veel gehad voor zowel haar professionele als haar persoonlijke ontwikke-

ling. 'Ik heb inzicht gekregen in een andere kant van de advocatuur, en een ander deel van de samenleving. Het zijn vaak de minderbedeelden, de zwakkeren die het hardst wor-

den geraakt. De advocaten met wie ik werkte, hadden allerlei soorten cliënten met allerlei soorten problemen. Getraumatiseerde mensen, mensen die boos en verdrietig waren. Ik vond het bewonderingswaardig om te zien hoe zij hun cliënten zo

benaderden dat ze zich gehoord en gezien voelden, en erachter kwamen wat ze echt nodig hadden. Hoe ze dat keer op keer op een goede manier konden doen, dat vond ik knap.' Sinds het samenwerkingsverband praat Marjolein Rietbergen op managementniveau met de Houthoffers. 'Dat zorgt voor veel betrokkenheid bij elkaars werk. Tijdens de demonstraties in 2018 tegen de lage vergoedingen voor de sociale advocatuur, liepen er ook partners van Houthoff mee. Ik hoop dat de stagiairs van nu, straks, als ze partner zijn bij een groot kantoor, ook weer de verbinding zoeken met de sociale advocatuur. ■

PILP

Ook bij het Public Interest Litigation Project worden advocaten van grote kantoren ingezet. PILP is onderdeel van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) en voert strategische procedures over zaken waarbij mensen- en burgerrechten in het geding zijn. 'In een zaak voor een kinderrechtenorganisatie over het recht op water werkten we al samen met De Brauw,' vertelt Jelle Klaas, directeur en advocaat bij PILP. Ook met (onder andere) Houthoff en Stibbe werd al samen geprocedeerd, zo'n vijftien andere kantoren kijken mee op verschillende dossiers.

Toen een PILP-collega met zwangerschapsverlof ging, suggereerde iemand om tijdelijke vervanging te vinden in een medewerker van een Zuidas-kantoor. 'Dat beviel enorm goed,' zegt Klaas. 'In de Angelsaksische wereld is het gebruikelijk, het wordt gezien als goed voor de cultuur. Op een groot kantoor werken honderden mensen in een bepaalde hiërarchie. Wij zijn een klein team, iedereen denkt en beslist mee over de aanpak van een zaak. Welke politieke overwegingen zijn er, komen de standpunten van de mensen voor wie we dit doen erin terug? Ik denk dat ze er veel van leren.' Dat begint al bij praktische zaken als het tijdig op de post doen van processtukken, vertelt Bram Vos (27) van De Brauw. 'Op grote kantoren word je in de watten gelegd, hier doe je alles zelf. Tegen je collega zeg je echt niet: print dit even voor me.'

Vos werkte bij PILP aan de zaak over etnisch profileren door de Koninklijke Marechaussee. 'Een onderwerp waar we in het nieuws van gehoord hebben, maar concreet iemand gesproken die het zelf meemaakt, had ik niet. Misschien omdat ik ook wel in een bubbel leef.'

Als advocaat bij PILP ben je nauw betrokken bij de cliënt, beaamt Machteld Hoek (29), door Houthoff gedetacheerd. Er wordt, net als bij Houthoff, flink aangepakt. 'Er was geen verschil in gedrevenheid, en al helemaal niet in het niveau waarop er wordt gewerkt.'

Vos vindt het belangrijk een brede kijk op de wereld te hebben. 'Ik denk dat dat voor je inschattingsvermogen en voor je onafhankelijkheid goed is, ook ten opzichte van je cliënt. Dat je durft te zeggen: wat jij doet is niet maatschappelijk verantwoord, er zijn mensenrechten in het geding. Denk aan kinderarbeid in kleding. Natuurlijk ben je partijdig. Maar soms schuurt dat met het maatschappelijk belang. Door PILP ben ik me gaan realiseren dat je als advocaat ook een maatschappelijke rol hebt.'

Reinier Feiner

Komt u in uw praktijk in aanraking met het erfrecht en de afwikkeling van de nalatenschap? Of wilt u werken als levensexecuteur? Sluit u dan aan bij NOVEX. Na het volgen van één van onderstaande leergangen kunt u zich aanmelden als NOVEX-lid.

NOVEX
NEDERLANDSE ORGANISATIE
VOOR EXECUTEURS

Leergang Levensexecuteur en Toezichthouder

Wilt u meer weten over het werk van een levensexecuteur/toezichthouder en het levenstestament? In de tweedaagse leergang levensexecuteur en toezichthouder leert u alles over juridische, financiële en medische zaken waar de levensexecuteur mee te maken krijgt.

Leergang Executele en Vereffening

Wilt u als professioneel executeur of vereffenaar aan het werk? Of wilt u uw werkerrein verleggen naar de boedelpraktijk? In deze driedaagse leergang komen de juridische en praktische kanten aan bod alsook de Europese erfrechtverordening en gaat u aan de slag met een praktijkcasus.

Meer informatie www.novex-executeur.nl/leergangen/

**FINANCIERING VAN RECHTSZAKEN
EN ARBITRAGEZAKEN**
No Cure No Pay

LIESKER
PROCESFINANCIERING

Burgemeester de Manlaan 2 | 4837 BN Breda
+31 (0)76 530 36 00 | www.liesker-procesfinanciering.nl

LIESKER
KARTELSCHADE

Louizalaan 207 | B-1050 Brussels
+32 (0)487 39 10 83 | www.liesker-kartelschade.nl

info@liesker.com

Stap over naar Urios en start direct met tijd besparen!

- Neem uw data mee naar Urios, altijd inclusief proefmigratie.
- Of start met een blanco administratie.
- Start direct met tijdschrijven.
- Snel weer volledig operationeel.
- Altijd deskundige hulp van onze helpdesk.

Maak nu een
afpraak voor een
demo voor uw kantoor!

Ontdek in korte tijd de mogelijkheden
van Urios. We stemmen de demo
geheel af op uw wensen.

Bel **072 512 22 05**
of kijk op www.urios.nl

URIOS
eenvoud bespaart tijd, al meer dan 20 jaar!
DOSSIERBEHEER | TIJDSCHRIJVEN | DECLAREREN

Intervisiehuis

Intervisiehuis

Nog professioneler met intervisie!

Intervisiehuis biedt:

- intervisies online, op locatie en inhouse
- intervisie per rechtsgebied
- NOvA geregistreerde gespreksleiders

Wij organiseren bijeenkomsten op 6 rechtsgebieden:

vanaf
€ 49,- per
PO-punt!

ARBEIDSRECHT

BESTUURSRECHT

CONTRACTENRECHT

FAMILIERECHT

STRAFRECHT

VASTGOEDRECHT

Haal met slechts 2 bijeenkomsten op locatie of 4 online-sessies de verplichte 8 punten voor 2021!

Meer info en inschrijven: www.intervisiehuis.nl

NEEM JE
ENTHOUSIASME
MEE!

Van der Steenhoven advocaten
Amsterdam zoekt

ERVAREN ADVOCATEN ARBEIDSRECHT

Die hun deskundigheid en talenten verder bij ons willen ontwikkelen. Die zelfstandig, duidelijke adviezen geven, creatief onderhandelen en scherp procederen om voor cliënten het beste resultaat te bereiken. En ook heldere presentaties geven over arbeidsrecht actualiteiten aan cliënten.

Toe aan een overstap?

Bekijk
onze vacatures:

van der Steenhoven

ONDERZOEKER: 'WEES BEDACHT OP KLASSENJUSTITIE'

DOOR / FRANCISCA MEBIUS

Klassenjustitie komt voor binnen de Nederlandse strafrechtketen. In welke mate en hoe vaak is onduidelijk. 'Maar we moeten niet achteroverleunen.'

Wanneer een gekleurde persoon de rechtszaal inloopt, denken dat het gaat om de verdachte, terwijl het de advocaat is. Of je sterk afvragen wat donkere jongens met een capuchon op 's nachts in de binnenstad doen, terwijl je misstanden binnen studentencorpsen wegwuift. Het zijn enkele voorbeelden van klassenjustitie die voor kunnen komen in Nederland, blijkt uit het onlangs verschenen rapport *Een verkennend kwalitatief onderzoek naar klassenjustitie in de Nederlandse strafrechtketen* van onderzoekers Kees van den Bos, Lisa Ansems, Marie-Jeanne Schiffelers, Senna Kerssies en Joep Lindeman van de Universiteit Utrecht. 'Het is maatschappelijk gezien een belangrijk en beladen onderwerp,' vertelt onderzoeker Van den Bos. 'Er zijn verschillende partijen binnen de strafrechtketen en daarbuiten die wisselend over klassenjustitie denken. Ook in de onderzoeksliteratuur zie je verschillende opvattingen. Wij wilden met dit onderzoek het begrip helder krijgen. Hoe vaak het voorkomt, kunnen we niet zeggen.

Daarvoor is meer onderzoek nodig. Momenteel is het WODC bezig met kwantitatief vervolgonderzoek. Zij proberen het echt hard te inventariseren.'

De onderzoekers hebben alle opvattingen over klassenjustitie proberen te vangen in één definitie: 'Selectieve rechtspleging die iemand illegitiem benadeelt wanneer die persoon niet tot de heersende klasse behoort en illegitiem bevoordeelt wanneer die persoon wel tot de heersende klasse behoort.'

Illegitieme, niet terechte selectiviteit in de strafrechtketen dus. Wat vinden wij als samenleving wel of niet legitiem, is dan de vervolgvraag. 'Mensen selectief staande houden, hoeft niet per se klassenjustitie te zijn als daar goede redenen voor zijn,' vindt Van den Bos. 'Daar kun je het over hebben en daar kan een politieagent zich ook mee verdedigen. Dat is een belangrijk winstpunt van ons onderzoek. Een klein stapje, maar wel een belangrijke.'

Een tweede conclusie is dat klassenjustitie niet alleen maar bewust voorkomt, maar dat het er ook onbewust

in kan sluipen. Volgens Van den Bos moet iedereen zich daarvan bewust zijn, in alle gelederen van het recht. 'Daar kun je mensen op aanspreken en in trainen zodat ze zich kunnen wapenen. Neem het voorbeeld van de gekleurde advocaat in de rechtszaal. Dat soort dingen gebeurt. Of rechters die net wat coulanter omgaan met witteboordencriminaliteit dan ▶

met blauweboordencriminaliteit. Als mensen meer op je lijken, ga je er coulanter of juist strenger mee om. Je kunt dan onbewust denken: ons soort mensen doet dit soort dingen niet.'

POLARISATIE

Onderdeel van het onderzoek was het voeren van indringende gesprekken met onder meer advocaten, rechters en burgers. Daaruit blijkt dat het hele veld met klassenjustitie worstelt. Onder de strafrechtadvocaten bleek de

dat we automatisch eerder kijken naar mensen die fouten maken met toeslagen dan bijvoorbeeld naar grote banken. Die worden ontzien. Neem de Toeslagenaffaire en de ING-affaire.

Ook de bezuiniging op de gefinancierde rechtsbijstand is volgens Van den Bos een systemische vorm van klassenjustitie. 'De zittende kabinetspartijen hebben weinig oog gehad voor groepen die hierdoor worden benadeeld, werd tijdens de gesprekken gezegd. De een ziet dat

over hebt, wat je er dwars aan zit en aandachtig te luisteren naar de ander. 'Daar geloof ik uiteindelijk in. Zeker in Nederland waar we een zekere mate van samenwerking met elkaar hebben. We blijven toch een polderland. De problematiek is in de Verenigde Staten heel anders. De politie gaat daar anders om met gekleurden door de geschiedenis en politieke polarisatie.'

Van den Bos vindt dat er tijdens de rechtenstudie en beroepsopleidingen voor rechters en advocaten meer aandacht moet komen voor de cognitieve, motivationele en systemische aspecten van klassenjustitie. 'Zeker ook voor die cognitieve kant. Heel veel dingen gebeuren onbewust. We moeten inzicht geven in de moderne psychologie van hoe we dit soort dingen verwerken en erop reageren. Hoe komt psychologisch gedrag in de samenleving tot stand? Wat zijn de economische en juridische kaders? Dat hoort allemaal bij een moderne opleiding.'

Alleen op die manier kunnen we ons volgens de onderzoeker blijven ontwikkelen, als individu, professioneel en samenleving. Hard beleid, zoals bijvoorbeeld diversiteitsdoelstellingen, helpt niet altijd direct. 'Het kan ervoor zorgen dat mensen de hakken in het zand zetten. Daarnaast verandert het begrip legitiem ook in de loop der tijd. De man-vrouwverhouding bijvoorbeeld was vroeger heel anders dan nu. Het is een gezamenlijke opdracht aan iedereen die binnen de strafrechten werkt om een heldere discussie over klassenjustitie te voeren. We moeten niet achteroverleunen.' ■

'Als mensen meer op je lijken, ga je er coulanter of juist strenger mee om'

mening verdeeld. 'Sommigen vinden het heel erg meevallen,' aldus Van den Bos. 'Anderen zeggen dat klassenjustitie meer voorkomt dan we denken. Een advocaat noemde een rechter die mensen met een kleurtje volgens hem heel anders behandelt dan blanke mensen. Anderen ontkenen dat weer.'

Klassenjustitie ontstaat door *motivationale, cognitieve of systemische* redenen. De eerste categorie gaat om mensen die gemotiveerd zijn om een soort weerzin tegen een bepaalde groep te hebben of die de eigen groep juist ontziet. Cognitieve redenen behelzen de informatie die we gewend zijn te verwerken. 'Mensen uit onze eigen groep kunnen we beter voorspellen. We weten beter wat voor gedrag ze vertonen en misschien reageren we daar daarom positiever op dan op groepen die we minder goed kennen. Zonder dat we dat willen.' Ook kan het in het systeem ingebakken zijn. Een systeem kan zo werken

duidelijk als klassenjustitie, een gefocuste bezuiniging op een bepaalde klasse. Terwijl de witteboordenklasse het prima vindt en het niet zo ziet. Die vinden dat we nu eenmaal niet alles voor iedereen kunnen betalen. Zo zie je polarisatie rond het begrip ontstaan. De een ziet het niet, de ander ziet het in sterke mate gebeuren.'

GEZAMENLIJKE OPDRACHT

Andere conclusie van het onderzoek is dat de discussie over het begrip klassenjustitie de laatste twintig jaar enorm is toegenomen. De politiek van de afgelopen tien jaar en maatschappelijke ontwikkelingen als *Black Lives Matter* zijn hier de oorzaak van. 'Dat heeft enorme impact gehad op de discussie hier. Er is een wirwar aan opvattingen ontstaan. De discussie over wat wel en niet legitiem of terecht is, moet weer helder worden.'

Het is volgens de wetenschapper zaak scherp te formuleren waar je het

DE INTERVISIEBIJENKOMSTEN STARTEN:

HEEFT U ZICH AL AANGEMELD?

AANMELDEN GAAT VIA DE WEBSITE: WWW.DEINTERVISIEVOORADVOCATEN.NL

- ✓ Kwaliteit staat hoog in het vaandel: alleen de beste en meest ervaren intervisiebegeleiders verzorgen de bijeenkomsten!
- ✓ Uitstekende prijs-kwaliteitverhouding!
- ✓ 4 punten per keer, al aan de minimumvereisten conform wet- en regelgeving voldaan na 2 bijeenkomsten!
- ✓ Bedacht door een advocaat voor advocaten!
- ✓ Zowel digitaal (thans) als fysiek bijeenkomsten volgen is mogelijk!
- ✓ Zeer leerzame bijeenkomsten door de doorgewinterde gesprek-begeleiders die de bijeenkomsten verzorgen!
- ✓ In vaste groepen de bijeenkomsten volgen is mogelijk!

Meer info: info@deintervisievooradvocaten.nl

VEILIG EN IN VERTROUWEN DILEMMA'S BESPREKEN

JURIDISCHE WAPENBROEDERS

DOOR / MARCO DE VRIES

Bij Defensie vonden ze avontuur, trots en kameraadschap. Toch strijden de leden van de Militaire Balie zonnig met juridische wapens tegen hun oud-werkgever. 'Defensie vraagt veel van zijn mensen.'

Met zijn gevechtstenue aan liep Bart Damen (1963) een paar jaar geleden de rechtbank binnen. 'Ik werd door iedereen aangesproken. Dat was precies de bedoeling van die actie rond Veteranendag: maak Defensie zichtbaar in de samenleving.' Vervolgens gleed de toga over dat andere uniform en deed Damen gewoon zijn werk als

advocaat van een soldaat onder vuur. 'Het militair recht is een niche binnen de advocatuur. Het helpt als je die wereld van binnenuit kent.' Sinds 1995 werkt Damen als advocaat, momenteel bij Trajectum Advocaten in Maastricht. Het leger was zijn jongensdroom. Omdat hij in eerste instantie niet werd aangenomen op de Koninklijke Militaire

Academie (KMA), koos hij voor zijn tweede liefde: rechten. Na het doctoraal moest hij in dienst en deed hij een nieuwe poging bij de KMA. 'Maar ik was inmiddels een eigenwijs studentje en knapte af op de ontgroening.' Hij schopte het uiteindelijk tot dienstplichtig officier bij de infanterie en is nog altijd actief als reservist. Zo is hij voorzitter van de mobiele

rechtbank die in buitengewone situaties in actie komt en werd in 2012 uitgezonden voor de Kunduz-missie in Afghanistan, om daar de rechtsstaat te helpen opbouwen. Een halfjaar lang trainde hij Afghaanse magistraten. ‘Hun Wetboek van Strafrecht is naar Europese snit, maar de praktijk bleef ver achter. Sommige rechters bleken analfabeet en vonnissen werden niet gemotiveerd of gepubliceerd. De politie had vrij spel en pakte soms onschuldige mensen op, die zich met steekpenningen vrij moesten kopen. Wij probeerden de officieren van justitie te motiveren om toezicht te houden. Advocaten durfden niet eens naar het

platteland te reizen om cliënten bij te staan. We bereikten zeker vooruitgang, maar het rechtssysteem was traag en corrupt. Daarom bleven de informele shariarechtbanken populair. Die werken snel en duidelijk, met lijfstraffen en *punitive damages*.’

TALIBAN

Met verbijstering volgde hij de snelle opmars van de taliban en de val van eerst Kunduz en een paar weken later Kabul. ‘Ik had nooit verwacht dat de Afghanen het zo snel zouden opgeven,’ reageert hij. ‘Het doet me pijn, maar toch vind ik dat ons werk niet voor niets is geweest. Onze aanwezigheid had alleen een jaar of dertig moeten duren, dan kun je blijvend verschil maken.’

Het is gissen wat er van zijn werk zal overblijven. ‘Voor de bühne lijken de taliban iets gematigder dan voorheen, maar voor hoelang?’ Wel is hij erg teleurgesteld in de chaotische evacuatie van tolken en ander personeel. ‘In Kunduz werkten we met Nederlands-Afghaanse tolken die werden ingevlogen. Dus de groep waar het nu om gaat, is van de Uruzgan-missie of verbonden aan Nederlandse ngo’s of de ambassade. Die smeekte al anderhalf jaar om een evacuatieplan. Dat het zo is gelopen, is beschamend.’

Tachtig procent van Damens werk als advocaat gaat over militaire zaken.

Bart Damen

© Harry Heuts

Zo stond hij in 2018 slachtoffers bij van vermeend misbruik bij de Luchtmobiele Brigade in Schaarsbergen. ‘Zij hadden door bezuinigingen een verkorte opleiding en kwamen daarna paraat. Door omstandigheden ging hun ontgroening maar door en escaleerde steeds verder. In mijn tijd was het ook pittig, maar er was wel toezicht. Ik heb ze geadviseerd alsnog aangifte te doen, uit zelfrespect. Mijn cliënten zijn na veel getouwtrek gecompenseerd voor letselschade. Ze zijn beschadigd voor het leven en konden jarenlang nergens terecht met hun verhaal. Dat is helaas de andere kant van dat stoere Defensie.’

ONTGROENING

Michael Ruperti (1972) stond in de strafzaak aan de andere kant zeven van de tien vermeende ontgroen-ers bij. De zaak tegen vijf van zijn

‘Grote rechtszaken plan en voer ik uit als een militaire operatie’

cliënten werd geseponeerd en twee werden door de militaire rechtbank vrijgesproken. Drie verdachten met een andere advocaat kregen een taakstraf. ‘Je moet tegen een stootje kunnen,’ zei hij in 2018 over de ▶

Schaarsbergen-zaak, 'hardhandige omgang is ook functioneel. Het kan worden gebruikt om elkaar scherp te houden.'

Ook Ruperti is veteraan en geeft leiding aan de militaire sectie van kantoor Cleerdin & Hamer. Na zijn rechtenstudie werd hij in 2004 als militair jurist en plaatsvervangend chef staf uitgezonden naar Bosnië. De oorlog was voorbij, maar hij was naast de 'peacekeeping' ook betrokken bij de aanhouding van door het Joegoslavië-tribunaal gezochte oorlogsmisdadigers. 'De leiders uit de burgeroorlog waren in mijn tijd ondergedoken in de georganiseerde misdaad,' vertelt hij. 'Wij moesten de criminele organisaties bestrijden. Je kunt daarbij als jurist achter je

'Ik kan goed helpen, want ik ken de andere kant. Ik weet hoe ze denken'

bureau blijven zitten, maar ik ging gewoon met de infanteristen mee. Langs *roadblocks*, de dorpjes in, gewapend en al. Die houding heb ik meegenomen in mijn werk als advocaat. Ik ben weinig op kantoor, ga liever de kazernes op. Ik bezoek mijn cliënten op de werkvloer en ben altijd onderweg. Grote rechtszaken plan en voer ik uit als een militaire operatie. Zo deed ik namens drieduizend militairen en veteranen aangifte tegen

Kamerlid Öztürk die uitgezonden militairen vanwege Hawija van moord beschuldigde.' Momenteel staat Ruperti verschillende Afghaanse tolken bij, die niet op tijd zijn geëvacueerd. Hij haalt een grote medaille uit zijn portemonnee. 'Dit is de Willemsorde-coin,' zegt hij, 'de hoogste militaire onderscheiding. Helaas kan ik niet vertellen waarom en van wie ik hem kreeg. Dat is schending van mijn geheimhoudingsplicht. Het ging om een bijzondere militaire kwestie en als inspiratie draag ik hem met trots bij me.'

MILITAIRE BALIE

Net als Damen is hij lid van de Militaire Balie, de kleine beroepsvereniging van advocaten die zich bezighouden met militair straf- en tuchtrecht en letselschade. Niet alle van de zestien leden zijn oud-militair, net zoals er ook oud-militairen zijn die zich als advocaat niet bezighouden

met militair recht en dus geen lid worden. Maar er is geen opleiding voor militair recht en het helpt dat veel leden de militaire praktijk van binnenuit kennen.

Voor militairen gelden veel strengere gedragsregels dan voor burgers en ze lopen door hun werk een groter risico op fysieke of psychische schade.

'Militaire delicten zoals desertie, weigeren dienstbevel of slapen tijdens de wacht komen niet zo heel veel voor,' zegt Damen, 'maar ook bij gewone delicten zoals te hard of onder invloed rijden, vechtpartijen, drugs, kom je als militair altijd bij de Militaire Kamer van de Rechtbank Arnhem terecht. Dat ik als raadsman ook collega-militair ben, schept een enorme band. Ze voelen zich veiliger. Ik spreek en begrijp het jargon en werk met dezelfde wapens. We begrijpen elkaar. En in rechtspositionele zaken kan ik gebruikmaken van mijn netwerk binnen Defensie'.

Ook de proceshouding is anders in militaire zaken, legt Sébas

Krystle Aaron-de Bies

© Suzan Alberts

Diekstra (1980) uit. 'Als je je als militair beroept op je zwijgrecht, dan is het vertrouwen van je commandant al snel weg. Misschien ontloopt je dan eventueel een straf, maar je verliest mogelijk wel direct je baan. Terwijl je bij sommige delicten toch nog echt wel een tweede kans kunt krijgen, zolang je transparant bent.'

Zelf werkte Diekstra twaalf jaar bij de Koninklijke Marechaussee (KMar), hij begon in de regio Rotterdam-Rijnmond. Hij deed politietaken en grensbewaking en begon tijdens nachtdiensten in de meldkamer aan zijn rechtenstudie. Na de KMA groeide hij na een functie als operationeel teamcommandant door naar een staffunctie en werd verantwoordelijk voor de juridisch kant van integriteitsonderzoeken.

In 2012 stapte Diekstra over naar de advocatuur, eerst bij het in militaire zaken gespecialiseerde kantoor Delissen Martens en inmiddels al zes jaar met zijn eigen kantoor Diekstra Van der Laan in Leiden. 'In mijn werk als militair strafrechtadvocaat heb ik nog altijd veel profijt van mijn straatervaring als algemeen opsporingsambtenaar en hulpofficier van justitie.'

Daarnaast is hij nog altijd een dag per week als reservehoofdofficier actief. Zo was hij onder meer de eerste commandant van de maatschappelijke diensttijd voor jongeren. 'Die ene dag bij Defensie vormt voor mij ook echt een uitlaatklep. Een verandering van decor. Misschien vooral door het

Sébas Diekstra

Vincent Dolderman

sociale karakter. Ik geef trainingen, oefen en sport samen met anderen en heb er in de afgelopen twintig jaar een grote groep vrienden voor het leven gemaakt. Defensie blijft door die dag echt een deel van mijn leven.'

WARM BAD

Ook Krystle Aaron-de Bies (1983) werkte tien jaar voor de Marechaussee. 'Tijdens mijn studie kreeg ik een college van twee militair juristen van de landmacht,' vertelt ze, 'mijn interesse was gewekt. Advocaat kon ik altijd nog worden. Eerst wilde ik wat beleven, misschien zelfs een uitzending naar een brandhaard. Na de KMA ging ik me bezighouden met ambtenarenrecht en ontslagzaken. Ik werd moeder en die uitzending is er niet meer van gekomen. Maar ik heb er wel een mooie tijd gehad.' Ook zij ervoer Defensie als een 'warm bad', een 'prettig bedrijf' waar je 'veel kansen' krijgt. 'Het was bijzonder om elke dag op je werk je om te kleden, dat uniform te dragen. Echt salueren of zo deden we niet. De omgangsvormen waren vaak juist collegiaal.' Sinds drie jaar werkt ze bij het Amsterdamse kantoor WS Advocaten en staat ze aan de andere kant, met Defensie als tegenpartij. 'Nu help ik de *underdog* bij zijn arbeidsconflict, voorheen de werkgever, de commandant. Maar het bevalt me goed en ik kan ook goed helpen, want ik ken de andere kant. Ik weet hoe ze denken.' Ze gaat geen militaire strafzaken doen, maar wil zich helemaal toeleg-

gen op arbeidsrecht. 'Het ambtenarenrecht schuift op richting het gewone arbeidsrecht, dus ik sta ook burgers bij met complexe ontslagzaken. Militaire ambtenarenzaken blijf ik echter eraan doen. De rechtspositie van militairen is met de komst van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren immers niet gewijzigd.'

Benadrukken de leden van de Militaire Balie allemaal hun warme banden met Defensie, hun cliënten lopen aan tegen de kille kant van de organisatie. 'Er is een kloof tussen de sfeer in de kazernes en de ambtelijke top in Den Haag,' zegt Ruperti, 'en als advocaat heb ik te maken met de formalistische benadering van het ministerie.'

Tot voor kort was er nauwelijks aandacht en hulp voor getraumatiseerde veteranen. 'Defensie vraagt veel van zijn mensen,' zegt Vincent Dolderman (1973), 'heel wat soldaten hebben de afgelopen jaren gediend in brandhaarden. Veel veteranen met PTSS (posttraumatische stressstoornis) raken zelfs dakloos, aan de drank of drugs. Daar is jarenlang van weggekeken.'

Dolderman wilde zelf als kind het leger in, maar ging op advies van zijn ouders eerst rechten studeren. Afgestudeerd kwam hij via de KMA als militair jurist op de afdeling letselschade van Defensie. Na zijn contractperiode stapte hij over naar de advocatuur. Vanuit zijn explosief groeiende kantoor DLSA in Utrecht staan op dit moment 21 man, onder wie twee andere oud-officieren, zo'n achthonderd 'oorlogsinvaliden' bij, veteranen met letselschade. 'We komen om in het werk. Twintig procent heeft fysiek letsel, de rest psychisch. Dat maakt het zwaar: vaak jonge mensen die voor de rest van hun leven fors beschadigd zijn.'

In 2015 won Dolderman drie zaken bij de Centrale Raad van Beroep. 'Die vond dat Defensie haar zorgplicht had geschonden, en sindsdien zijn de mogelijkheden voor vetera-

nen wel toegenomen, ook dankzij uitbreiding van de rechtspositieve voorzieningen voor veteranen. Op papier is het nu goed geregeld. De praktijk is soms nog weerbarstig, maar vergeleken met politief- of civiele letselschadezaken stelt Defensie zich nu coöperatief op.'

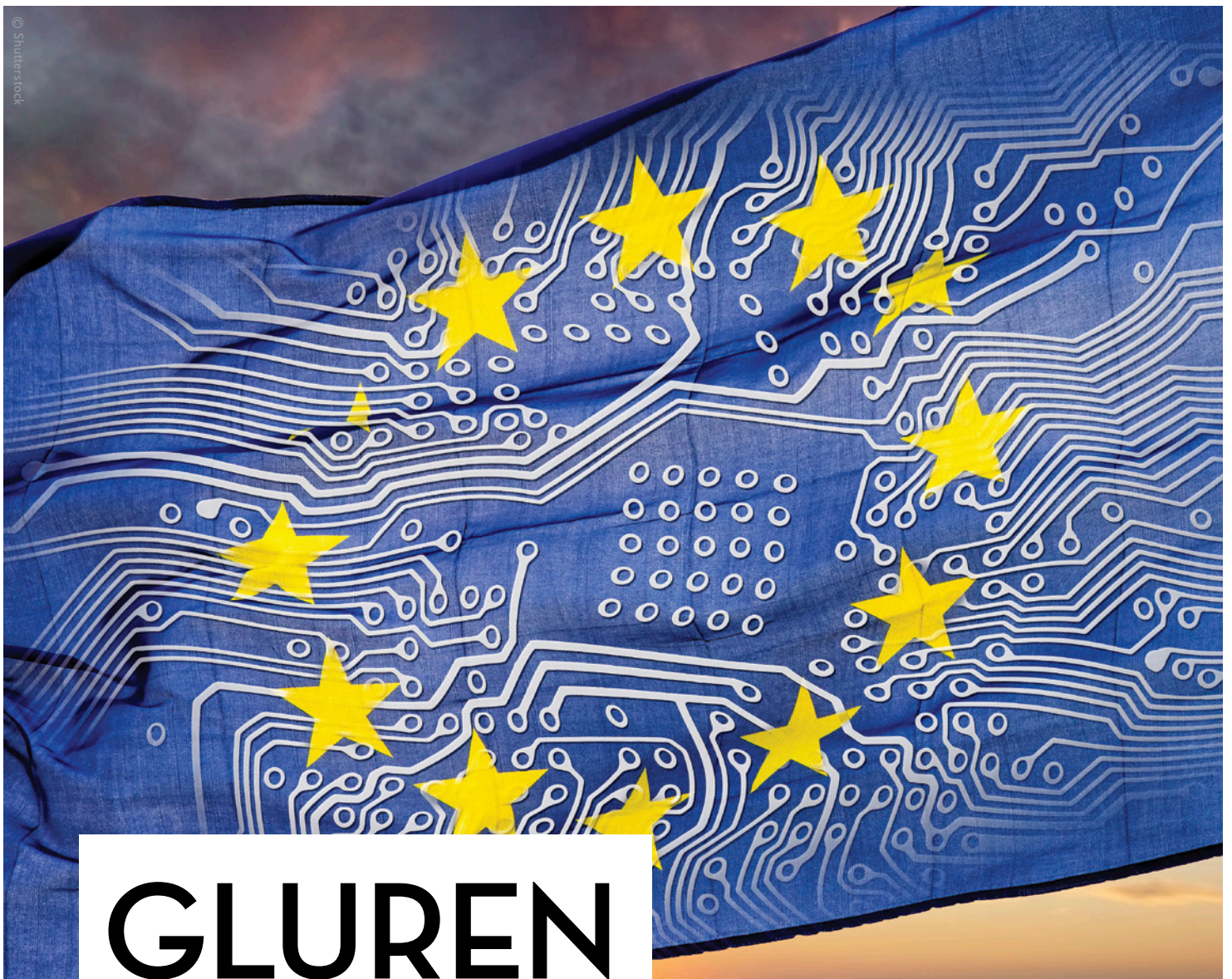
MORTIERONGELUK

Ook de andere leden van de Militaire Balie zien positieve ontwikkelingen. Ruperti kwam tot een schikking voor de nabestaanden van de Malizaak, een mortierongeluk in 2016 waarbij twee militairen het leven lieten, en de minister van Defensie en de Commandant der Strijdkrachten traden af. Toch voert hij namens de nabestaanden een artikel 12-procedure tegen de top van het ministerie. 'Veel juristen vinden net als ik dat het Volkel-arrest, toevallig ook een militaire zaak, achterhaald is. De eindverantwoordelijken voor het dodelijk ongeluk met een oude granaat moeten strafrechtelijk vervolgd kunnen worden.'

Ook Damen ziet vooral positieve tendensen. 'Ik heb ooit in een zaak overwogen om mijn baret aan de wilgen te hangen, omdat ik het niet eens was met hoe Defensie optrad. Maar toen veranderde dat zodat ik die keus niet hoefde te maken. Nu gaat het beter. Bij een loyaliteitsconflict kies ik voor mijn cliënt, maar ik voorzie niet dat het nog een keer zover zal komen.' ■

Michael Ruperti

GLUREN

BIJ DE BUREN

DOOR / JEROEN ZWEERS

JURIDISCHE
INNOVATIE
IN EUROPA (3)

Jeroen Zweers maakt een rondgang langs Europese landen, benieuwd naar de stand van de juridische innovatie. Deze derde aflevering is gewijd aan Spanje.

Spanje heeft een vooruitstrevende reputatie wat betreft innovatie van de juridische sector. De Spaanse overheid stimuleert juridische digitalisering en innovatie, er zijn maar liefst 140 legal tech start-ups actief en de investeringen in juridische innovatie zijn in

een periode van drie jaar met ruim zehonderd procent gestegen. Ik spreek hierover met Rosa Isabel Peña, al 27 jaar advocaat en nu partner en directeur publiek recht bij advocatenkantoor Roca Junyent in Barcelona. Ook is zij raadslid bij de lokale orde van Barcelona. Met klant-

perspectief sluit Marjorie Colas aan, verantwoordelijk voor Legal Transformation & Innovation bij GC Iberia en Accorinvest. Alejandro Esteve de Miguel Anglada, voormalig advocaat en een van de oprichters van Bigle Legal, een start-up die zich bezighoudt met documentautomatisering,

en Laura Fauqueur, consultant legal marketing, legal tech en legal design en ambassadeur voor ELTA in Spanje, vertegenwoordigen de zijde van innovators.

HERVORMINGSWET

Rosa vertelt dat de juridische sector een van de sectoren is die de afgelopen jaren het meest veranderd is. Al in 1994 werd een hervormingswet geïntroduceerd, waarmee competitie en het gebruik van technologie werden geïntroduceerd in het landelijke juridische systeem. Sindsdien zijn er belangrijke ontwikkelingen geweest, die ervoor gezorgd hebben dat juridische professionals nu via elektronische wegen samenwerken en communiceren. 'Advocatenkantoren werden verplicht hun systemen hierop aan te passen, waardoor ze nu goed gedigitaliseerd zijn. Ook de COVID-pandemie heeft een enorme versnelling teweeg gebracht in het gebruik van digitale infrastructuur.' Laura bevestigt dit. 'Het klopt zeker dat advocatenkantoren noodgedwongen meer digitaal zijn gaan werken. Ik had echter gehoopt dat zij hierdoor de mogelijkheden van digi-

taliserings zoude inzien en omarmen. Maar mijn impressie is dat daarvan geen sprake is. Gedurende COVID hebben advocaten hun bestaande processen digitaal ondersteund, omdat dat moest. Er heeft geen verandering van denken plaatsgevonden, waardoor wezenlijke transformatie achterwege blijft. *Minds haven't changed.*

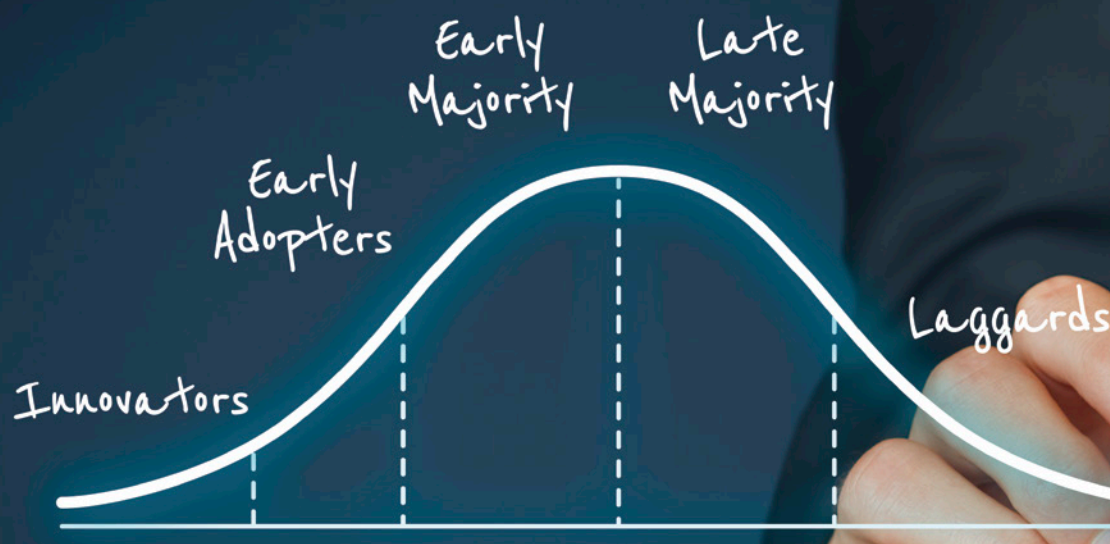
Rosa ziet in dat het vooral de cultuur binnen de kantoren is die innovatie belemmert. 'We kunnen simpelweg niet doorgaan zoals we gewend zijn, we worden gedwongen te moderniseren. Klanten eisen deze technologie van advocatenkantoren, in de vorm van virtual meetings en online samenwerkingsplatforms om documenten te delen. De klantvraag is duidelijk aanwezig en de technologische mogelijkheden zijn er ook. Nu moeten alleen de advocaten nog mee. Er zijn overigens wel advocatenkantoren die ondernemend zijn op het gebied van technologische innovatie. Zo zijn er kantoren die eigen tools hebben ontwikkeld voor hun klanten, bijvoorbeeld op het gebied van gegevensbescherming. Dat zijn mooie initiatieven, en het

bewijs dat er beweging is.' Alejandro legt uit dat advocatenkantoren in Spanje zich volgens het model van 'innovation adoption' in de fase van innovators begeven. 'Er zijn enkele advocatenkantoren die pionieren in technologische innovatie. Dit zijn vooral grote, internationaal gerichte kantoren. Het duurt nog even voordat de rest gaat volgen. Die willen eerst bewijs zien.'

INHOUSE VOOROP

Een stuk verder in de innovatiecyclus zitten de inhouse juridische afdelingen. Alejandro: 'Die zijn nu wel de fase van *early adoption* voorbij, wat betekent dat een aanzienlijk deel van de afdelingen zich actief bezighoudt met innovatie.'

Volgens Marjorie leeft legal tech op het moment echt binnen de juridische afdelingen. 'Ik moet eerlijk bekennen dat we hiertoe ook wel gedwongen worden. De druk op financiën wordt steeds groter, dus efficiëncyslagen zijn noodzakelijk. We moeten daar oplossingen voor vinden. We liften als juridische afdelingen mee op de digitale transformatie die gaande is in het ►

bedrijfsleven. Waar er voorheen geen geld was voor digitalisering van de juridische afdeling als niet-strategisch onderdeel van het bedrijf, hebben we nu de perfecte mogelijkheid om mee te varen op deze bredere golf. Er gebeurt dan ook ontzettend veel. Juridische afdelingen zijn allemaal druk bezig met de ontwikkeling van contractsystemen, kennismanagement en nieuwe manieren van werken. We werken daarbij veel samen met grote technologische bedrijven, maar ook met start-ups zoals die van Alejandro. Dat is een heel mooie mix.' Volgens Laura zijn de Big Four niet de meest disruptieve spelers in de sector. 'Die zijn hier al jaren actief. We zien hier nu vooral alternatieve dienstverleners opkomen, die met technologische oplossingen een goedkoop alternatief bieden voor het standaardwerk van advocaten.'

BALANS

Alejandro vindt Spanje dan ook een goed land om te innoveren, zeker voor de legal tech. 'We hebben hier dubbel zo veel advocaten als in Frankrijk, meer dan 150.000 praktiserende. De markt voor legal tech is dus groot. Een nadeel is dat advocaten in Spanje niet zo goed betaald worden als in andere landen. Dat maakt het doen van legal tech investeringen voor hen lastiger. Maar over het algemeen is er een goede beweging in de markt. De instituties stimuleren innovatie, er zijn acceleratieprogramma's voor advocatenkantoren en kennisplatforms.' Rosa ziet dit ook als een taak van de orde. 'De orde van Barcelona stimuleert innovatie en digitalisering van de sector. Wij voorzien kantoren van kennis en tools, verzorgen trainingen en workshops. Het is een van onze kerntaken om onze leden te voorzien van de middelen die ze nodig hebben om toekomstbestendig te zijn. We werken hierbij ook samen met kennisinstellingen en werken de dilemma's uit die uit innovatie voortkomen, zoals het respecteren van mensenrechten en beter toegang

tot het recht. We moeten daarin een goede balans vinden voor de sector en daar nemen wij het voortouw in.' *Er kan en gebeurt dus heel veel. Hoe kan het dan dat de advocatenkantoren achterblijven?* Alejandro: 'Dat ligt echt aan het besluitvormingsmodel binnen advocatenkantoren, het partnerschap. Advocatenkantoren zijn uitstekende verkopers, maar slechte kopers. Als start-up pitch je je idee aan een partner en die kan heel enthousiast zijn. Maar vervolgens moet je je idee pitchen aan misschien wel twintig andere partners. En daar strandt het. Alle partners moeten het idee immers omarmen voordat een investeringsbesluit wordt genomen. Vooral het laatste jaar zie ik echter wel een toename van de vraag van advocatenkantoren naar legal tech oplossingen. Ze beginnen zich erin te verdiepen. En ook te investeren. Er zijn kantoren die wel drie of vier legal tech investeringen hebben. Het begint te komen.' Marjorie voegt toe: 'Wat mij wel opvalt, is dat de transformatie binnen de advocatenkantoren, voor zover deze aanwezig is, gericht is op hun interne processen. Advocatenkantoren zijn niet gefocust op transformatie voor hun klanten. We zien geen veranderingen in de manier waarop ze hun diensten aanbieden, ze zijn niet gericht op onze behoeften.' Rosa: 'Dat is ook heel lastig voor advocatenkantoren. Wij hebben bijvoorbeeld kleine en grote, publieke en commerciële organisaties als klant. Die hebben allemaal verschil-

lende behoeften. Het zou ons helpen het juiste product te vinden waarmee wij enerzijds interne processen kunnen optimaliseren, en anderzijds aan alle klantbehoeften kunnen voldoen.' Laura snapt dit, maar vindt dat advocaten wat zij nu aan innovatie doen, ook zouden moeten delen met hun klanten. 'Er is een enorm gebrek aan transparantie. Advocaten houden hun interne ontwikkelingen heel erg voor zichzelf en delen hun kennis niet met klanten.' Marjorie herkent dit: 'Wij zien niets van wat er binnen de advocatenkantoren speelt. Wellicht is er angst dat wij zicht krijgen op hun kosten. Maar het is belangrijk dat advocatenkantoren en juridische afdelingen hun ervaringen en kennis delen. We hebben toch dezelfde uitdagingen.'

Wat moet er nog veranderen?

Marjorie: 'Spanje doet het goed, het land is snel met innoveren en kent een proactief ecosysteem. Maar uiteindelijk is er geld nodig. Zonder geld geen investering.' Rosa beaamt: 'In relatie tot de lage salarissen voor advocaten zijn de kosten van legal tech hoog. Subsidies van de overheid zouden helpen. Vooral de kleine kantoren met minder middelen moeten geholpen worden.'

Alejandro: 'Dat zou wellicht kunnen helpen om de risicomijdende mentaliteit van advocaten met betrekking tot investeringen om te buigen. Want dat is voor mij het belangrijkste dat moet veranderen.'

'Absoluut,' stelt Laura. *'Minds have to change'*. ■

Verantwoording

Innovatie staat in de Nederlandse juridische sector in de kinderschoenen. Vaak wordt mij als vicepresident van de European Legal Tech Association (ELTA) gevraagd hoe het er voorstaat in andere Europese landen. Is de juridische regelgeving daar net zo belemmerend? Houden advocaten zich overal zo weinig bezig met innovatie? In een korte reeks onderzoek ik de juridische innovatie in een aantal Europese landen en bezie wat we daar in Nederland van kunnen leren.

Vacature

Advocaat-medewerker voor de overheidspraktijk en/of de aanbestedingspraktijk

MeulenKamp Advocaten is een advocatenkantoor met negen advocaten, gevestigd te Venlo. Wij leveren al decennialang gespecialiseerde juridische bijstand aan ondernemingen, overheden, instellingen en particulieren.

Vanwege de groei van onze praktijk zijn wij op korte termijn op zoek naar een advocaat-medewerker voor onze overheidspraktijk en/of aanbestedingspraktijk. Wij zoeken iemand met belangstelling voor en/of ervaring in beide of een van beide rechtsgebieden.

Meer weten? Bel met Margo van Nisselroij of Jan van den Heuvel (077 3515041) of stuur meteen je motivatiebrief en CV naar: mvanisselroij@meulenKampadvocaten.nl.

Vanzelfsprekend zal jouw sollicitatie vertrouwelijk worden behandeld.

Procederen in Oostenrijk?

Wijnkamp Advocatuur/Advokatur GmbH

Nederlandstalig advocatenkantoor gevestigd in Oostenrijk.

Meerdere advocaten
Meerdere specialismen
Communicatie in de Nederlandse taal
Specialisatie: Bergsportrecht | Skirecht | Letselschade | Strafrecht

A-6460 Imst, Sirapuit 7 Oostenrijk
T: 0043 - 54 12 90 300 F: 0043 - 54 12 90 300 20
M: office@wijnkamp-advocatuur.com W: www.wijnkamp-advocatuur.com

ADVOCATEN VAN ORANJE

Wij zoeken advocaten!

Ben jij een zelfstandige advocaat of overweeg je om die switch te maken?

Zoek je een leuk kantoor waar alles goed geregeld is?
Kom dan in gesprek met Advocaten van Oranje!

info@advocatenvanoranje.nl
Tel: 020-210 90 09
www.advocatenvanoranje.nl

Joan Muyskenweg 22
1096 CJ Amsterdam

Is uw oude verzekeringskantoor u ontgroeid?

Groeide uw verzekeringskantoor zo groot, dat goede service voor u verleden tijd is? Of wilt u uw polissen toetsen aan de eisen van de moderne tijd? Ron Borgdorff is meer dan 25 jaar het vertrouwde adres voor advocaten, notarissen en vrijgevestigde juristen. **Ouderwetse service, altijd bereikbaar en mét persoonlijke aandacht.**

RON BORGdorFF

VAN BOETZELAERLAAN 24H • 3828 NS HOOGLAND • TEL. 033-20 35 000 • INFO@RONBORGdorFF.NL • WWW.RONBORGdorFF.NL

VERZEKERINGEN ZOWEL ZAKELIJK ALS PARTICULIER OA: • BEROEPS- EN BEDRIJFSAANSPRAKELIJKHEID
• CYBERRISKS- EN DATALEKKEN • ARBEIDSONGESCHIKTHEID • VERZUIM • INVENTARIS

KROEGTIJGERS

DOOR / ERIK JAN BOLSIUS BEELD / JEAN-PIERRE JANS

Geen straat of plein in de Amsterdamse binnenstad of advocaat Raoul Meester heeft er een verhaal bij. Ook tot ver buiten de hoofdstad, als het maar horecagerelateerd is.

‘Zoek de verschillen’ is een eenvoudig spel bij het Amsterdamse Meester Advocaten. Een nichekantoor voor de horeca, geen maatschap maar geleid door een directeur-grootaandeelhouder, een accountmanager in dienst, vaste werkstudenten, een online tool voor klanten: verschillen genoeg ten opzichte van andere kantoren. In het kantoor op een steenworp van het Amsterdamse Waterlooplein, neemt directeur en advocaat Raoul Meester (52) de tijd om te vertellen over zijn kantoor. Accountmanager Stephan Yuen (53) had al gewaarschuwd: ‘Als Raoul vertelt, houdt hij niet meer op.’ Het verhaal is doorspekt met anekdotes en voorbeelden. Vooraf heeft Meester gevraagd de namen van cliënten buiten het verhaal te houden. Die namen variëren van het café op de hoek tot internationale hotelketens, winkeliersverenigingen, een franchise van fastfoodzaken of een groep ondernemers langs het tracé van de Amsterdamse Noord/Zuidlijn die het kantoor

bijstond in een collectieve schadeclaim. ‘Ik doe dit werk al sinds 2002 en ben gestopt met tellen bij vierduizend locaties.’ Het kantoor werkt met name voor de professionele horeca, heeft heel wat klanten uit de top 100 van horecavakblad *Misset*. Meester zelf treedt ook graag op voor wat hij noemt ‘echte horecaondernemers’: ‘Ik heb iets met de ondernemer die betrokken is bij zijn eigen buurt. Zij streven voorspelbare wensen en doelen na, hebben mensenkennis, zijn gastvrij. Het is geen fabriek die een willekeurig product verkoopt.’ Het kantoor zit met reden dicht bij het Amsterdamse stadhuis. Meester wil het als eerste weten of horecabeleid, de handhaving of bestemmingsplannen veranderen. Dus komt dagelijks wel een van de 25 collega’s bij de gemeente, voor het bijwonen van een raads- of commissievergadering of voor overleg met ambtenaren of politici. ‘De meeste advocaten acteren niet op politiek en ambtelijk niveau tegelijk. Onbegrijpelijk, ik sla nooit een ambtenaar over.’

Praten over de Amsterdamse binnenstad gaat het best tijdens een fietsritje. Raoul Meester wijst naar de horeca in de Stopera (‘advies over een aanbesteding’), de terrassen aan de overkant (‘lantaarnpaal die in de weg stond’) en gevelreclames op het Rembrandtplein (‘zijn die ooit echt vergund?’). Bestuursrechtelijke vragen zijn er legio: is een viswinkel een snackbar omdat je er een haring hapt, en is dat pizza-afhaaltentje niet gewoon een pizzeria, dus fastfood, hoe krijg je zonder ellenlang vergunningentraject voor elkaar dat een drankmerk tijdelijk op drie locaties een pop-upstore kan beginnen? Het kantoor onderhoudt een uitgebreide database met bestemmingsplannen, informatie over vergunningen en huurprijzen voor winkels en horeca en ontwikkelde op basis daarvan een ‘horeca-indicator’ met relevante informatie voor een aantal grote klanten. ‘Als de huurtermijn afloopt of er wijzigt iets in het horecabeleid op een van hun locaties, krijgen ze een *alert* van ons.’

Het delen van die kennis leidt niet direct tot omzet, maar het levert Meester wel loyale klanten op, vertelt hij, en een aantal logische momenten om contact te onderhouden. Dat is het werk van accountmanager Yuen. De jurist werkte zelf in de horeca en bij een brouwerij. Het valt hem op hij hoe anders advocaten contact

Meester Advocaten

Wie: 25 medewerkers, 8 fee-earners.

Waar: Amsterdam

Hoe: Bestuursrecht, civiel recht, horecarecht.

‘Ik heb iets met de ondernemer die betrokken is bij zijn eigen buurt’

Stephan Yuen (l.) & Raoul Meester

houden met cliënten: ‘Je kunt niet op de bonnefooi langskomen voor een kop koffie, dat vinden ze maar vreemd. Dus ga ik op zoek naar wat van belang is voor horecaondernemers in een bepaald gebied, ik houd publicaties bij en deel informatie.’

BROUWERIJEN

Yuen geeft als voorbeeld een plan om de bestemming van alle bedrijfswoningen boven horeca in De Pijp te veranderen in gewone woningen. ‘Dat lijkt niet zo ingrijpend, maar dan kunnen ze ineens als extra meetpunt dienen voor geluidsoverlast, terwijl een bedrijfswoning daarvoor niet meetelt.’ Ook een gewonnen rechtszaak die interessant is voor een andere cliënt, deelt Yuen direct. Op het kantoor houden werkstudenten de database bij. Zij maken foto’s van terrassen, gevelreclames, nieuwe fastfoodtentjes om de gemeente namens cliënten te wijzen op eventuele inconsistenties in het beleid. Daar zit een grens aan: ‘Ik doe nooit een beroep op het gelijkheidsbeginsel waarbij ik andere klanten betrek.’ Meester werkt vrijwel niet voor on-

dernemers in prostitutie- en drugszaken – ‘als je er geen klik mee hebt, bouw je daar ook niks in op’ – en nooit voor brouwerijen, want daar procederen ze vaak tegen. Dan komen de civiele collega’s in het geweer tegen wurgcontracten en dito prijzen die de horeca opgelegd krijgt. Yuen: ‘Dat is echt een mededingingsprobleem, maar de Autoriteit Consument & Markt weigert in te grijpen.’ Meester is trots op juridische overwinningen, zoals een uitspraak door de Hoge Raad over een 24-uursvergunning voor Holland Casino en een recente zaak over huurkorting vanwege corona. ‘We hebben een bodprocedure gewonnen, waarin we aanvoerden dat corona een onvoorzien omstandigheid was. Inmiddels is in een kleine honderd zaken onze lijn gevolgd.’ Hij zou rijk kunnen worden als hij een succesfee rekende, maar doet dat niet. ‘Hoogstens reken ik een hoger uurtarief met terugwerkende kracht. Een advocaat moet geen enorme fees vragen.’ Daarom is het kantoor ook geen maatschap. ‘Ik vind geld geen leuk onderwerp, in maatschappen gaat het daar te vaak

over, dat geeft negatieve energie. Ik heb de vrijheid te kiezen met wie ik werk en heb geleerd afscheid te nemen van leuke mensen die niet goed waren in hun werk. Dat houdt de sfeer goed.’ De ervaring met jongere collega’s bevestigt hem in die overtuiging. ‘Die zijn bezig met *work-life balance*, hebben grotere doelen dan partner worden.’ En zijn eigen grotere doel? ‘Het professionaliseren van de branche. Er zijn veel leuke ondernemers die ik wil helpen. Zo trainen we ondernemers en delen we informatie over de huurprijzen, om die laag te houden. Ik ben voor ondernemers die het goed voorhebben met de stad.’ Het klinkt te mooi om waar te zijn. ‘Ja, ik sta ook wel eens een minder nette ondernemer bij die gedoe heeft met vergunningen.’ Echt fout kunnen die overigens niet zijn, vertelt Yuen: ‘De controle op de Wet Bibob is enorm streng. De criminele activiteiten verschuiven niet voor niks van de horeca naar al die Nutella-winkels, nagelshops en telecomwinkels.’ En die hebben weer andere advocaten, wil hij maar zeggen.

GEZIEN

FAALT DE

DOOR / TATIANA SCHELTEMA

HOGE
RAAD?

Herzieningsverzoeken bij de Hoge Raad worden maar zelden toegewezen. Dat ligt aan de argumentatiestrategieën van de Hoge Raad. Die volgen een vast patroon, op afwijzen gericht, schrijft wetenschapsfilosoof Ton Derksen in zijn nieuwste boek: *Het falen van de Hoge Raad*.

Voor de zeven herzieningsverzoeken in de zaak Van Leeuwen ('de butlermoord') schreven achttien medisch deskundigen dat vergiftiging niet de doodsoorzaak kón zijn. De butler was daar wel voor veroordeeld. De verzoeken werden afgewezen. Bij het herzieningsverzoek in de zaak-Baybasin werden 101 op feiten en op getuigen- en deskundigenverklaringen gebaseerde nova aangebracht. Niet één ervan werd geaccepteerd. De herzieningsverzoeken in de Arnhemse villamoord en de Pettense campingmoord rustten beide op nieuwe wetenschappelijke kennis over het verkrijgen van valse bekentenissen. Het verzoek in de Pettense campingmoord slaagde. Maar herziening van de Arnhemse villamoord werd afgewezen, tegen het advies van de Adviescommissie Afgesloten Strafzaken (ACAS) in. Een zorgelijke uitkomst, schreef de voorzitter van de ACAS, emeritus-hoogleraar straf- en strafprocesrecht Tineke Cleiren, erover (in een ongebruikelijke reactie – niet eerder deed de ACAS aan napleiten) in het *NJB*. 'De pijnpunten van de zaak zijn [...] niet ten gronde onderzocht, terwijl dat wel had gekund.'

PATROON

Dat de lat voor herzieningen hoog ligt, is logisch: ergens moet een punt worden gezet, je kunt niet eindeloos

doorgaan. De rechtszekerheid en het vertrouwen in de rechtspraak zijn daarmee gediend. Maar met de afwijzingen van herzieningsverzoeken is iets anders aan de hand, constateert Ton Derksen, emeritus-hoogleraar wetenschapsfilosofie.

Derksen is inzake gerechtelijke dwalingen geen vreemde. Hij kreeg bekendheid door zijn boek *Lucia de B. Reconstructie van een gerechtelijke dwaling* (2006), over de verpleegkundige die in 2003 op grond van statistische aannames voor zeven moorden werd veroordeeld tot levenslang én tbs. Het boek vormde de aanzet tot een succesvolle herziening: De Berk werd in 2010 vrijgesproken. Nadien raakte Derksen intensief bij tal van andere herzieningszaken betrokken. Hij las de arresten van de Hoge Raad waarin, ogenschijnlijk, scherp wordt beargumenteerd waarom een zaak niet hoeft te worden herzien. Maar hij las ook de onderliggende herzieningsverzoeken én hij bestudeerde de originele strafdossiers. Daarmee kreeg hij een overzicht van de herzieningspraktijk dat individuele advocaten, annotatoren en andere Hoge Raad-watchers doorgaans niet hebben.

BOTTE AFWIJZING

In de afwijzende arresten zit een patroon, constateert Derksen in zijn boek *Het falen van de Hoge Raad*. Om tot een afwijzing te komen, gebruikt

het hoogste rechtscollege steeds dezelfde argumentatiestrategieën, schrijft Derksen. Hij benoemt – in sterke termen – zeven argumentatiestrategieën en beschrijft aan de hand van voorbeelden uit verschillende zaken hoe een strategie wordt gebruikt.

De botste strategie is die waarbij ontlastend bewijsmateriaal wordt genegeerd. Zo liet de Hoge Raad, in zijn afwijzing van het herzieningsverzoek van de Turkse Koerd Hüseyin Baybasin, die op basis van telefoontaps tot levenslang werd veroordeeld, aanwijzingen voor gesjoemel met tapmateriaal in zijn arrest buiten beschouwing. Over deze zaak schreef Derksen eerder drie boeken.

Een tweede strategie is 'De botte afwijzing van nova', waarbij de Hoge Raad wel kennisneemt van een novum, maar het vervolgens niet of nauwelijks gemotiveerd afwijst. In de zaak van Olaf Hamers, een vrachtwagenchauffeur die werd veroordeeld voor moord, speelden 'teruggekomen herinneringen' van de kleindochter van het slachtoffer een belangrijke rol. Toch werd de rapportage van twee neuropsychologen over het achteraf invullen van herinneringen bij hersenletsel, voor zover ze als novum konden worden aangemerkt, 'van onvoldoende gewicht' bevonden. Andere strategieën zijn de 'paraplutruc' (nieuwe informatie wordt gelijkgesteld aan al eerder bekende feiten

Ton Derksen
Het falen van de Hoge Raad
 2021, Uitgeverij Noordboek
 ISBN 978 90 5615 772 2

en is daarom weliswaar nieuw, maar geen novum), herhaling (het feit is volgens de Hoge Raad al aan de orde geweest en afgewezen), misrepresentatie van de aanvraag en slordig lezen of de waarheid verbasteren.

ANGST VOOR ONRUST

De meest gebruikte, tevens meest zorgelijke (en voor betrokkenen: meest frustrerende) strategie is wat Derksen 'de drogreden van het zorgvuldige hof' noemt. Dit gaat meestal over de inbreng van nieuwe deskundigen. De Hoge Raad stelt dat hij niet tot een toewijzing kán komen omdat het hof de inbreng van deskundigen al eerder zorgvuldig heeft gewogen – en naast zich heeft neergelegd. 'Deze strategie sluit dus *bij voorbaat* uit dat nieuwe deskundigen nieuwe serieuze ontlastende informatie en nieuwe inzichten kunnen aandragen. Dat wil zeggen, de Hoge Raad vooronderstelt een ontluisterend bevooroordeeld hof dat zich niet kan voorstellen dat het iets nieuws van nieuwe deskundigen zou kunnen leren. Zo'n hof met extreem bevooroordeelde rechters lijkt me voor de Hoge Raad een ongepaste assumptie,' schrijft Derksen met nauwverholten woede.

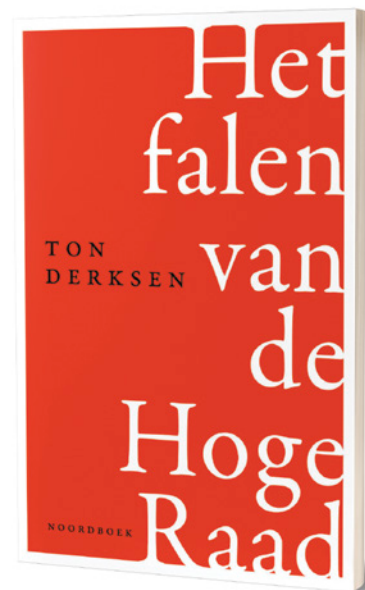
Waarom doet de Hoge Raad dit? Op die vraag heeft Derksen geen antwoord, anders dan dat er een 'mythisch geloof – ook aanwezig in andere hoge juridische kringen – is dat (bijna) alle aanvragers in

moordzaken terecht veroordeelde criminelen zijn met listige advocaten als handlangers.' Angst voor het aantrekken van te veel ongegronde herzieningsverzoeken zou ook een rol kunnen spelen. Te veel nieuwe zaken zouden het beeld kunnen uitstralen dat het systeem niet klopte. Er zou maar onrust ontstaan, zo citeert Derksen het rapport van de evaluatiecommissie Wet hervorming herziening ten voordele *Victa vincit veritas?* uit 2018.

Datzelfde rapport wekt de indruk dat het met de herzieningen wel goed zit: van de 196 herzieningsaanvragen tussen 2012 en 2015 werden er vijftig toegekend. Maar daarbij ging het vooral om evidente missers als persoonsverwisselingen, ontbrekende getuigenverklaringen of onbetrouwbare geurproeven door honden. Niet om mensen die (levenslang) vastzitten voor moord.

HERZIENINGENRAAD

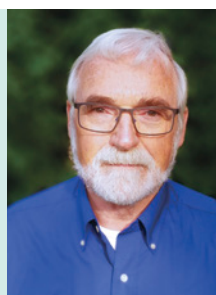
Uit de – soms wat ergerlijk repetitieve – opsomming van voorbeelden van de argumentatiestrategieën rijst een beeld van vergaand onbegrip tussen de aanvragers van een herziening en de Hoge Raad. Verrassend is dat niet. Waar de aanvragers hun munitie voor een herziening doorgaans putten uit het feitenstelsel en het oorspronkelijke dossier, kijkt de Hoge Raad naar het novum in relatie tot het verloop van de rechtsgang. Dat is

nu eenmaal wat hij normaliter doet. De raadsheren krijgen het onderliggende straf dossier, waar het meestal allang is misgegaan, niet te zien. De consequentie is dat de hoogste rechters volgens Derksen niet voldoen aan de verwachting die de samenleving heeft van het strafrecht, waarbij de ware dader wordt bestraft en de onschuldige vrijuit gaat. Bij herzieningsverzoeken moet daarom de waarheidsvinding vooropstaan en dat is in de huidige praktijk niet het geval, aldus Derksen. Ziehier het falen van de Hoge Raad.

Of Derksen gehoor vindt met zijn boek is ongewis. Serieuze kritiek op de werkwijze van de Hoge Raad is zeldzaam; ontzag voor het hoogste rechtscollege zit diep, en terecht. Toch rijst bij lezing van het boek de vraag of herzieningen nog wel door de Hoge Raad moeten worden gedaan. Het evidente antwoord is: liever niet. Derksen pleit voor een 'empirisch gekwalificeerde herzieningenraad', die herzieningsverzoeken onafhankelijk van de regering en van de rechterlijke macht beoordeelt. In het Verenigd Koninkrijk bestaat zo'n orgaan al langer, in Noorwegen ook, in Australië wordt erover gepraat. Steeds was een zeer langdurige, ernstige gerechtelijke dwaling de aanleiding om een dergelijke raad op te richten. Wat Nederland betreft, lijkt er vooralsnog keuze genoeg.

Ton Derksen (Meppel, 1943) is historicus, socioloog en wetenschapsfilosoof en was tot zijn emeritaat in 2006 hoogleraar aan de Radboud Universiteit en Tilburg University. Via zijn zus, de arts Mette de Noo, raakte hij betrokken bij de zaak van Lucia de Berk. Sindsdien verdiept Derksen zich in mogelijke justitiële dwalingen. Hij adviseert advocaten en treedt op als deskundige.

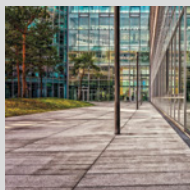
MINDFULNESS VOOR ADVOCATEN

JAN OBBEEK
06 47 48 96 10
JANOBBEEK@GMAIL.COM

LRGD

landelijk
register van
gerechtelijke
deskundigen

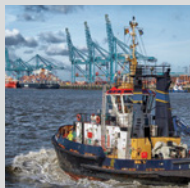

*vakkennis
én juridische kennis
samengebracht*

Het LRGD is hét register van gerechtelijke deskundigen: experts op vele vakgebieden met een gerichte juridische opleiding.

www.lrgd.nl

Unger Nolet
ADVOCATEN

Voor de verdere uitbouw van onze praktijk zijn we op zoek naar een (beginnend) advocaat-medewerker met affiniteit voor arbeidsrecht

Wat bieden we jou?

- Zowel samenwerken in als zelfstandig behandelen van interessante zaken
- Groot netwerk, hechte klantrelaties
- Eigentijdse marketingstrategie via sociale media en events (seminars, webinars, opleidingen en netwerkborrels)
- Professionele werkomgeving op uitstekende en goed bereikbare locatie in Amsterdam
- Prettige work/life balance
- Deskundige en gezellige collega's

Kijk voor meer informatie op www.ungernolet.nl of solliciteer vandaag nog via info@ungernolet.nl
Telefonisch bereikbaar via 085-7822801 (Amsterdam)

EEN HERBEZINNING VAN DE ROL VAN DE RECHTER

De rol van de rechter is aan verandering onderhevig. Alternatieve geschilbeslechers begeben zich steeds meer op het domein van conflictoplossing. Van rechters wordt steeds

meer specialistische kennis verwacht. Daarnaast worden zij steeds vaker met andere taken geconfronteerd. Het verschilt per rechtsgebied wat er verandert en hoe snel dat gebeurt.

Conflictoplossing: het domein van rechters? (Wolters Kluwer, 2021) geeft een overzicht van de verschuivingen binnen verschillende rechtsgebieden. Hiermee draagt het boek bij aan een heroriëntatie van de rol van de rechter binnen het landschap van conflictoplossing. Wanneer is de rechter de aangewezen functionaris voor het afhandelen van een zaak? En wanneer komt een andere professional hier meer voor in aanmerking? Zaken binnen uiteenlopende rechtsgebieden worden hierbij onder de loep genomen. Dit boek geeft een uitvoerig overzicht van de bewegingen op het gebied van alternatieve conflictoplossing en de taakinfilling door de rechter. Zo plaatst het de rol van de rechtspraak en andere vormen van conflictoplossing in Nederland in een breder perspectief. Interessant voor wetenschappers, van meerwaarde voor beleidsmakers. En zeker ook voor advocaten en mediators die zich begeben op het terrein van alternatieve conflictoplossing.

COLUMN

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

Mr. X helpt ene cliënt frauderen tegen andere

Mr. X diende tegenstrijdige belangen en faciliteerde fraude. Is 24 weken schorsing waarvan twaalf voorwaardelijk voldoende om mr. X tot inkeer te brengen?

Mr. X was advocaat van een stichting, een zorginstelling voor mensen met een verstandelijke beperking. Meneer N was de enige bestuurder. Toen de fiscus een boekenonderzoek bij de instelling aankondigde, hielp mr. X meneer N met een inkeerverzoek bij de fiscus. Meneer N had namelijk in vier jaar 1,6 miljoen euro aan managementvergoeding ontvangen, waarover nog inkomstenbelasting moest worden betaald.

Maar toen duidelijk werd dat de jaarrekeningen van de stichting veel lagere managementvergoedingen bevatten, 'corrigeerde' mr. X het inkeerverzoek. Een deel van het ontvangen bedrag betrof een lening aan N, aldus mr. X. Hij stuurde meneer N een managementovereenkomst die meneer N invulde en antidateerde, alsof die drie jaar eerder was gesloten. De managementvergoeding bleef nu keurig onder de balkenendenorm. Mr. X stuurde het stuk naar de Belastingdienst om te laten zien dat een en ander indertijd schriftelijk was geregeld.

Ook verschaftte mr. X meneer N een aflossingsvrije leningovereenkomst, zonder zekerheden, waarmee de overige onttrekkingen achteraf werden 'verantwoord'. Meneer N werd in 2016 tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij had stelselmatig en onrechtmatig geld onttrokken aan de stichting, die datzelfde jaar nog het loodje legde. De lening-

overeenkomst was volgens de strafrechter geantidateerd, althans vals.

De failliete zorgstichting en de curator dienden een klacht in. De Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden achtte de stichting vanwege het faillissement niet-ontvankelijk; de curator wel. Mr. X vond zelf dat hij niks fout had gedaan. Er was volgens hem geen tegenstrijdig belang tussen meneer N en de zorgstichting. En hij mocht naar eigen zeggen afgaan op de juistheid van de stukken die aan het inkeerverzoek ten grondslag lagen.

Maar de tuchtrechter oordeelt dat de belangen tussen stichting en N niet (meer) parallel liepen. En mr. X had kunnen of moeten zien dat de aan de Belastingdienst gestuurde managementovereenkomst qua datum en bedragen niet klopte. Bovendien had hij moeten begrijpen dat de persoonlijke lening in strijd was met de regels en het belang van de zorginstelling. Hij had de instelling moeten informeren over de risico's van de lening zonder zekerheden, en de accountant moeten vertellen over het ingediende inkeerverzoek. Kortom: mr. X had tegenstrijdige belangen gediend en fraude gefaciliteerd. De tuchtrechter geeft hem 24 weken schorsing waarvan twaalf voorwaardelijk. Nou maar hopen dat mr. X die tijd gebruikt om te sleutelen aan zijn ethisch kompas. Appel staat nog open (ECLI:NL:TADRARL:2021:180).

De jeugdbescherming moet simpeler, concreter en anders, vindt jeugdrechtsadvocaat Diana Hopmans (Op Zuid Advocaten, Rotterdam). 'De enige persoon die betrokken is in de gehele procedure voor een ondertoezichtstelling (ots) of uithuisplaatsing is in de meeste gevallen de advocaat.'

JEUGDBESCHERMING IN DE TOEKOMST

'GESPECIA- LISEERDE ADVOCAAT ESSENTIEEL'

DOOR / FRANCISCA MEBIUS
BEELD / JIRI BÜLLER

Een formulier van een kind in het dossier van een ander kind. Een aan drugs verslaafde vader die was opgenomen in een dossier, maar tijdens de rechtszitting helemaal niet de juiste persoon bleek te zijn. Het zijn twee voorbeelden van fouten in recente ots-zaken van minderjarigen waar Hopmans mee te maken kreeg. ▶

De Rotterdamse advocaat was als ervaringsdeskundige betrokken bij het advies van de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) over de toekomst van de jeugdbescherming. Uit het onlangs gepubliceerde rapport blijkt dat de rechtspositie van kinderen én ouders moet verbeteren wanneer ondertoezichtstelling of uithuisplaatsing dreigt. Kinderen en hun ouders verdienen daarnaast bijstand van een gespecialiseerde advocaat. Verder hebben ze recht op 'tijdig, onafhankelijk en kwalitatief goed onderzoek'. De Jeugdbescherming moet volgens de RSJ beter luisteren naar de kwetsbare kinderen en de ouders voor wie ze zorg draagt. Bij veel ouders leeft de klacht dat kinderrechtshouders hun kinderen ten onrechte uit huis plaatsen. Ondeugdelijke jeugdbeschermingsrapporten vormen daarvoor de basis. Ouders die tegen zo'n beslissing ingaan, trekken nogal eens aan het kortste eind.

Hopmans heeft dat de laatste jaren aan den lijve ondervonden in haar praktijk. Ze ziet geregeld dat er fouten sluipen in rapporten van de Raad voor de Kinderbescherming waar ots-zaken mee starten. 'Het gaat dan om feiten waarvan ouders zeggen dat ze niet correct zijn. Als advocaat heb je de taak ervoor te zorgen dat de juiste feiten en omstandigheden worden opgenomen in het raadsrapport, want iedere keer als er verlenging of een andere procedure start, speelt zo'n rapport een rol.'

De jeugdrechtsadvocaat ziet dat fouten vaak niet worden gecorrigeerd. Om zaken te corrigeren en de belangen van het kind te behartigen, is volgens haar een jeugdrechtsadvocaat essentieel. Daarnaast speelt dat gedurende een procedure jeugdhulpverleners of rechters worden vervan-

gen. 'Het systeem is niet waterdicht en we blijven vastlopen op dezelfde tekortkomingen die heel frustrerend zijn voor iedereen. De advocaat maakt als enige de gehele procedure mee, tenzij de ouder van het kind gedurende de rit voor een andere advocaat kiest.'

VECHTSCHIEDINGEN

Jaarlijks krijgen rond de tienduizend kinderen te maken met een ondertoezichtstelling. Hiermee wil de rechter kinderen beschermen die in hun ontwikkeling worden bedreigd of in een onveilige situatie zitten. Het gaat onder andere om kinderen van gewelddadige of verslaafde ouders, of ouders in een vechtscheiding. Hopmans ervaart in haar eigen praktijk dat ondertoezichtstellingen en uithuisplaatsingen in toenemende mate voortkomen uit vechtscheidingen. 'Landelijk gezien komt het merendeel van de ots-zaken voort uit complexe scheidingen. Dat is een grote zorg en levert een eigen extra problematiek op. In zo'n zaak worden in de Rotterdamse praktijk twee jeugdbeschermers aangesteld wat zorgt voor nog langere wachttijden. Alle systemen lopen vast.'

Daarnaast neemt de problematiek rondom het omgangsrecht bij complexe scheidingen toe. De Hoge Raad heeft bepaald dat rechters er alles aan moeten doen om het contact tussen het kind en beide ouders te herstellen. 'Bij vechtscheidingen is er vaak maar contact met één ouder. Wanneer een zaak eenmaal bij de rechter is en er wordt een onderzoek voor ondertoezichtstelling gestart, krijgt een gezin te maken met verschillende wachttijden en verloop en tekort aan personeel binnen het hulpverleningscircuit. Vaak duurt het

een jaar voordat er iets gebeurt en al die tijd ziet een kind één ouder niet. Als advocaat zie je dat aan. Het is heel frustrerend en zorgelijk.'

CENTRALE AANSTURING

Dat het anders moet, is volgens Hopmans duidelijk. 'Het is een gegeven dat sinds de overheveling van de jeugdzorg van de Rijksoverheid naar de gemeenten in 2015 de doelstellingen niet gehaald zijn. Het doel was toentertijd om minder ots'en en minder uithuisplaatsingen te bewerkstelligen. Dat is allebei niet

'We blijven vastlopen op dezelfde tekortkomingen'

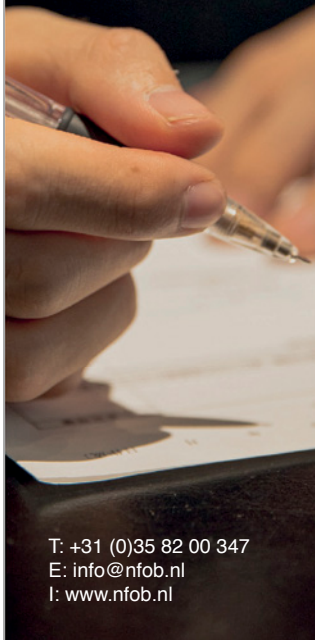
gelukt. Integendeel, die nemen nog steeds toe. Het hele systeem laat te wensen over. Kinderen krijgen niet de rechtsbescherming die ze zouden moeten krijgen en dat merkt iedereen die erbij betrokken is.'

De verantwoordelijkheid voor de jeugdbescherming zou volgens de RSJ weer alleen bij de Rijksoverheid moeten komen te liggen. Hopmans: 'Er zijn nu te veel verschillende invullingen. Er zijn zelfs verschillen in aanpak tussen wijken in gemeenten. Er moet vanuit een centraal punt aansturing komen, zodat alle gemeenten volgens dezelfde methodiek en regels werken. Dat zal in ieder geval tot verduidelijking leiden.'

Daarnaast zou een vast team per zaak het beste zijn. De vraag is alleen of dat van de grond kan komen. 'De belangrijkste spelers in het spel wisselen te veel. Dat kan en moet beter, maar daar ligt een behoorlijke kluit. Het verloop en tekort aan personeel in de jeugdzorg maken het heel lastig. Eén vaste jeugdbeschermers in een zaak zou al een hele winst zijn.' ■

Forensisch onderzoek

in de rechtspraak

T: +31 (0)35 82 00 347
E: info@nfob.nl
I: www.nfob.nl

Het Nationaal Forensisch Onderzoeksbureau (NFO) is een breed gespecialiseerd onderzoeksbureau dat staat voor kwaliteit en doelgericht onderzoek. De dienstverlening bestaat uit forensisch onderzoek, advisering en cursussen.

Sinds de oprichting in 2009 heeft het NFO meer dan 4000 onderzoeken verricht in diverse casussen voor alle rechtsgebieden. Van deze onderzoeken is ruim de helft verricht op het gebied van handschrift- en documentonderzoek.

Het NFO wordt regelmatig ingeschakeld door rechtbanken, gerechtshoven, vele advocatenkantoren, overheidsinstellingen, banken, verzekeringsmaatschappijen en diverse overige bedrijven.

Enkele referenties zijn:

Bekende strafzaken waarin het NFO heeft geparticipeerd:

- Puttense moordzaak
- Deventer moordzaak
- Posbankmoord
- Moord op Marianne Vaatstra
- Enschedese Vuurwerkkramp
- Spelonkzaak

Rechtsgeldig onderzoek

De door NFO uitgevoerde onderzoeken worden verricht binnen de wettelijke kaders, forensische richtlijnen & normeringen.

Rapportages van de onderzoeken zijn rechtsgeldig en derhalve in te brengen als bewijs in juridische procedures.

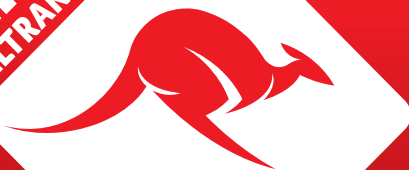
Doelgroepen

Het NFO voert forensische onderzoeken uit voor o.a. rechtbanken, gerechtshoven, advocaten, bedrijven en particulieren. Op forensischonderzoeksbureau.nl/referenties treft u diverse opdrachtgevers aan waarvoor onafhankelijke onderzoeken zijn verricht.

Koerier nodig?

Supersnel transport binnen héél Nederland!
Vestigingen in Den Haag, Zoetermeer en Delft!

SKIPPY
SNELTRANSPORT

40 JAAR

Bel gratis 0800 - 389 58 54
of kijk op www.skippy.nl

Koeriersdiensten direct van A naar B | Speciale tarieven
Gespecialiseerd in aanbestedingen | Ritten kunnen
via de site worden aangevraagd | Speciale projecten!

Wij zoeken een betrokken en deskundige advocaat of gevorderd stagiair die bij ons als zelfstandige praktijk voert.

VACATURE
SOCIAAL
ADVOCaat

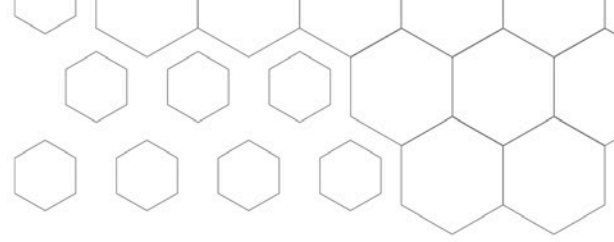

OUDEGRACHT
ADVOCATEN & MEDIATORS

Oudegracht Advocaten en Mediators is een sociaal advocatenkantoor in een monumentaal pand in de binnenstad van Alkmaar. Het kantoor bestaat meer dan 40 jaar en heeft een goede naam en omvangrijk netwerk. Jouw zes collega's zijn gespecialiseerd of werken daar naar toe. De werksfeer is open en informeel.

Heb jij ruimte voor het opbouwen of voorzetten van een eigen praktijk?

Neem dan telefonisch of per e-mail contact met ons op via vanderlem@oudegrachtadvocaten.nl of 072 - 512 22 13 en vraag naar Frans Baars of Joke van der Lem.

Betrouwbaarheid en integriteit op de eerste plek.

Waarom Anycoin Direct?

Sinds november 2020 is Anycoin Direct als eerste geregistreerd bij De Nederlandsche Bank als cryptovaluta exchange service.

Hiermee onderstrepen we dat een betrouwbaar en integer klimaat cruciaal voor ons is. Een dergelijk klimaat is niet alleen belangrijk voor Anycoin Direct maar voor de gehele sector.

Wij maken het kopen van cryptovaluta eenvoudig, betrouwbaar en persoonlijk.

” Giovanni Goeloe
Head of Risk & Compliance

LOKALE DEKEN NIET MEER DOOR EIGEN ACHTERBAN GEKOZEN

Deze op het oog kleine, maar niettemin belangrijke verandering werd in 2020 al geopperd door Pro Facto, dat in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid de vernieuwde Advocatenwet (Wpta) evalueerde. Volgens dat advies kan verkiezing door de eigen achterban de onafhankelijkheid van de deken aantasten. Overleg tussen algemene raad, dekenberaad en het college van toezicht heeft inmiddels de contouren opgeleverd van een nieuwe governance voor het toezicht op de advocatuur, meldt het CvT in een recent voortgangsrapport over de versterking van het toezicht. Zo wordt de huidige 'afhankelijkheid van het dekentoezicht ten opzichte van onder toezicht gestelde advocaten en advocatenkantoren' beëindigd. De lokale deken wordt niet langer door de lokale orde benoemd, de financiering niet langer door de lokale orde bepaald.

DEKENBERAAD

Deze rol is voortaan weggelegd voor het dekenberaad. Dat vereist nog wel formele inbedding in de Advocatenwet. 'Het dekenberaad wordt omgevormd tot een nieuw, landelijk bestuursorgaan binnen de constellatie van de NOvA dat eindverantwoordelijk is voor de uitoefening van het toezicht op advocaten en advocatenkantoren in alle arrondissementen.' Per saldo zullen de dekens voortaan namens het dekenberaad het toezicht in de arrondissementen uitvoeren. 'Deze rolverdeling betreft het integrale toezicht, dat wil zeggen gebruik-

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Lokale dekens worden straks niet meer gekozen en benoemd door hun eigen, lokale achterban, maar door het landelijk dekenberaad. Dat is de uitkomst van overleg tussen de diverse instanties binnen de Nederlandse orde van advocaten, meldt het college van toezicht (CvT).

makend van het volledige arsenaal aan bestuursrechtelijke, tuchtrechtelijke en strafrechtelijke instrumenten dat daarvoor beschikbaar is.'

Voor de deken verandert de taak om toezicht uit te oefenen in het arrondissement op zichzelf niet, constateert het CvT. 'De context zal echter een wezenlijk andere zijn.' Op dit moment fungeert het dekenberaad vooral als een soort intervisiegroep, waar de dekens hun beleid vrijwillig op elkaar kunnen afstemmen. Straks draagt het dekenberaad de eindverantwoordelijkheid voor het toezicht. 'Dit beoogt de onafhankelijkheid, transparantie, uniformiteit en effectiviteit duurzaam te borgen. Voor de deken ontstaan zo nieuwe kansen: rugdekking door het landelijk bestuursorgaan, mogelijkheid tot vervanging door of samenwerking met een collega-toezichthouder, professionele ondersteuning daar waar landelijke specialisatie meerwaarde biedt, slagvaardigheid om te kunnen investeren in innovatie en professionalisering.'

SCHANDALEN

Al met al wordt het voor de deken beter mogelijk om in het toezicht waar nodig door te pakken, stelt het

CvT. Het college benadrukt dat er haast is geboden met de versterking van het toezicht. De publieke druk op de advocatuur neemt toe, constateert het CvT. 'Debet daaraan zijn enkele in het oog springende schandalen en de maatschappelijke zorg over ondermijning, waarbij de vraag zich voordoet of het toezicht op de advocatuur voldoende bijdraagt aan de bestrijding daarvan.'

Volgens het CvT moet nog wel eerst de financiering van het toezicht goed worden geregeld. Het mag immers niet zo zijn dat het dekenberaad voor zijn financiering afhankelijk wordt van de advocatuur. Nu is dat op lokaal niveau nog wel het geval, landelijk moet dat anders worden ingericht, aldus het college. 'De concentratie van de eindverantwoordelijkheid voor het toezicht op landelijk niveau zal gepaard moeten gaan met adequate, bij wet geregelde waarborgen dat het toezicht voor zijn financiering niet langer afhankelijk is van onder toezicht gestelde advocaten en advocatenkantoren. Ter vergelijking: de door de NOvA gefinancierde begroting van het college van toezicht wordt ter bescherming tegen oneigenlijke beïnvloeding goedgekeurd door de minister.'

LAWYERS FOR LAWYERS

L4L Award voor Belarussen Kazak en Znak

DOOR / TRUDEKE SILLEVIS SMITT

De Belarussische advocaten Liudmila Kazak en Maksim Znak betaalden een hoge prijs voor hun werk als advocaat van oppositieleiders. Op 18 november krijgen ze de L4L Award.

Samen zouden de twee mensenrechtenadvocaten afgelopen zomer de verdediging van oppositieleider Maria Kolesnikova op zich nemen, nadat hun voorgangers het wegens intimidatie door de regering hadden moeten opgeven. Maar lang mocht de samenwerking van Kazak en Znak niet duren.

Op 9 september 2020 werd Maksim Znak gearresteerd. Hij werd achter gesloten deuren veroordeeld tot een gevangenisstraf van tien jaar. Oppositieleider Kolesnikova kreeg elf jaar. De beroepszaken moeten nog plaatsvinden.

GEMASKERDE MANNEN

Liudmila Kazak werd op 24 september 2020 door gemaskerde mannen opgepakt en enkele dagen vastgehouden.

Haar telefoon, USB-stick en documenten werden doorzocht en er werd vertrouwelijke informatie in beslag genomen. Kazak kreeg op basis van anonieme getuigenverklaringen een boete wegens – door haar betwiste – ongehoorzaamheid jegens een politieagent. Ze werd vervolgens door het ministerie van Justitie uit de balie gezet.

Kazak moet diep zuchten, als je naar haar arrestatie vraagt. Via een online verbinding vertelt ze: ‘Het lijkt alsof het gisteren is gebeurd. Maar zulke dingen zijn hier normaal geworden. Als je iets zegt of doet wat het ministerie niet aanstaat of politiek beladen is, raak je je licentie kwijt of word je gevangengezet.

In november wordt een nieuwe wet van kracht waarmee de balie ook het laatste restje zeggenschap verliest.’

Zijn er nog advocaten te vinden die politiek gevoelige of mensenrechtzaken kunnen doen? ‘Dat is een groot probleem. De meeste advocaten durven zulke gevaren niet te trotseren. Lukt het mensen eindelijk iemand te vinden, dan zijn ze hun advocaat diep dankbaar dat hij het aandurft ze te helpen.’

INSPIRATIEBRON

Hoe gaat het nu met Znak? ‘De laatste keer dat ik Maksim zag was in januari, in de gang van de gevangenis,’ vertelt

Kazak. ‘Ik was daar om oppositieleider Maria Kolesnikova te bezoeken. Bij vergissing haalde men Maksim Znak uit zijn cel. Hij zag er niet slecht uit, was strijdbaar. Hij is ervan overtuigd dat zijn veroordeling onrechtmatig is en dat geeft hem kracht. We horen van zijn advocaten dat hij tijdens de strafzaak ook heel moedig was. Ik heb regelmatig contact met zijn vrouw, die vertelt dat hij nooit het hoofd zal laten hangen. Dat hij zij aan zij strijdt met Maria Kolesnikova is ook een positieve factor, zij is een inspiratiebron. We zijn heel trots op hem.’

PROTASEVICH

Wél gebroken lijkt Roman Protasevich, de journalist die in het vliegtuig zat, dat onder valse voorwendsels

moest landen in Minsk en die nu op door de staat uitgezonden beelden ‘schuld bekent’.

Kazak: ‘Het heeft op iedereen hier een deprimerend effect: wat je ook doet, de regering zal je te pakken krijgen en straffen. Mensen die een jaar of nog langer geleden verkeerde kandidaten voordroegen, of op hen stemden, of aan protesten deelnamen, worden nu nog gearresteerd of ontslagen. De grens van de fantasie en de straffeloosheid van de machthebbers is blijkbaar nog altijd niet bereikt. Maar op de ontmoediging volgt altijd het optimisme, waardoor we de draad weer oppakken en door-

vechten. De L4L Award is daarbij heel motiverend, voor onszelf én voor andere advocaten. We voelen ons erkend en gerespecteerd.’

Liudmila Kazak

De Lawyers for Lawyers Award is een tweejaarlijkse onderscheiding voor advocaten die in moeilijke omstandigheden een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan mensenrechten en de Rule of Law. De onderscheiding wordt dit jaar uitgereikt op 18 november in De Rode Hoed, tijdens een gezamenlijke bijeenkomst van Lawyers for Lawyers en de Amsterdamse orde van advocaten. Het is nog niet bekend wie de onderscheiding in ontvangst zal nemen.

BUITENLANDSE BALIE

Duitse vrijspraak niet meer onherroepelijk

Het Duitse parlement heeft in september een wet aangenomen waarmee het mogelijk wordt vrijgesproken verdachten in een later stadium alsnog te vervolgen voor hetzelfde feit. Volgens de Duitse orde van advocaten, de *Bundesrechtsanwaltskammer* (BRAK), wordt daarmee het grondwettelijke *ne bis in idem*-beginsel geschonden.

De zogeheten Wet voor de totstandkoming van materiële rechtvaardigheid wordt opgenomen in artikel 362 van het Wetboek van Strafvordering. Op grond van die wet kan een afgesloten strafproces worden herwat als bewijs wordt geleverd dat veroordeling voor moord, genocide of misdaden tegen de menselijkheid alsnog mogelijk maakt. De bepaling heeft alleen betrekking op strafbare feiten waarop levenslange gevangenisstraf staat én die niet onderworpen zijn aan de verjaringstermijn. Volgens de memorie van toelichting is een onterechte vrijspraak in die gevallen 'absoluut ondraaglijk'. De wet wil vooral rekening houden met de zich verder ontwikkelende technische mogelijkheden, zoals DNA-analyse en digitaal forensisch onderzoek. Gedacht moet worden aan zaken waarin bewijs al is veiliggesteld op het moment van de strafprocedure, maar nog niet kan worden beoordeeld omdat de wetenschap nog niet klaar is. De BRAK toont zich zeer ongelukkig met de nieuwe wet. Volgens de Duitse orde veroorzaakt de regering op de valreep een radicale paradigmaverschuiving in het strafrecht doordat de formele rechtskracht van een rechterlijke uitspraak niet langer onschendbaar is.

DE DEALMAKER

Coöperatief advies

DOOR / BENDERT ZEVENBERGEN

NautaDutilh treedt op volle sterkte aan bij het adviseren van supermarktketen Plus over de fusie met Coop. 'Het is het leukst om een brede opdracht te krijgen,' zegt advocaat en partner Lieke van der Velden.

In het eigen 'Deal News' waarin advocatenkantoor NautaDutilh bericht over zijn betrokkenheid bij de fusie tussen Plus en Coop, prijkt een lange lijst van namen. Zes fusieadviseurs, drie notarissen, zes specialisten in mededinging, twee advocaten arbeidsrecht, experts in vastgoed... IT, Finance, regulering en procesrecht. Een totaal van 26. Een gebruikelijke manier om iedereen de juiste aandacht te geven of een uitzonderlijk brede opdracht? 'Vooral het eerste,' zegt overnameadvocaat Lieke van der Velden, die samen met partner Leo Groothuis leiding gaf aan het team. 'Bij transacties als deze wordt doorgaans boekenonderzoek gedaan bij de partij die wordt gekocht of waarmee wordt gefuseerd. Hier zijn veel specialisten bij betrokken. Iedereen levert een bijdrage en dat willen wij uiteraard graag markeren.'

Tegelijk is het volgens Van der Velden 'zeker een brede opdracht', want het komt volgens de advocaat ook soms voor dat de opdrachtgever al eigen adviseurs heeft op specifieke onderdelen. 'In dit geval adviseert NautaDutilh over de meeste rechtsgebieden die bij een fusie komen kijken. We hebben gelukkig veel in huis, zoals een eigen arbeidsrechtpraktijk, mededingingsrecht en notarissen. We zijn dit soort opdrachten gewend.'

NautaDutilh raakte voor de zomer betrokken bij de fusie tussen coöperatie Plus en Coop, een andere bekende coöperatie in supermarkland. De nieuwe combinatie omvat 550

winkels met een omzet van 5 miljard euro omzet en wekelijks 4,5 miljoen klanten. Het fusieproduct, dat verdergaat onder de naam Plus, wordt de derde supermarktketen van het land, na AH en Jumbo. HVG Law treedt op voor Coop.

'Het is het leukst om een brede opdracht te krijgen waar je met een groot team aan kunt werken,' zegt Van der Velden. 'Opereren in teamverband is voor mij de belangrijkste reden om voor een groot kantoor te werken. Er lopen hier veel bevlogen mensen rond en er is altijd iemand die wel kennis heeft van het een of ander.'

En het traject is nog niet ten einde. De leden, de eigenaren van de aangesloten supermarkten en vijftig uitverkoren consumenten, moeten de fusie nog goedkeuren. 'Het nieuws over de fusie is in het algemeen zeer goed ontvangen en ik heb er alle vertrouwen in dat die stemmingen positief uitvallen,' zegt Van der Velden.

Behoudens

behalve

SAMENLEVING VRAAGT OM BEGRIJPelijke JURIDISCHE TAAL

DOOR / DAPHNE VAN DIJK

Toegankelijk schrijven is een must. Niet alleen voor juristen onderling, maar zeker met het oog op de cliënt. Waar moet je op letten?

Een wollige pleitnota vol jargon, een ingewikkeld geformuleerde akte, onduidelijke besluiten, wetten of voorwaarden vol latinismen. Voor de leek is er aan een juridische tekst soms geen touw vast te knopen, met alle gevolgen van dien.

Iedereen kent wel een of meer historische voorbeelden of hilarische anekdotes over miscommunicatie. Over juristen die teksten verkeerd interpreteren. Over cliënten die denken dat ze een zaak hebben gewonnen omdat er in het vonnis staat dat het verweer slaagt maar de rechtsgevolgen in stand blijven. Juridische teksten zijn vaak een moeras, waarin het gemakkelijk wegzinken is. De spreuk 'Dubbel genaaid, houdt beter' zorgt er volgens Huibert-Jan van Roest, voormalig advocaat civiel recht (Langerak Van Roest Advocaten

2011- 2019) voor dat advocaten node-loos ingewikkeld schrijven. Die uitdrukking hoorde Van Roest, schrijver van het vorig jaar verschenen boek 'Weg met Wollig!', in een kantoor op de Zuidas. 'Ik was daar met mijn kantoorgenoot namens een cliënt die zijn onderneming wilde verkopen. We zaten tegenover een team van vier advocaten van de potentiële koper. De discussie ging erover of alle inhuurkrachten die ooit voor onze cliënt hadden gewerkt een document over de overdracht van Intellectueel Eigendom (IE) zouden moeten ondertekenen. Het werd een eindeloze bespreking met veel wollige woordenbrij die we dan ook nog op papier moesten zetten. De Zuidas-advocaten waren van mening dat als je iets op meerdere manieren vastlegt, dat het dan beter standhoudt. Mijn cliënt snapte er niets meer van. Hij vond

dat zakendoen op basis van vertrouwen moet gaan. Hij heeft zijn boeltje gepakt en is weggelopen.'

DICHTTIMMEREN

Advocaten, rechters, officieren van justitie, notarissen; ze zijn allemaal met woorden bezig, maar ze maken hun teksten vaak ingewikkeld. Gehoorde redenen: omdat het zo *heurt*; juridische teksten worden al minstens honderd jaar zo geschreven. Omdat juristen niet anders hebben geleerd op de universiteit of tijdens hun opleiding. Omdat iedereen het zo doet of omdat de vrijheid om het anders te doen er niet is (er kan binnen een organisatie weerstand bestaan tegen verandering). En, *last but not least*, juristen menen dat ingewikkeld jargon en een overdaad aan woorden nodig zijn om een tekst juridisch dicht te timmeren.

mitsdien

daarom

‘Wat meespeelt in de hele discussie over toegankelijk versus wollig schrijven is dat advocaten een procesmonopolie hebben en gehouden zijn aan het legaliteitsbeginsel; alles wat zij doen is gegrond in de wet,’ vervolgt Van Roest (39) die tegenwoordig aan de weg timmert als bestuurslid van de PleitAcademie en als stand-upcomedian met zijn cabaretvoorstelling ‘Nergens recht op’. ‘Advocaten moeten de taal van de wet gebruiken. Hoewel dat natuurlijk op een toegankelijke manier kan, doen ze dat nog te weinig en blijven dwepen met ingewikkelde zinnen vol vaktermen. Advocaten denken: ik kan beter te veel woorden gebruiken dan te weinig. Als je iets vergeet, ben je namelijk het haasje. Maar voor het schrijven van stukken putten ze keer op keer uit het uitpuilende kantoorarchief. Zo echoën lange zinnen vol vaktermen tientallen jaren door in juridische teksten en zo houden advocaten hun eigen wollige communicatiestijl in stand: veel woorden en niks zeggen.’

DROOGBLOEMEN

André Verburg (54) is rechter (staatsraad) bij de Raad van State en houdt zich al jaren bezig met begrijpelijke taal. ‘In het Nederlands zit een extreem verschil tussen schrijven spreektaal, dat laatste loopt als een tierelier. Maar de calvinistische traditie van de Statenvertaling heeft onze formele schrijftaal gemaakt tot een droogbloemenboek van woorden. Het heeft onze taal deels op slot gedaan. Zelfs de Lutherse vertaling is voor de Duitsers beter te begrijpen dan de Statenbijbel voor Nederlanders.’

‘Bovendien is onze maatschappij in korte tijd compleet veranderd en daar hoort een andere manier van communiceren bij,’ vervolgt Verburg. ‘Neem bijvoorbeeld de ontwikkelingen in het medisch vakgebied, waar zich een vergelijkbaar proces afspeelt. Mijn oma kreeg vroeger in de spreekkamer bij de huisarts een hoop onbegrijpelijke Latijnse termen naar haar hoofd geslingerd en in een gesloten envelop een recept mee voor de apotheek. Dat accepteerde zij, want voor de huisarts had ze enorm ontzag. Daar hoef je bij mijn dochter niet mee aan te komen. Die wil begrijpen waar de arts het over heeft en wat er gaat gebeuren. Als we dit vertalen naar de rechtspraak, zien we in onze geïndividualiseerde maatschappij dat de burger wil dat de rechter in hem (of haar) is geïnteresseerd. Daarbij hoort persoonlijke communicatie.’ Volgens Verburg betekent dit dat togadragers uit hun ivoren toren moeten afdalen en zorgen dat de burger begrijpt waar ze het over hebben. Dus: schrijven in toegankelijk taalgebruik zodat het ook voor niet-juristen goed te volgen is.

LUIHEID

Deze vertaalslag hebben veel juristen nog niet gemaakt. Verburg: ‘Ik zie advocaten in de rechtszaal in wollige negentiende-eeuwse pleitnota’s toveren met woorden en strooien met jargon. Dan denk ik: begrijp je het eigenlijk zelf wel? Juridisch complexe

Huibert-Jan van Roest

© Jannick Hamberg

vaktaal wordt gebruikt om onmacht te verhullen en is een vorm van luiheid. Het is soms vaagheid troef: hoe ingewikkelder hoe indrukwekkender het lijkt. Eigenlijk schrijven de beste juristen de eenvoudigste teksten.’ Van Roest vult aan: ‘Wat betreft rechtszaken denk ik dat het een goede ontwikkeling is dat de Raad voor de rechtspraak per 1 april heeft besloten om processtukken bij hoven te limiteren tot maximaal 25 pagina’s. Advocaten worden op die manier gedwongen om zo effectief mogelijk hun verhaal op te schrijven. Dat komt de toegankelijkheid ten goede. Er wordt nog veel te veel gewauweld.’ In 2020 deden Kees van den Bos, hoogleraar Empirische Rechtswetenschap en Sociale Psychologie aan de Universiteit Utrecht (UU), en Stephan Grimmelikhuijsen, universitair hoofddocent Publiek Management (Bestuurs- en Organisatieweten- ▶

Jeukwoorden

Al in 1912 constateerde een taalcommissie van de Nederlandse Juristen Vereniging dat de rechtstaal te lange ingewikkelde zinnen bevatte en te moeilijke woorden. Toen al vond men woorden als ‘mitsdien’, ‘behoudens’ en ‘voorts’ verouderd. Tegenwoordig komen we in juridische teksten nog steeds dergelijke ouderwetse woorden tegen. Denk aan: derhalve, met rede, voornoemd, de dato, c.q., mitsdien, generlei of onderwerpelijk. Dodelijk voor de leesbaarheid en eenvoudig te vervangen door hedendaagse woorden.

in beroep

appel

André Verburg

De doelgroep

Bedenk wie je lezer is! Begin met een inleiding en schrijf in een structuur, indeling en opbouw. Heel belangrijk: gebruik tussenkopjes en witregels. Het vergroot de scanbaarheid van een tekst. Even logisch nadenken hoe je het zou zeggen als iemand tegenover je staat, kan al een hoop helpen. André Verburg: 'Je mag hopen dat een advocaat als zijn partner thuis vraagt "die handdoek" aan te geven, niet reageert met de woorden "bedoel je de onderhavige handdoek?" Lees je tekst hardop voor. Als je buiten adem raakt, is er wat mis.'

schap) ook aan de UU, een experiment om te achterhalen welke type informatie de zogeheten punitiviteitskloof zou kunnen helpen verkleinen. Een deel van de deelnemers aan het onderzoek kreeg de oorspronkelijke veroordeling te zien, het andere deel een herschreven versie met verklarende informatie over de procedures en hoe de beslissingen tot stand waren gekomen. In het laatste geval bleek dat het publiek beter begreep hoe rechters tot hun beslissing waren gekomen. Uit ouder onderzoek blijkt dat het vereenvoudigen van

rechtsgeleerdheid, zijn bezig met experimenten.'

JIP-EN-JANNEKETAAL

Het waren juristen bij haar taaltrainingen die haar motiveerden om in het onderwerp te duiken. 'Als ik techneuten trainde, waren die heel blij met mijn tips voor toegankelijk schrijven. Juristen gingen (en gaan) daarentegen altijd de discussie aan. Het is een groep die enorm bezig is met taal. Maar juristen zeggen bijna

tussen wat juristen denken te zeggen en wat de ander hoort.'

Moeten juristen dan allemaal gaan schrijven in jip-en-janneketaal? Daar gaat het rechter Verburg niet om. 'Het helpt al wanneer een advocaat of een rechter zich realiseert wie de lezer is. Het is verleidelijk om in vakjargon een wollige Legalese denkttekst te maken. Maar uiteindelijk schrijven alle juristen voor een breed publiek. Als ik training geef, zeg ik altijd: richt je op de minst ingevoerde groep. In de mondelinge communicatie lukt het advocaten en rechters wel om teksten uit te leggen. Sterker nog, ik hoor rechters vaak zeggen: "De advocaat kan het toch aan zijn cliënt uitleggen?" Ik denk dan: waarom stel je de tekst niet zo op dat de cliënt het ook meteen begrijpt? Die staat gemiddeld maar één keer in zijn leven voor een rechter.' Van der Bruggen noemt het de vloek van de kennis waar juridische experts mee kampen. 'Niets is

verder

voorts

alleen al de schrijfstijl van strafvonnissen (kortere zinnen, hedendaags taalgebruik) de leesbaarheid van de vonnissen enorm verbeterd. 'Er is nog relatief weinig wetenschappelijk onderzoek gedaan naar het thema begrijpelijke uitspraken,' vertelt taalwetenschapper en taaltrainer Geerke van der Bruggen (40). Ze doet sinds twee jaar promotieonderzoek naar begrijpelijkheid van rechterlijke uitspraken (Geesteswetenschappen en Rechtsgeleerdheid, Universiteit van Utrecht). 'Het is een van de redenen dat ik de handschoenen heb opgepakt en een promotieonderzoek ben gestart. Ik zie gelukkig wel dat het thema populairder wordt. Allerlei studenten, van zowel taalkunde als

unaniem dat ze niet toegankelijk kunnen schrijven. 'Toen dacht ik: waarom eigenlijk niet? Blijkbaar is de taal van het recht behoorlijk losgezongen van de taal van de burger. Die voelt zich niet meer aangesproken en dat is kwalijk, want het ondermijnt het vertrouwen in de rechtspraak. Er ontstaan te vaak misverstanden

Online hulptools

Er bestaan (online) tools om de leesbaarheid van een tekst te meten, zoals GridLine. De algoritmes van deze online softwareprogramma's kunnen een ondersteuning zijn om een tekst op leesbaarheid te scannen, maar zijn zeker niet feilloos. Zo oordeelde het programma Texamen, op verzoek van Carel Jansen, hoogleraar communicatie- en taalwetenschappen, dat een tekst van Pinkeltje slechts voor vijftien procent van de volwassenen te begrijpen was.

Geerke van der Bruggen

lastiger dan het niveau van de ander inschatten. Maar het kan al enorm helpen goed naar de opbouw van een tekst te kijken en een goede structuur aan te brengen. Pleitnota's en rechterlijke uitspraken zijn nu nog erg trechtervormig geschreven, met de kern van het verhaal pas op de laatste pagina's. Terwijl lezers een piramideopbouw beter begrijpen. Dus eerst de kern samenvatten (waar gaat de tekst over en welke vraag staat centraal) en dan pas uitgebreid de argumenten weergeven. De lekensamenvatting in het Urgenda-arrest van de Hoge Raad was in dat opzicht een historisch moment.'

KLARE TAAL

Er zijn meer hoopvolle initiatieven gaande, zoals de Klare Taal Bokaal en de projecten Helder Recht (Hoge Raad) en Heerlijk Helder (Raad van State). Volgens advocaat Van Roest is er ook in de advocatuur een omslag gaande. 'Die is in 2006 ingezet na de ophef rond Nederlandse beleggingsverzekeringen: de woekerpolisaffaire. Deze beleggingsverzekeringen waren duur en heel complex. In verschillende rechtszaken zijn banken en verzekeraars op de vingers getikt. Het heeft hen wakker geschud: je loopt als bedrijf ook risico als klanten je producten niet begrijpen. De algemene hypotheekvoorwaarden van bijvoorbeeld ABN AMRO zijn tegenwoordig door hun advocaten

een stuk leesbaarder opgesteld. En dit sijpelt door naar andere bedrijven. Neem chocoladeproducent Tony's Chocolonely. Die heeft voor werknemers samen met arbeidsrechtadvocaat Daniël Maats van Bruggink & Van der Velden de arbeidsvoorwaarden teruggebracht tot twee leuk uitziende, vrolijk vormgegeven én juridisch dichtgetimmerde pagina's. Het is een uitdaging voor advocaten om het recht en de wet goed en toegankelijk uit te leggen. Niet alleen aan cliënten maar ook om de rechter te overtuigen.' Verburg: 'Ik merk dat de rechtspraktijk steeds meer het belang van begrijpelijke taal inziet. Maar we

zijn er nog lang niet. Rechters en griffiers doen hun werk vanuit een passie voor het vak. Als je dan achter het toetsenbord gaat zitten, is toegankelijk schrijven nog knap lastig. Bovendien liggen er twintig zaken op je bureau die af moeten en dan val je snel terug op het Legalees. Toch ben ik ervan overtuigd dat goede en duidelijke communicatie als een vliegwielt werkt; als je het vaker doet, wordt het steeds gemakkelijker.' Taalwetenschapper Geerke van der Bruggen tot slot: 'Iedereen wordt blij van goede en duidelijke communicatie. Uiteindelijk is de rechtspraak van ons allemaal.' ■

Een paar schrijftips

- Vermijd tangconstructies waarbij woorden die bij elkaar horen worden gescheiden door een stuk tekst. Voorbeeld van een tangconstructie: 'Verweerder heeft niet inzichtelijk gemaakt dat de elementen, waarvan op voorhand niet kan worden uitgesloten dat zij relevant zijn voor de beoordeling nu zij voorkomen op de lijst Potentiële risicofactoren in het kader van de beoordeling van zorgcapaciteit, voldoende in de afweging zijn betrokken.' Beter is om de zin op te knippen in kortere stukken.
- Vermijd passieve zinnen. In een passieve, lijdende zin (zoals deze) wordt gebruikgemaakt van het werkwoord worden (soms zijn). Voor de leesbaarheid is het beter zinnen actief te maken door aan te geven wie de relevante speler is en wat die doet. Voorbeeld: door verdachte wordt beweerd. Beter: de verdachte beweert.
- Juristen maken graag zelfstandige naamwoorden van werkwoorden. Stellen wordt stelling, toewijzen wordt toewijzing, betogen wordt het betoog, veroordelen wordt veroordeling. Lezers hebben hier moeite mee.
- Pas op met dubbele ontkenningen, ook populair onder juristen. Denk aan niet onredelijk, niet ten onrechte. Lezers raken daardoor gemakkelijk de draad kwijt en haken af.

(bronnen o.a. Onze Taal, André Verburg en Geerke van der Bruggen)

Reviews
Advocaatscore

9.4/10

Gebaseerd op basis van 154 beoordelingen

Op het moment dat ik het echt niet meer wist, na maandenlang hulpverlening-trof ik Danique Linders. Ze luisterde naar m'n verhaal en direct besloot ik haar als m'n advocaat te nemen. Geen moment spijt gehad van deze beslissing. Ze heeft het voor me opgenomen op een moment in m'n leven dat ik het zelf niet meer kon. Met haar medeleven, intelligentie maar vooral haar manier van 'aanpakken' overwon ik m'n strijd en won zij m'n hart!

18-6-2020

Evelien, Renswoude

Kantoor

Axius Advocaten & Mediators

Advocaat

Danique Linders

DAADKRACHTIGE HULP & ADVIES.

ADVOCAATSCORE.NL

MEERWAARDE WCR TWIJFELACHTIG

Het effect van de Wet controle op rechtspersonen (Wcr) in de strijd tegen financiële criminaliteit is niet vast te stellen. Het is zelfs maar de vraag of de kosten van de wet opwegen tegen de baten, blijkt uit een evaluatie.

DOOR / KEES PIJNAPPELS

Derk van Geel

In opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid en van het WODC onderzocht Regioplan Beleidsonderzoek of de wet effectief is. De Wet controle op rechtspersonen trad tien jaar geleden in werking en dient om met doorlopend toezicht misbruik van rechtspersonen te bestrijden. Het geautomatiseerde toezicht is gericht op rechtspersonen (zoals nv's, bv's, coöperaties, verenigingen en stichtingen) en personen en bedrijven die een relatie met deze rechtspersonen hebben. Ook buitenlandse rechtspersonen met een hoofd- of nevenvesting in Nederland vallen onder het toezicht.

De Wcr wordt uitgevoerd door de afdeling TRACK van screeningsautoriteit Justis. TRACK levert risicomeldingen en netwerktekeningen aan partijen die betrokken zijn bij opsporing en handhaving. De onderzoekers zijn er niet in geslaagd vast te stellen of en hoeveel de risicomeldingen en netwerktekeningen daadwerkelijk bijdragen aan het bestrijden van misbruik van rechtspersonen. Het effect is niet goed te meten. Evenmin is duidelijk of de Wcr een grotere (of kleinere) bijdrage aan het tegengaan van misbruik van rechtspersonen levert dan andere maatregelen, zoals de preventieve toets door notarissen die vóór de invoering van de Wcr bestond. TRACK brengt geen kosten in

rekening aan afnemers van risicomeldingen en netwerktekeningen. De belangrijkste afnemer is de Belastingdienst, maar ook curatoren maken gebruik van de dienst. Jaarlijks doet TRACK circa driehonderd risicomeldingen en maakt het bijna duizend netwerktekeningen. De afnemers zijn daarover over het algemeen best tevreden, maar de bereidheid om te betalen – en daarmee de dienst kostendekkend te maken – is zeer gering.

Sommige afnemers klagen daarnaast over de complexiteit van de netwerktekeningen en de trage levering, waardoor wettelijke termijnen overschreden kunnen worden. Derk van Geel, advocaat bij act Fort

advocaten in Amsterdam en gespecialiseerd in het insolventierecht, maakte deel uit van de begeleidingscommissie van het onderzoek. Het rapport kraakt de nodige kritische noten, stelt hij vast. 'Belangrijkste bron is het Handelsregister. De koppeling met andere bronnen vindt daarna pas plaats. Dat leidt tot éénrichtingsverkeer. Ook malafide ondernemers die geen rechtspersoon zijn en buitenlandse rechtspersonen vallen hier buiten.'

De onderzoekers van Regioplan Beleidsonderzoek noemen dat dan ook een van de zwakke plekken in de wet, omdat kwaadwillenden zich vrij eenvoudig aan het geautomatiseerde toezicht kunnen onttrekken.

Boom juridisch

Nu beschikbaar

Erkenning, excuses en herstel

Een verkenning van de betekenis van het Nederlands recht en het recht van het Koninkrijk der Nederlanden bij de verwerking van het slavernijverleden

Arjen van Rijn, Bastiaan Rijkema en Glenn Thodé
ISBN: 978-94-6290-973-1
eISBN: 978-90-8974-964-2
1e druk, 2021, 86 pagina's
€ 24,90

Bestel uw exemplaar vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boomjuridisch

Werknemer of zelfstandige? Het roer moet om

DOOR / WILLEM VAN TONGEREN

Recente rechterlijke uitspraken over arbeidsovereenkomsten tussen werkgevers en vermeende zelfstandigen bieden geen structurele oplossing voor het probleem, constateert arbeidsrechtadvocaat Willem van Tongeren. Hij bepleit een andere benadering.

De vraag of er in een concrete situatie tussen partijen een arbeidsovereenkomst bestaat of niet, blijft rechtspraak opleveren en rechters en advocaten hoofdbrekers kosten. In de praktijk zie je die vraag voorkomen op macro- en op microniveau. Op het niveau van grote (mondiale) marktpartijen als Deliveroo¹, Uber² of Helpling³ waarbij het vaak gaat om honderden of meer werknemers/zelfstandigen of op het niveau van kapsalon Koolman & Co V.O.F., waarin een kapster als zelfstandige werkzaam is⁴ of van een opdrachtgever die iemand als 'zelfstandige' bij Baanbrekers liet werken, zoals in een recente Rotterdamse zaak⁵, waarvan de wrange uitkomst was dat de 'zelfstandige' werd tegen-gevoerd dat hij *werknemer* was en dat hij niet binnen twee maanden een verzoekschrift had ingediend bij de kantonrechter tot vernietiging van de opzegging. De kantonrechter ging daarin mee omdat hij vond dat de 'zelfstandige' inderdaad werkzaam was op basis van een arbeidsovereenkomst.

Maar op macro- en op microniveau speelt de trend om een arbeidsovereenkomst buiten de deur te houden, waarschijnlijk omdat het idee is dat men dan met handen en voeten is gebonden.⁶

BORSTLAP

Het ontvluchten van de arbeidsovereenkomst is wel een stevig probleem.

Daarom hebben de minister van SZW, de staatssecretarissen van BZK, EZK en Financiën op 7 november 2018 een commissie in het leven geroepen, de Commissie-Borstlap, die op 23 januari 2020 een eindrapport heeft uitgebracht, met als titel: 'In wat voor land willen wij werken?' De commissie bespreekt heel veel, onder meer het punt dat Nederland is doorgeschoten in flexwerk. Zij noemt drie opties.

Optie 1 komt er in het kort op neer om het maar te laten zoals het is en kijken waar het eindigt. Optie 2 komt er op neer de huidige regels in één klap fundamenteel te doorbreken en de contractvorm irrelevant te verklaren en werknemers en zelfstandigen gelijkwaardige rechten toe te kennen. Optie 3 houdt in het nemen van maatregelen, waardoor wordt toegewerkt naar een model waarin de waarden van werk beter tot hun recht kunnen komen, uitgaande van een nieuwe afbakening, met als uitgangspunt: *werknemer, tenzij*.

De laatste optie heeft tot gevolg dat mensen die in een economisch afhankelijke positie verkeren vlugger onder het bereik van het arbeidsrecht en sociaal zekerheidsrecht vallen. Met *werknemer, tenzij* wordt volgens de Commissie-Borstlap beter aangesloten bij de wijze waarop het Europees Hof van Justitie invulling geeft aan het Europees werknemersbegrip: *het communautaire begrip werknemer (moet) ruim worden uitgelegd*.⁷

Daar voegde het Europees Hof in de Ruhrlandklinik-zaak⁸ aan toe dat sprake is van een arbeidsverhouding als een persoon voor een ander en onder diens leiding tegenprestaties levert en in ruil daarvoor een vergoeding ontvangt. De kwalificatie naar nationaal recht en de vorm van deze verhouding, evenals de aard van de rechtsbetrekking tussen deze twee personen, is in dit opzicht niet doorslaggevend. Ik begrijp dat de rechtspraak van het Europees Hof zo, dat doorslaggevend is hoe het er in de praktijk feitelijk met de arbeidsverhouding aan toe gaat.

HOGE RAAD

Als het er (in Nederland) om gaat of 'iets' een arbeidsovereenkomst is, gaat het (theoretisch) om de aanwezigheid van de elementen: 'in dienst van', 'loon', 'gedurende zekere tijd' en 'arbeid'. De Hoge Raad heeft daarover geoordeeld in Groen/Schoevers⁹ en nog onlangs in 'Betrokkene'/Gemeente Amsterdam¹⁰, waarin hij overwoog dat anders dan wel uit Groen/Schoevers is afgeleid, de bedoeling van partijen geen rol speelt bij de vraag of de overeenkomst moet worden aangemerkt als een arbeidsovereenkomst.

De Hoge Raad voegde er nog aan toe dat vooraf op een Haviltex-manier moet worden uitgelegd welke rechten en verplichtingen partijen zijn overeengekomen, waarna kan worden vastgesteld óf wat is afgesproken ►

kwalificeert als een arbeidsovereenkomst. Ook de recente uitspraak van de Hoge Raad gaat de praktijk niet helpen.

Ik denk evenmin dat de fraaie vondst van de Rechtbank Amsterdam, die het in de Uber-zaak heeft over de ‘moderne gezagsverhouding’ in een door algoritmes bepaalde werkomgeving uitkomst biedt. Met name de grote marktpartijen zullen met varianten komen om de arbeidsovereenkomst te ontvluchten.

Ik denk dat een geheel andere benadering moet worden gekozen, waarin de vier hiervoor genoemde elementen, om vast te stellen of er sprake is van een arbeidsovereenkomst of niet, er niet meer toe doen. Daarbij wil ik verder gaan dan de *werknemer, tenzij*-benadering van de Commissie-Borstlap, dan wel de Europees Hof-benadering van hoe feitelijk de situatie is op de werkvloer, met als belangrijke indicatie economische afhankelijkheid.

Ik zou willen bepleiten enkel van een bepaald inkomensniveau uit te gaan, in die zin dat als een natuurlijk persoon op jaarbasis minder dan bijvoorbeeld € 20.000 (bruto) ontvangt uit een verhouding met een andere partij voor wie hij (in het kader van diens onderneming) werkzaamheden verricht, die verhouding rechtens geldt als een arbeidsovereenkomst. Behoudens door die andere partij aannemelijk te maken bijzondere omstandigheden, zoals bijvoorbeeld de omstandigheid dat de natuurlijk persoon op geen enkele wijze deel is van de (organisatie van de) onderneming van de andere partij, bijvoorbeeld een loodgieter die bij Deliveroo een toilet repareert. Daarmee voorkom je dat werkgevers die ongelijk krijgen telkens opnieuw proberen van ‘werknemers’ toch weer ‘ondernemers’ te maken.

Artikel 7:610 BW, waarin de arbeidsovereenkomst is gedefinieerd, en waaruit door de Hoge Raad de vier elementen zijn gedestilleerd, kan

wellicht worden aangevuld met de passage dat als de ene partij voor een andere partij werkzaam is hun verhouding geldt als een arbeidsovereenkomst, telkens als de inkomsten/beloning uit/van die werkzaamheden minder bedragen dan een bepaald bedrag bruto op jaarbasis.

UITHOLLING

Aan mijn benadering zullen misschien enkele haken en ogen zitten, maar die voorkomt uitholling van het arbeidsrecht en de praktijk dat mensen die toch al aan de onderkant van het inkomensgebouw zitten het slachtoffer worden van opgedrongen ondernemerschap.

Een kapster die wat meer vrijheid wil in haar werktijden wordt daarmee nog niet een ondernemer. Een bezorger die gemiddeld € 5 per bezorging verdient en in één van de Deliveroo-constructies maximaal € 603,92 per maand mocht verdienen, evenmin. Een nieuwe ‘sociale kwestie’ ligt op de loer. In Nederland moeten Deliveroo-bezorgers, Uber-chauffeurs, pakketbezorgers, schoonmaaksters en kapsters economisch een fatsoenlijk leven kunnen leiden. Het wordt tijd dat het roer omgaat. ■

Willem van Tongeren is advocaat te Twello. info@advocaatvantongeren.nl

NOTEN

- 1 Gerechtshof Amsterdam 16 februari 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021:392. In de uitspraak die zestien pagina's besloeg, waarbij het hof keurig alle elementen langsliiep en besliste dat de constructies van Deliveroo op grond waarvan de bezorgers ‘ondernemers’ waren het niet haalden en dat de bezorgers werkzaam waren op basis van een arbeidsovereenkomst. Afgewacht moet worden wat de Hoge Raad daarvan gaat vinden, ervan uitgaande dat beroep in cassatie zal worden ingesteld.
- 2 Rechtbank Amsterdam 13 september 2021, ECLI:NL:RBAMS:2021:5029.
- 3 Gerechtshof Amsterdam 21 september 2021, ECLI:NL:GHAMS:2021: 2741, waarin werd geoordeeld dat de overeenkomst van Helpling met haar schoonmakers kwalificeerde als een uitzendovereenkomst en niet als een arbeidsovereenkomst met het gezin.
- 4 Rechtbank Gelderland 5 juli 2021, ECLI:NL:RBGEL:2021:3895.
- 5 Rechtbank Rotterdam 6 augustus 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:7823. De uitspraak is bijna onleesbaar vanwege de anonimisering van partijen. Zie ook: Rechtbank Rotterdam 25 augustus 2021, ECLI:NL:RBROT:2021:8398, waarin een werknemer een managementovereenkomst sloot, in de aanloop naar een overname van de zaak.
- 6 Ten overvloede noem ik een zaak uit de buitencategorie, het ontslag van de heer Pieter Veuger bij de Volksbank. Op papier was er een overeenkomst van opdracht. Later stelde de heer Veuger dat er sprake was van een arbeidsovereenkomst. In een kort geding doorbetaling loon, rechtbank Midden-Nederland, 16 februari 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:550, geen arbeidsovereenkomst. In appel: Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 15 juni 2021, ECLI:NL:GHARL:201:5770, wél arbeidsovereenkomst. In bodemzaak, rechtbank Midden-Nederland, 5 augustus 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:3667, (wederom): geen arbeidsovereenkomst. Het hof Arnhem-Leeuwarden gaat opnieuw oordelen, en daarna zal de Hoge Raad er ook nog wel aan te pas komen.
- 7 HvJ EG 3 juli 1986, zaak C-66/85 (*Lawrie Blum*), genoemd door het Hof in HvJ EU 25 oktober 2018, JAR 2018/299 m.nt. I. Lintsen (*Anodiki*), rov. 28, als *vaste rechtspraak*. Daar het vrije verkeer van werknemers een van de grondbeginselen van de Gemeenschap is, mag het begrip werknemer in de zin van artikel 48 niet naar gelang van het nationale recht verschillend worden uitgelegd, maar heeft het een communautaire inhoud. Omdat het de werkingsfeer van deze fundamentele vrijheid bepaalt, moet het communautaire begrip werknemer ruim worden uitgelegd (...).
- 8 HvJ EG 17 november 2016, ECLI:EU:C:2016:883.
- 9 Hoge Raad 14 november 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2495.
- 10 Hoge Raad 6 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1746, waarin het ging om de vraag of een servicedeskmedewerkster, die bij de gemeente Amsterdam werkte via een re-integratiebedrijf werkzaam was op basis van een arbeidsovereenkomst of niet. Zie ook de briljante conclusie van de AG, mr. De Bock, 17 juli 2020, ECLI:NL:PHR:2020:698.

Aantjes Zevenberg
ADVOCATEN

C A S S A T I E
I N C I V I E L E Z A K E N

Mr. K. Aantjes
aantjes@ aantjeszevenberg.nl

Mr. J.C. Zevenberg
zevenberg@ aantjeszevenberg.nl

070-3906260 | www.aantjeszevenberg.nl

boddaert advocaten

Boddaert Advocaten is een kantoor met zeven gespecialiseerde advocaten op één of twee rechtsgebieden. De nadruk ligt op het faillissementsrecht, vastgoedrecht, letselschaderecht, arbeidsrecht, strafrecht en ondernemingsrecht. Ter bevordering van kennis en kwaliteit wordt samengewerkt in secties.

**WIJ ZIJN OP ZOEK NAAR
EEN ADVOCAAAT-MEDEWERKER OF PARTNER**
met in ieder geval de specialisatie arbeidsrecht of de ambitie zich in dit rechtsgebied te specialiseren.

Uw profiel:

- een creatieve probleemoplossende benadering van zaken
- een commerciële instelling zonder de work-life balance uit het oog te verliezen
- een persoonlijkheid die zich kenmerkt door resultaatgerichtheid, zorgvuldigheid en flexibiliteit
- ambitie en betrokkenheid

Wij bieden:

- een professionele en inspirerende werkomgeving
- beloning in overleg

Voor nadere informatie over deze vacature kunt u contact opnemen met mr. Ed F. Klungers klungers@boddaertadvocaten.nl of bel 072-574 44 09.

Uw sollicitatiebrief onder bijvoeging van uw C.V. kunt u sturen aan: Boddaert Advocaten | Comeniusstraat 4 E | 1817 MS Alkmaar
Mr. Ed F. Klungers (klungers@boddaertadvocaten.nl)

ADVOCAAAT CENTRAAL

SOFTWARE VOOR DE ADVOCATUUR

**Uw software leverancier stopt er mee?
Stap nu over op AdvocaatCentraal**

- Geen server meer nodig, uw data veilig versleuteld in onze Nederlandse cloud
- Outlook integratie voor e-facturatie en e-mail correspondentie naar en vanuit uw dossier
- Eenvoud in gebruik met alles wat een advocaat nodig heeft
- De laagste kosten per gebruiker

“Wij zijn begin 2020 tot volle tevredenheid overgestapt op AdvocaatCentraal. Het is een overzichtelijk zeer gebruiksvriendelijk programma. Zelfs voor digibeten is dit een super programma. De helpdesk is goed bereikbaar, erg klantvriendelijk en snel in het ondernemen van actie.”

Monique Kahlman, Buntsma Advocaten

T (035) 543 55 66
W www.advocaatcentraal.nl

Stelplicht en bewijslast gelden ook in alimentatiezaken

DOOR / JAN WOUTER ALT¹

Als een 'gewone' civiele partij een vordering jegens een andere partij geldend wenst te maken, moet de eisende partij voldoende rechtsfeiten stellen (artikel 149 Rv) en bij betwisting bewijzen (artikel 150 Rv). Voor de toewijzing van een verzoek tot partneralimentatie gelden in beginsel geen andere eisen, betoogt Jan Wouter Alt.

Het lijkt een open deur. Het familie(proces)recht maakt onderdeel uit van het burgerlijk procesrecht en dat kent in de regels van, onder meer artikel 19 tot en met 25, 149 en 150 Rv waarborgen dat niet 'zomaar' vorderingen worden toegewezen. Een alimentatieclaim verschilt in dat opzicht niet van een onbetaalde factuur waarvan in rechte betaling wordt gevorderd. In een zaak² stelt het hof de behoefte vast middels het op de zitting doorlopen van de behoeftelijst³ tot een bedrag van € 22.841, welk bedrag het hof vervolgens als maandelijkse brutopartneralimentatie toewijst. In cassatie wordt onder meer de vraag voorgelegd of het hof, gelet op de betwisting en het gebrek aan onderbouwing tot een dergelijk bedrag had mogen toewijzen, dan wel dat het zich had moeten beperken tot het gedeelte dat onomstreden was.

A-G Lückers is van mening dat het oordeel van het hof juist is. De Hoge Raad verwerpt het beroep met toepassing van artikel 81 RO.⁴ Het is in dat verband de vraag of de Hoge Raad daadwerkelijk van mening is dat artikel 149 en artikel 150 Rv bij de bepaling van de behoefte en draagkracht niet van toepassing zouden zijn. Ik wil daarom inzoomen op wat A-G Lückers hierover stelt.

ZELFSTANDIGE TAAK RECHTER BUITEN ARTIKELEN 149 EN 150 RV OM?

Zij wijst allereerst op de beschikking HR 19 december 2004, ECLI:NL:HR:2003:AM2379, NJ 2004/140, rov. 3.4, waarin onder meer wordt geoordeeld dat de rechter bij het bepalen van de mede aan de welstand gerelateerde behoefte rekening dient te houden met alle relevante omstandigheden aan de hand van concrete gegevens

betreffende de reële of de met een zekere mate van waarschijnlijkheid te verwachten kosten van levensonderhoud. A-G Lückers stelt verder dat de alimentatierechter een zelfstandige taak heeft die, naar ik begrijp, losstaat van het stelsel van artikel 149 en 150 Rv. Zij citeert in rnr 2.23 in dit verband uit een conclusie van A-G Langemeijer die oordeelt dat: *'(...) de rechter – uiteraard binnen de grenzen van het verzoek en, voor wat betreft de beslissing in appel, binnen de grenzen van de rechtsstrijd in hoger beroep – in alimentatieprocedures een zelfstandige taak heeft. De rechter kan aan de echtgenoot die niet voldoende inkomsten tot zijn levensonderhoud heeft en zich in redelijkheid ook niet kan verwerpen op zijn verzoek een uitkering tot levensonderhoud toekennen ten laste van de andere echtgenoot (art. 1:157 BW). Is sprake van behoeftig-*

heid, dan wordt de omvang van de onderhoudsplicht bepaald aan de hand van (enerzijds) de behoeften van de tot onderhoud gerechtigde en (anderzijds) de draagkracht van de onderhoudsplichtige. De rechter in alimentatiezaken mag tevens acht slaan op andere relevante omstandigheden. Omdat de rechter bij de vaststelling van alimentatie met zoveel factoren tegelijk rekening moet houden, plegen rechters in alimentatiezaken niet lijdelijk af te wachten wat het partijen zelf belijft aan feitelijke omstandigheden aan te voeren: zij maken standaard gebruik van hun wettelijke bevoegdheid tot het vragen van inlichtingen en het opvragen van bescheiden (art. 22 Rv). (...)⁵

Mijns inziens kan *daaruit* niet worden afgeleid dat artikel 149 en 150 Rv geen enkele rol spelen bij de vaststelling van (partner)alimentatie. Wel kan daaruit worden afgeleid dat een rechter wat betreft de voor zijn beslissing benodigde rechtsfeiten zich actief kan en zelfs moet opstellen. Hij dient zo nodig gebruik te maken van zijn bevoegdheid om ex artikel 22 Rv nadere gegevens op te vragen. Wanneer daar vervolgens geen gehoor aan wordt gegeven of wanneer een partij anderszins zijn verplichting ex artikel 21 Rv⁶ niet nakomt dan kan de rechter daar de conclusie uit trekken die hem geraden acht. Anders gezegd, hij is gebonden aan het debat van partijen, maar wanneer de partij 'die op de stukken zit' het laat afweten, dan mag de rechter daar conclusies aan verbinden. Dat past ook geheel binnen het stelsel: hier wordt de partij die het met betrekking tot de informatieplicht het laat afweten daarop afgerekend. A-G Lückers verwijst in rnr. 2.24 ook nog naar een latere conclusie van A-G

Langemeijer, waar verwezen wordt naar de voorgaande passage: *'Ingevolge het toepasselijke procesreglement wordt in procedures tussen (gewezen) echtgenoten waarin een uitkering tot levensonderhoud is verzocht en waarin de behoefte of de draagkracht wordt betwist, van beide partijen verwacht dat zij voorafgaand aan de mondelinge behandeling bepaalde financiële gegevens aan de rechter overleggen. De rechter mag vervolgens de alimentatie vaststellen op basis van zelfstandig onderzoek. Het hof overweegt dat de man de door hem begrote behoefte onvoldoende heeft onderbouwd tegenover de betwisting daarvan door de vrouw. Het hof overweegt anderzijds dat de vrouw de door haar gestelde behoefte onvoldoende heeft onderbouwd tegenover de betwisting daarvan door de man. Deze constatering betekenden niet dat het hof geen alimentatie kon vaststellen. Zij ontsloegen het hof immers niet van zijn verplichting om aan de hand van de beschikbare informatie zelfvast te stellen of de vrouw in aanmerking komt voor een uitkering tot levensonderhoud ten laste van de man en, zo ja, tot welk bedrag.'*⁷

Ook deze overweging past geheel binnen het stelsel en onderschrijft dat op de partij die zich op een bepaalde behoefte beroept daarvan in beginsel de stelplicht en bewijslast rusten. Echter, wat hieruit ook volgt, is dat wanneer geen van beide partijen aan de stelplicht van het ingenomen standpunt voldoet, de rechter aan de hand van de – wel vaststaande – feiten en omstandigheden de alimentatie zal moeten vaststellen. Mijns inziens is dat echter *iets anders* dan dat het stelsel van artikel 149 en 150 Rv *in het geheel* niet zou gelden en dat het de rechter vrijstaat om er 'maar

een klap op te geven'. Dan wordt immers de partij die niet onderbouwt en daarmee ook het verweer daartegen belemmert daarvoor beloond.

TOETSING IN CASSATIE?

Toepassing van het stelsel van artikel 149-150 Rv is ook van invloed op de vraag of toetsing in cassatie op dit punt mogelijk is, ook wat betreft essentiële stellingen en de vraag of de rechter daar op moet ingaan. In een recente conclusie⁸ wijst A-G Lückers (rnr. 2.2) er nog eens op dat dat de *vaststelling* en de *weging* van de factoren die de draagkracht van de onderhoudsplichtige of de behoefte van de alimentatiegerechtigde bepalen, voorbehouden zijn aan de rechter die over de feiten oordeelt. Een beslissing over alimentatie dient wel ten minste zodanig te worden gemotiveerd, dat zij voldoende inzicht geeft in de aan haar ten grondslag liggende gedachtegang, in het bijzonder hoe de rechter, gelet op het partijdebat, tot zijn beslissing is gekomen, zonder dat de rechter op alle stellingen van partijen hoeft in te gaan.⁹ De beslissing moet voldoende inzicht geven in de aan haar ten grondslag liggende gedachtegang om de beslissing zowel voor partijen als voor derden – de hogere rechter daaronder begrepen – controleerbaar en aanvaardbaar te maken.¹⁰

VERGELIJKING MET HET ARBEIDSRECHT

Naar mijn mening zou er echter onderscheid moeten worden gemaakt tussen *vaststelling* van de feiten en *waardering* van die feiten. Voor zover het dus om *waardering* van posten gaat, is dat oordeel feitelijk. De *vaststelling* dient echter in beginsel via de lijnen van artikel 149 en 150 Rv te lopen. Bij gebreke daarvan vervalt ►

voor een partij die zich daartegen moet verweren het fundament van de procedure. Dit zou in beginsel niet anders moeten zijn als wat de Hoge Raad in het arbeidsrecht in de beschikkingen van 16 februari 2018¹¹ heeft geoordeeld. Daarin oordeelt de Hoge Raad dat de toepasselijkheid van de wettelijke bewijsregels onder meer meebrengt dat de werkgever de aan zijn ontbindingsverzoek ten grondslag liggende feiten en omstandigheden zal moeten stellen en, bij voldoende gemotiveerde betwisting door de werknemer, zal moeten bewijzen. De Hoge Raad merkt daarbij op dat voor bewijs in het burgerlijk procesrecht niet steeds is vereist dat de te bewijzen feiten en omstandigheden onomstotelijk komen vaststaan, maar kan volstaan dat deze voldoende aannemelijk worden. De Hoge Raad wijst er vervolgens op dat de voornoemde toepasselijkheid van de wettelijke bewijsregels moet worden onderscheiden van de vraag of is voldaan aan de maatstaf van artikel 7:669 lid 3, onder g, BW dat sprake is van een verstoorde arbeidsverhouding, zodanig dat van de werkgever in redelijkheid niet kan worden gevergd de arbeidsovereenkomst te laten voortduren. De rechter zal moeten onderzoeken of, uitgaande van de feiten en omstandigheden die – zo nodig na bewijslevering – zijn komen vast te staan, in redelijkheid kan worden geoordeeld dat sprake is van deze door de werkgever aangevoerde ontslaggrond. Niet valt in te zien dat en waarom dit niet voor de vaststelling van behoefte en draagkracht zou moeten gelden.

HOEFT DE ALIMENTATIE-RECHTER NIET OP ESSENTIËLE STELLINGEN IN TE GAAN?

Ook voor alimentatiebeschikkingen geldt dat zij ten minste zodanig moeten worden gemotiveerd dat zij voldoende inzicht geven in de

daaraan ten grondslag liggende gedachtegang om de beslissing zowel voor partijen als voor derden – in het geval van het openstaan van hogere voorzieningen, de hogere rechter daaronder begrepen – controleerbaar en aanvaardbaar te maken¹². Hoever de motiveringsplicht gaat, is afhankelijk van de omstandigheden van het geval. Tot die omstandigheden behoort, aldus Wortmann in de GS mede het aan de beslissing ten grondslag liggende partijdebat.¹³ Aan essentiële stellingen mag dus niet worden voorbijgegaan.¹⁴ Wat vervolgens een essentiële stelling is voor discussie vatbaar, indien artikel 149 en 150 Rv niet van toepassing zouden zijn op de vaststelling van de behoefte en de draagkracht.

CONCLUSIES UIT HET VOORGAANDE

Het debat en de waardering daarvan dienen in beginsel langs de lijnen van artikel 149 en 150 Rv te lopen. Dat is de 'backbone' van elke

(bodem)procedure en dus ook van die strekkende tot betaling van partner- of kinderalimentatie. Indien een partij niet aan haar verplichting ex artikel 21 of 22 Rv voldoet door niet of onvoldoende inzage te geven in de tot zijn of haar domein behorende (financiële) gegevens kan de rechter daaruit de conclusie trekken die hem geraden voorkomt. Dat dient dus ten nadele te strekken van de partij die verzuimt die gegevens te verstrekken. Indien echter een eisende of verzoekende partij de behoefte onvoldoende onderbouwt en de verwerende partij dat tot een bepaalde hoogte betwist, dan zal de rechter in beginsel het stelsel van artikel 149 en 150 Rv moeten eerbiedigen en kan die niet alsnog zonder onderbouwing de gestelde behoefte grotendeels volgen. Aldus wordt immers een partij *beloond* voor het niet-onderbouwen van een eis en wordt het voeren van verweer daartegen een onmogelijke opgave. Dat staat mijns inziens op gespannen voet met artikel 6 EVRM. ■

NOTEN

- 1 Mr. dr. H.J.W. Alt is cassatieadvocaat in Den Haag en redacteur van dit blad.
- 2 ECLI:NL:PHR:2021:220
- 3 ECLI:NL:PHR:2021:220 rnr. 6.22.
- 4 HR 1 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:1041.
- 5 Conclusie van A-G Langemeijer (onder 2.11) voor HR 27 april 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA0387, *RvdW* 2007/466.
- 6 Op basis van artikel 21 dient een procespartij spontaan en naar waarheid de voor de beslissing noodzakelijke rechtsfeiten in het geding te brengen.
- 7 Conclusie van A-G Langemeijer (onder 2.12) voor HR 9 maart 2018, ECLI:NL:HR:2018:312, *RvdW* 2018/343.
- 8 ECLI:NL:PHR:2021:727.
- 9 HR 4 december 2015, *NJ* 2016/124, m.nt. S.F.M. Wortmann, *JPF* 2016/26, m.nt. P. Vlaardingerbroek, rov. 3.3.3; vgl. HR 19 oktober 2007, ECLI:NL:HR:2007:BA5803, *NJ* 2007/563.
- 10 HR 7 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:262, *RvdW* 2014/292, rov. 3.5; HR 30 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2219, *NJ* 2018/470, rov. 3.3.2. Zie nader o.a. S.F.M. Wortmann, in: *GS Personen- en familierecht*, art. 1:397 BW, aant. 2 (actueel t/m 1 januari 2021).
- 11 HR 16 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:220 (*Bossers & Cnossen*) en ECLI:NL:HR:2018:182.
- 12 *GS Personen- en familierecht*, art. 1:397 BW, aant. 2A (Wortmann) verwijzend naar HR 7 februari 2014, ECLI:NL:HR:2014:262, ECLI:NL:HR:2015:3478 en HR 30 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2219.
- 13 Wortmann verwijst in de GS in dit verband naar HR 4 juni 1993, *NJ* 1993/659; HR 29 juni 2001, *NJ* 2001/495 en HR 19 oktober 2003, *NJ* 2004/37.
- 14 *GS Personen- en familierecht*, art. 1:397 BW, aant. 2A (Wortmann) verwijzend naar HR 17 maart 2000, *NJ* 2000/313.

Reviews
Advocaatscore

9.5/10

Gebaseerd op basis van 402 beoordelingen

**Snel en doelmatig gewerkt
waardoor de zaak snel afgerond is.**

7-23-2021

Anoniem

Geholpen door: Thijs van Munster

Kantoor

Delissen Martens Advocaten

**UITSTEKENDE
BEGELEIDING.**

ADVOCAATSCORE.NL

Boom juridisch

Een gloednieuw tijdschrift!

Voetbal- & Sportjuridische Zaken (VSZ)

Redactie | mr. T.A. (Tim) Wilms;
mr. F. (Frans) de Weger; dr. B. (Ben)
Van Rompuy; mr. C.A. (Dolf) Segaar;
mr. dr. N. (Niels) Jansen

ISSN 2772-6738

Verschijnt 3x jaar (eerste jaar 2x)
Print & online: € 175,- (excl. btw) p/j
Online: € 135,- (excl. btw) p/j

Abonneer u vandaag
via www.boomjuridisch.nl

Boom juridisch

Juridische kwesties
die zijn weggezaakt

Executiegeschild: meerderere wegen naar Rome

DOOR / JEROEN VELDHUIS

Het executiegeschild is geregeld in artikel 438 Rv en is algemeen geformuleerd: 'Geschillen die in verband met een executie rijzen'.¹ Dit betekent dat de executant en de geëxecuteerde een executiegeschild kunnen beginnen, maar dat ook een derde dit kan doen.

Het executiegeschild kan een bodemprocedure zijn, maar veelal zal het een kort geding zijn in verband met de spoedeisendheid. Bij een kort geding wordt de spoedeisendheid al snel aangenomen, omdat die voortvloeit uit de aard van de vordering. Mocht de voorzieningenrechter van mening zijn dat de zaak niet geschikt is voor kort geding, dan kan hij ofwel de zaak afwijzen ofwel de zaak op verlangen van eiser verwijzen naar de rechtbank.

Per 1 oktober 2020 is ook de kantonrechter bevoegd kennis te nemen van executiegeschillen als het de executie van een door die kantonrechter afgegeven executoriale titel betreft (artikel 438 lid 1 Rv). Let op, wordt het executiegeschild in een bodemprocedure aanhangig gemaakt, dan is de kantonrechter absoluut bevoegd als aan de voorwaarden van artikel 93 Rv is voldaan. Begin je een executiegeschild als kort geding, dan kan de eiser kiezen voor de rechtbank of voor de kantonrechter.²

Net als bij een 'gewoon' kort geding, geldt ook bij het executie kort geding bij de rechtbank dat de gedaagde bij advocaat of in persoon kan verschijnen, maar niet vertegenwoordigd door een gemachtigde die geen advocaat is. Treedt de kantonrechter op als voorzieningenrechter in het executiegeschild, dan kan zowel eiser

als gedaagde bij advocaat, in persoon of bij gemachtigde die geen advocaat is procederen.

Voorbeelden van een derde die zich tegen de executie verzet, zijn de deurwaarder die meent dat de executie niet kan worden voortgezet³ en iemand die pretendeert eigenaar te zijn van een roerende zaak, waarvoor een executieveiling is gelast. Artikel 438 lid 6 Rv bepaalt dat verzet tegen de executie door een derde geschiedt door dagvaarding van zowel de executant als de geëxecuteerde.

Ondanks dat het expliciet in de wet staat, gebeurt het toch nog dat de derde wel de executant dagvaardt, maar niet de geëxecuteerde. Is de geëxecuteerde of de executant niet gedagvaard, dan dient de derde niet-ontvankelijk te worden verklaard in zijn vorderingen.⁴ Het is niet mogelijk om executant en geëxecuteerde in twee aparte gedingen te dagvaarden en vervolgens om voeging

te verzoeken, om het gebrek op die wijze te herstellen.⁵

Een voor de hand liggende voorwaarde voor een executiegeschild ex artikel 438 Rv is dat er sprake moet zijn van een dreigende of lopende executie. Dit geldt voor zowel executoriaal als conservatoir beslag. Is de executie afgerond, dan is geen sprake meer van een executiegeschild.⁶ Dit betekent dat artikel 438 Rv niet als ingang kan dienen. Er zal een reguliere procedure aanhangig moeten worden gemaakt met de daarvoor geldende regels van absolute en relatieve competentie, die kunnen afwijken van de competentieregels voor executiegeschillen. De grondslag van de vordering zal zijn dat de executie onrechtmatig is geweest jegens de eiser.

Jeroen Veldhuis is advocaat bij Visser & Van Solkema Advocaten en aangesloten bij de Vereniging van Incasso- en Procesadvocaten.

NOTEN

- Opkomen tegen een conservatoir beslag is geregeld in artikel 705 Rv.
- Dit volgt uit artikel 438 lid 2 Rv: 'is ook de kantonrechter bevoegd'.
- Het deurwaardersrenvooi in geregeld in artikel 438 lid 5 Rv.
- Hof Arnhem 12 november 1923, ECLI:NL:GHARN:1926:25; Rb. Almelo 7 december 2012, ECLI:NL:RBALM:2012:BY6440; Hof Amsterdam 14 juli 2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:BP3792 en Rb. Limburg 3 september 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:6567.
- Rb. Amsterdam 6 maart 1916, ECLI:NL:RBAMS:1916:97 en HR 21 mei 1999, NJ 2000, 291.
- Rb. Amsterdam 6 maart 1916, ECLI:NL:RBAMS:1916:97; Hof Amsterdam 20 juni 1922, NJ 1923, NJ 1923, 878; Rb. Breda 18 januari 1933, NJ 1934, 514 en Rb. Noord-Nederland 5 februari 2021, ECLI:NL:RBNNE:2021:350.

INHOUD

Publicatiedatum 12 oktober 2021

101e jaargang

Het *Advocatenblad*, het blad voor de Nederlandse advocatuur, verschijnt 10 keer per jaar en wordt uitgegeven door Boom juridisch. De van de Nederlandse orde van advocaten onafhankelijke redactie stelt de inhoud samen.

Hoofdredacteur

Kees Pijnappels

Coördinatie

Sabine Droogleevers Fortuyn

Illustraties

Floris Tilanus

Vormgeving

Textcetera, Den Haag

Eindredactie

Tatiana Scheltema

Correctie

Sandra Braakmann

Citeerwijze

Adv.bl. 2021-8, Kroniek Vermogensrecht, p.

Aan dit nummer werkten mee

Allard Carli, Coen Drion, Xandra van Heesch, Lindsey Huberts, Bastiaan Kout, Anna Zwalve

Digitaal

Eerdere kronieken zijn ook digitaal te raadplegen op Advocatenblad.nl/kronieken.

Kroniek Vermogensrecht 2021

- 63** Redelijkheid en billijkheid
  - 63** Derogerende werking
  - 64** Verzekeringsdekking
- 64** Uitleg
  - 64** Het begrip 'bemiddelen'
  - 65** Uitleg contractuele opzeggingsregeling
- 66** Schade
  - 66** Ingangsdatum wettelijke rente
  - 66** Verhouding hoofdzaak en schadestaatprocedure
- 66** Samenwerken in een vennootschap
  - 66** Totstandkoming samenwerkingsovereenkomst
  - 67** Contractspartij of vertegenwoordiger?
  - 68** Vergoeding uitgekochte aandeelhouder
- 68** Non-conformiteit en mededelingsplicht
  - 69** Causale verbanden
  - 70** De overdraagbaarheid van een vordering uit hoofde van geldlening van een bank aan een niet-bank
- 71** Bestanddeelvorming
- 72** Verrekening
- 72** Rangwisseling pandrecht en inningsbevoegdheid
- 73** Vergoeding van de ontnomen kans(schade)
- 73** Verplichting betaaldienstgebruiker om bank 'onverwijld' in kennis te stellen van onrechtmatig gebruik
- 74** Verjaring
  - 74** Verlengingsgrond bij heropening faillissement
  - 74** Wetenschap van de rechtspersoon
  - 75** Stuitingsverklaring tegen vennoten in privé
  - 75** Aanvang verjaringstermijn
  - 76** Terzijdestelling verjaringstermijn
- 77** Vereisten handelen redelijk en vakbekwaam adviseur
- 77** Varia
- 78** Tot slot

KRONIEK

VERMOGENSRECHT 2021

DOOR / COEN DRION, ANNA ZWALVE, BASTIAAN KOUT, ALLARD CARLI,
XANDRA VAN HEESCH EN LINDSEY HUBERTS

In deze nieuwe editie van de Kroniek Vermogensrecht schotelen wij u weer graag een serie uitspraken van de Hoge Raad voor.¹ Zij scheppen dit jaar een beeld van onze hoogste civiele rechter als een kalme en gedegen hoeder van ons burgerlijk recht. Dat is rustgevend in deze turbulente tijden van corona en klimaatverandering. Of de aanhangers van de Hoge Raad als noeste rechtsontwikkelaar dit jaar ook aan hun trekken zijn gekomen, zullen we aan het slot van deze Kroniek nog eens bezien. In de tussentijd valt wel op dat er steeds meer zaken door de Hoge Raad worden afgedaan op de voet van artikel 81 lid 1 RO: *'De Hoge Raad heeft de klachten over het vonnis van het hof beoordeeld. De uitkomst hiervan is dat deze klachten niet kunnen leiden tot vernietiging van dat vonnis. De Hoge Raad hoeft niet te motiveren waarom hij tot dit oordeel is gekomen. Bij de beoordeling van deze klachten is het namelijk niet nodig om antwoord te geven op vragen die van belang zijn voor de eenheid of de ontwikkeling van het recht.'* Gedurende het jaar 2020 werd al bijna de helft van de zaken op deze wijze afgedaan² en het is onze indruk dat over het jaar 2021 meer dan de helft van de uitspraken deze weinigzeggende standaardformulering zullen krijgen.³ Het zal met de werkdruk te maken hebben; we zien de laatste jaren dat de werkvoorraad bij de civiele kamer weer aan het oplopen is.⁴ Dat maakt het grootschalig gebruik van artikel 81 lid 1 RO misschien een noodzakelijk kwaad, maar het maakt de begrijpelijke teleurstelling daarover bij de justitiabelen – die hun zaak toch niet voor niks naar het Lange Voorhout 8 hebben gebracht en die nu in meerderheid geen enkele uitleg van de Kamer krijgen – nog niet goed.⁵ Laten we hopen dat we in het jaarverslag over 2021 hier wat meer informatie en wellicht zelfs een vorm van verantwoording over afgelegd krijgen.

REDELIJKHEID EN BILLIJKHEID

Derogerende werking

Uitspraken over de wijze van toetsing op grond van de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid zijn niet heel dikgezaaid. Alleen al om die reden zal de Bakker Bart-zaak (ECLI:NL:HR:2021:153) wel de nodige aandacht in de literatuur en rechtspraak krijgen. Het ging om een franchisenemer en franchisegever die geconfronteerd werden met asbest in het winkelpand, dat de franchisenemer van de franchisegever/verhuurder had gehuurd. Die huurovereenkomst bevatte een aantal exoneratiebedingen en in

cassatie staat de vraag centraal of het hof een beroep daarop terecht en voldoende begrijpelijk onaanvaardbaar had geoordeeld in het licht van de redelijkheid en billijkheid.

De Hoge Raad oordeelt van niet, nu het hof de terughoudendheid waarmee de maatstaf van art. 6:248 lid 2 BW moet worden toegepast had miskend, niet alle voor het geval relevante omstandigheden had meegewogen dan wel zijn oordeel onvoldoende had gemotiveerd. Hij verwijst de zaak terug.

De Hoge Raad gaat hiermee contrair aan de conclusie van A-G Lückert, die concludeerde tot verwerping van

het cassatieberoep en, nota bene, ten aanzien van een aantal van de door de Hoge Raad, samengevat, weergegeven omstandigheden had geoordeeld dat het cassatiemiddel gebrekkig was omdat daarin niet duidelijk was gemaakt waar in de gedingstukken een beroep op die omstandigheden was gedaan. De boodschap van de Hoge Raad lijkt, gezien de opbouw van de argumentatie, te zijn dat in het geval een exoneratieclausule gaat over bedrijfsschade en bepaalt niet van toepassing te zijn in geval van grove schuld of ernstige nalatigheid, alsmede indien de verhuurder het

De heren dames van de Raad hebben me verzocht Uw rechtzoekenden dit document te fonen. U mag het niet mee, ik heb het de hele tijd weer nodig...

gebrek in het gehuurde niet kende of kon kennen, dat dan een beroep op de derogerende werking niet te snel moet worden gehonoreerd indien (1) moet worden aangenomen dat de verhuurder inderdaad het gebrek niet kende of kon kennen en (2) het gaat om een gebrek van tijdelijke aard. De door het hof genoemde andere omstandigheden leggen dan onvoldoende gewicht in de schaal, maar de Hoge Raad legt niet uit waarom. Als wij daarnaar een gooi zouden doen, dan zouden wij menen dat de eerste twee omstandigheden (een gebrek dat de kern van de prestatie betreft en dat zonder terbeschikkingstelling van het gehuurde ook aan de franchiseovereenkomst iedere betekenis zou komen te ontvallen) vergaand genuanceerd moeten worden, vooral omdat het om een tijdelijk gebrek ging, en dat de derde omstandigheid (een wekelijkse schadeloosstelling door de zich op het oog redelijk opstellende verhuurder) eerder in de richting van een handhaving van de

exoneratie van de verhuurder wijst dan in de richting van een ontzegging van een beroep daarop. Maar dit alles is speculatie, want de Hoge Raad betoont zich cryptisch op deze punten.⁶

Het belang van dit arrest lijkt dan vooral te zijn dat de Hoge Raad nog eens benadrukt dat de feitenrechter terughoudend moet zijn bij een beroep op de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid. De Hoge Raad heeft echter op dit punt niet aan verdere rechtsontwikkeling willen doen, gezien het feit dat dit arrest in een drieformatie is geweest en het (nog steeds) intern beleid bij de civiele kamer lijkt te zijn dat dan niet aan rechtsontwikkeling wordt gedaan.⁷ Daardoor is bijvoorbeeld niet duidelijk hoe terughoudend de rechter precies moet zijn.⁸

Verzekeringsdekking

Een nogal sneu geval stond centraal in de zaak van een zieke dierenarts die arbeidsongeschiktheidsdekking werd geweigerd omdat geen sprake was van een herkenbaar en benoembaar ziektebeeld (ECLI:NL:HR:2020:1736). De Hoge Raad vindt de principieel geformuleerde klacht dat het hof ten onrechte geen aandacht heeft besteed aan het beroep van de dierenarts op de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid gegrond, maar verwerpt het cassatieberoep omdat volgens de Hoge Raad dat beroep niet kan slagen. Advocaat-Generaal Hartlief had nog tot vernietiging geconcludeerd, maar de Hoge Raad is streng. Dat is hij wel vaker als het gaat om dekkingsvragen bij verzekeringen. In dit geval mocht het feit dat de – weliswaar – medisch objectiveerbare stoornis van de dierenarts niet te herleiden was tot een (herkenbaar

en benoembaar) ziektebeeld ertoe leiden dat Achmea hem uitsloot van dekking. De omstandigheid dat de dierenarts niet kon terugvallen op een collectieve verzekering deed daar niet aan af.

Ook deze zaak wordt afgedaan in een drieformatie. Het lijkt ons een teken dat de Hoge Raad aan deze op zichzelf opmerkelijk feitelijke beslissing niet al te veel algemene betekenis wil toekennen, maar door het terugverwijzen naar een tweetal eerdere uitspraken gaat van dit arrest wel het signaal uit dat die uitspraken worden herbevestigd en dus als vaste jurisprudentie moeten worden beschouwd. De Hoge Raad houdt aldus het vrije speelveld voor verzekeraars als uitgangspunt ferm overeind en laat zien dat de uitzonderingsmogelijkheden daarop via de derogerende werking van de redelijkheid en billijkheid niet snel mogen worden aangenomen.

UITLEG

Op het gebied van uitleg heeft de Hoge Raad ook in deze Kroniekperiode weer een aantal uitspraken gegeven.

Het begrip 'bemiddelen'

Op 9 april 2021 heeft de Hoge Raad geoordeeld dat het handelen van Booking.com bij het tot stand komen van overeenkomsten op het gebied van reizen kwalificeert als 'bemiddelen' in de zin van artikel 7:425 BW (ECLI:NL:HR:2021:527). Hierdoor valt Booking.com als reisagent onder de verplichtstelling van Bpf Reisbranche. De Hoge Raad behandelt eerst het incidentele cassatieberoep van Booking.com, waarin laatstgenoemde beargumenteert dat het oorspronkelijke Vaststellingsbesluit (uit 1996) geen betrekking kan hebben op online reisbureaus, aangezien deze toen nog niet bestonden. Het middel faalt. Kort gezegd overweegt de Hoge Raad hiertoe dat ook voldaan kan zijn

aan de werkingssfeer van het Vaststellingsbesluit indien de omschreven werkzaamheden worden verricht via een technologie die bij de totstandkoming nog niet kenbaar of gangbaar was. TjongTjin Tai merkt hier terecht over op dat het argument van Booking.com ook moeilijk serieus te nemen valt, daar het zou impliceren dat de wetgever bij iedere nieuwe technologische ontwikkeling de gehele wetgeving moet aanpassen om uitdrukkelijk zulke technologie te reguleren.⁹ Bij de uitleg van het begrip 'bemiddelen' wordt vervolgens door de Hoge Raad acht geslagen op de betekenis hiervan in artikel 7:425 e.v. BW, waaruit volgt dat sprake is van bemiddeling indien de bemiddelaar werkzaam is bij het tot stand brengen van een of meer overeenkomsten tussen de opdrachtgever en derden. Indien een partij een vergoeding bedingt naar aanleiding van het tot stand komen van de overeenkomst dan wijst dat op bemiddeling, aldus de Hoge Raad. De activiteiten van Booking.com vallen hieronder, daar: *'(...) het online reserveringsplatform van Booking.com erop gericht is of ertoe uitnodigt dat derden met behulp van diensten of faciliteiten van het platform overeenkomsten met accommodatiehouders aangaan en Booking.com een beloning ontvangt voor het aldus tot stand komen van die overeenkomsten (...).'*¹⁰ De Hoge Raad sluit dus aan bij de eerdere, ruime uitleg van het begrip die hij uiteen heeft gezet in het Duinzicht-arrest uit 2015¹¹ waar het ging om het aanbieden van huurwoningen op een website. Daarnaast is de uitleg van het verplichtstellingsbesluit in vergelijkbare casus ook in de feitenrechtspraak reeds aan de orde gekomen.¹² Het oordeel in casu is daarmee weinig verrassend.

Uitleg contractuele opzeggingsregeling

In een geschil met betrekking tot de opzegging van een importeurover-

eenkomst komt het uiteindelijk tot HR 7 juni 2021, ECLI:NL:HR:2021:667, NJ 2021/168 (DAF/Verweerster). Fabrikant DAF, die zich bezighoudt met ontwikkeling, productie, marketing, verkoop en service van trucks, is eerst op 7 maart 1995 een importeurovereenkomst aangegaan met verweerster, die marktleider is als trailerfabrikant in Turkije. Op grond hiervan is verweerster exclusief bevoegd tot import en distributie van DAF-producten in Turkije. De overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd, maar kan wel tussentijds worden opgezegd met een opzegtermijn van twee jaar. De opzegtermijn kan verkort worden naar één jaar onder meer wanneer sprake is van een 'noodzaak tot reorganisatie van het distributienetwerk of een wezenlijk deel daarvan' in Turkije. Deze opzeggingsregeling is opgenomen om te voldoen aan het Turkse mededingingsrecht, ontleend aan Verordening (EG) 1400/2002. DAF heeft de overeenkomst tegen de korte opzegtermijn opgezegd, en na bezwaar van verweerster nogmaals tegen de lange opzegtermijn. Partijen twisten onder meer over de vraag of sprake was van een noodzakelijke reorganisatie. Het hof oordeelde – in tegenstelling tot de rechtbank – dat DAF onvoldoende had aangevoerd om te rechtvaardigen dat de door haar gewenste reorganisatie noodzakelijk was en daarom geen gebruik kon maken van de korte opzegtermijn uit de distributieovereenkomst, daarbij acht slaand op een uitspraak van het HvJ EU in de zaak-Vulcan Silkeborg¹³. Anders dan wat DAF in

bepaalde klachten in cassatie tot uitgangspunt neemt, kan niet worden gezegd dat het hof het Unierechtelijke mededingingsrecht van toepassing heeft verklaard. De Hoge Raad verduidelijkt dat het hof het Unierechtelijke mededingingsrecht en de uitspraak van het HvJ EU slechts 'van belang' heeft geacht bij de uitlegging van de opzeggingsregeling. DAF klaagt in cassatie ook dat het onderzoek naar de noodzaak tot reorganisatie een marginale toetsing behelst, zodat het hof niet tot volledige toetsing mocht overgaan. A-G Hartlief meent dat het Vulcan Silkeborg-arrest voldoende aanwijzingen geeft dat een 'volle' rechtelijke toetsing aan de orde is.¹⁴ De Hoge Raad overweegt dat het HvJ EU in Vulkan Silkeborg een autonome Unierechtelijke beoordelingsmaatstaf heeft ontwikkeld en laat in het midden of dit op een lijn kan worden gesteld met een marginale dan wel volledige toetsing. Van

belang is dat de maatstaf door het hof juist is toegepast. Eveneens interessant is het ontkennende antwoord van het hof op de vraag of de niet rechtsgeldige eerste opzegging door middel van conversie – als bedoeld in artikel 3:42 BW – moet worden geacht te zijn geconverteerd in een wél rechtsgeldige opzegging met inachtneming van de lange opzegtermijn. De klacht van DAF over dit oordeel faalt in cassatie omdat DAF onvoldoende had toegelicht welk belang zij had bij conversie van de eerste opzegging in een opzegging (met inachtneming van een termijn van twee in plaats van één jaar) waarmee de importeursovereenkomst circa vijf weken eerder zou worden beëindigd.¹⁵ De rechter kan aldus verlangen van een partij om toe te lichten welk belang zij heeft bij conversie voordat een beroep op dit leerstuk gehonoreerd zal worden.

SCHADE

Het afgelopen Kroniekjaar bracht ons twee relevante uitspraken rond het thema schade.

Ingangsdatum wettelijke rente

In het eerste arrest, HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1253 (*Eiseres/CAV Agrotheek B.V.*), ging het om wat de ingangsdatum van de verschuldigdheid van wettelijke rente is. Eiseres heeft schade geleden nu de voorjaars- en najaarsteelt van lelieplanten door gebruik van een door CAV Agrotheek B.V. aangeraden en verkocht middel genaamd Rudis is beschadigd. Volgens eiseres dient te worden uitgegaan van de datum van het lijden van de schade en niet vanaf de dag van de dagvaarding, zoals het hof had aangenomen. De klacht van eiseres slaagt en de Hoge Raad her-

haalt in het arrest nog eens het geldende recht op dit gebied: *'Ingevolge artikel 6:119 lid 1 BW in verbinding met artikel 6:83, aanhef en onder b, BW en artikel 6:74 lid 1 BW is in een geval als het onderhavige de wettelijke rente over de schadevergoeding verschuldigd vanaf het moment waarop de schade wordt geleden.'*¹⁶

Het is echt héél jammer voor Booking, maar staatssteun kunnen wij niet aanvaarden, aangezien dat is bedacht ruim voordat Booking werd opgericht!

Verhouding hoofdzaak en schadestaatprocedure

In de zaak over hormoonhoudend suikerwaterafval in diervoeder (HR 16 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1630), kwam de vraag aan de orde of het hof de verhouding tussen de hoofdzaak en de schadestaatprocedure heeft miskend door definitieve oordelen te geven over de toerekenbaarheid van alle schade waarvoor vergoeding wordt gevorderd, alsook over de mate waarin de schade wegens eigen schuld voor rekening van partijen dient te blijven. Het hof oordeelde dat als kan worden vastgesteld dat

verweersters schade hebben geleden doordat het door hen afgenomen suikerwater vervuild was met hormonen, eiser voor 50 procent aansprakelijk is voor de schade van verweerster 1 en voor 40 procent van de schade van verweerster 2. Nu de omvang van de schade nog moet worden vastgesteld in de schadestaatprocedure en het hof zich niet heeft uitgelaten over de vraag naar het bestaan van de door verweersters geleden schade, en evenmin over de vraag welke specifieke schadeposten aan eiser toe te rekenen zijn, moet deze vraag ontkennend worden beantwoord.¹⁷ Als in de schadestaatprocedure komt vast te staan dat een schadepost aan eiser toe te rekenen is, dan geldt dat eiser gehouden is tot schadevergoeding aan verweersters volgens de door het hof aangebrachte schuldverdeling.¹⁸

SAMENWERKEN IN EEN VENNOOTSCHAP

Dit Kroniekjaar bracht een drietal zaken over samenwerken in een vennootschap, die – grofweg – zien op het tot stand komen van de vennootschap, perikelen tijdens de samenwerking en het einde van de samenwerking.

Totstandkoming samenwerkingsovereenkomst

Op 30 april 2021 deed de Hoge Raad een uitspraak over de vraag of tussen partijen een samenwerkingsovereenkomst tot stand is gekomen in een vennootschap onder firma (ECLI:NL:HR:2021:672). Eiser in cassatie (de 'vennoot') stond op het punt de samenwerking met zijn oude compagnon te beëindigen (het ging daarbij om een gezamenlijk in eigendom gehouden pand met daarin een wasserette) en was met verweerder in cassatie (de 'aspirant-vennoot') in contact gekomen over het (mogelijk)

overnemen van de positie van de compagnon.

Op 5 september 2013 vindt eerst nog een ontmoeting plaats tussen vennoot en aspirant-vennoot, waarin deze laatste wordt gevraagd of hij nog interesse heeft in het uitkopen van de compagnon. Later die dag zijn de vennoot en zijn compagnon het erover eens geworden dat de vennoot de activa van de vof zou overnemen, voor een nader te bepalen bedrag, in redelijkheid te bepalen. De onderhandelingen hierover hebben tot augustus 2014 voortgeduurd, maar hebben er uiteindelijk in geresulteerd dat compagnon is uitgekocht voor een bedrag van EUR 162.640 en is ontslagen uit de verplichtingen onder een hypotheek. De onderhandelingen met de aspirant-vennoot lopen ondertussen minder voorspoedig; deze leiden niet tot de overname door de aspirant-vennoot van het aandeel van de compagnon in pand en wasserette, integendeel: er ontstaat onenigheid en op 3 oktober wordt de vennoot gedagvaard. De aspirant-vennoot stelt dat hij op 5 september 2013 met de vennoot mondeling overeen is gekomen dat deze de compagnon zou uitkopen en vervolgens de helft van het pand en de wasserette aan hem zou doorverkopen voor EUR 175.000, en vordert nakoming van deze afspraken. De vennoot betwist dat er overeenstemming was bereikt, er (mede) op wijzend dat hierbij bijvoorbeeld in het geheel geen rekening is gehouden met (de verdeling van) de hypotheek à EUR 209.999, wat tot een van de hoofdzaken van de overeenkomst zou behoren. De rechtbank wijst de vorderingen van de aspirant-vennoot af.

De aspirant-vennoot gaat in hoger beroep en krijgt daar wel gelijk: het hof acht het bestaan van de overeenkomst bewezen. In cassatie voert de vennoot onder meer aan dat het hof – dat ook onderkent dat de hypo-

theekschuld een essentieel onderdeel van de overeenkomst vormt – ten onrechte voorbij is gegaan aan de wisselende stellingen van de aspirant-vennoot ten aanzien van die hypotheekschuld en zo ten onrechte tot de conclusie is gekomen dat er op alle *essentialia* van de overeenkomst overeenstemming was bereikt. De Hoge Raad acht het middel gegrond, vernietigt en verwijst.

In de conclusie van de advocaat-generaal wordt, naast de hiervoor genoemde klacht, ook een aantal andere aspecten besproken die wij niet onbenoemd willen laten. Volgens de A-G lijkt het hof de bewezenverklarde overeenkomst als een soort hybride overeenkomst te kwalificeren, bestaande uit enerzijds een koopovereenkomst en anderzijds een voorovereenkomst tot het aangaan van een vennootschap onder firma. Met andere woorden, bij het toewijzen van de vordering wordt de vennoot verplicht een (nog nader uit te werken) vof-overeenkomst aan te gaan. De vraag is of een partij tegen zijn zin in gedwongen kan worden tot een samenwerking, gezien het vereiste van ‘*affectiosocietatis*’. De A-G beantwoordt deze vraag in beginsel ontkennend; wel zou de partij schadeplichtig kunnen zijn, als hij weigert de voorovereenkomst na te komen. Volgens de A-G klemt dit des te meer nu de beweerdelijke voorovereenkomst niet schriftelijk is vastgelegd, terwijl artikel 22 WvK als bewijsvoorschrift (tussen de vennoten) vereist dat een vof schriftelijk moet worden aangegaan. Op grond van artikel 6:226 BW gelden voor voorovereenkomsten dezelfde vormvoorschriften als voor de eigenlijke overeenkomst – de aanneming in de literatuur, dat deze regel zich ook uitstrekt tot vormvoorschriften met alleen een bewijsrechtelijk karakter, lijkt de A-G terecht, aangezien anders het

bewijsvoorschrift van artikel 22 WvK eenvoudig te omzeilen zou zijn met een beroep op een vormvrije voorovereenkomst die verplicht tot het aangaan van vof-akte.

Contractspartij of vertegenwoordiger?

Twee maanden later liet de Hoge Raad zich uit over de vraag wie als contractspartij is opgetreden bij een overeenkomst van opdracht tot advisering en het verlenen van bijstand bij het verwerven en verhandelen van goudconcessies in Suriname: de vennootschap of de natuurlijke persoon-aandeelhouder (ECLI:NL:HR:2021:922). Eiser, de adviseur, had zijn (eind)facturen voor werkzaamheden verstuurd aan de natuurlijke persoon die aandeelhouder was van een aantal in Suriname opererende ondernemingen. Deze weigerde te betalen, zich op het standpunt stellend dat de Surinaamse vennootschappen, althans de daarboven geplaatste Nederlandse vennootschap, de opdrachtgever was en dat de werkzaamheden ook altijd ten behoeve van deze vennootschappen zijn verricht. Rechtbank en hof gaan hierin mee en wijzen de vordering af.

Uitgangspunt is dat het antwoord op de vraag of iemand bij het sluiten van een overeenkomst in eigen naam en dus als contractspartij is opgetreden of als vertegenwoordiger van een ander, afhangt van hetgeen partijen over en weer redelijkerwijs mochten begrijpen en verwachten (de Kribbebijter-maatstaf).¹⁹ Daarbij kan een rol spelen wie baat of belang heeft bij de overeenkomst, jegens wie wordt gepresteerd, wie een prestatie kan vorderen, wie in geval van wanprestatie aanspraken heeft en hoe de overeenkomst is uitgevoerd en nageleefd. Dit zijn alle omstandigheden die, evenals de overige omstandigheden van het geval, van invloed kunnen zijn op de

redelijke wederzijdse verwachtingen van partijen, en zó op de vraag of iemand bij het sluiten van een overeenkomst in eigen naam en dus als contractspartij is opgetreden of als vertegenwoordiger van een ander, aldus de A-G.²⁰ Omstandigheden die in deze zaak een rol speelden en waar het hof geen acht op had geslagen, waren dat de Surinaamse vennootschappen (enkel) gediend hadden als vehikel voor de aanschaf van (onder meer) de mijnconcessie, maar dat zij geen werkkapitaal hadden, geen verhaal boden, niet werden gebruikt voor het voldoen van kosten, terwijl ingekomen bedragen in beginsel rechtstreeks naar de aandeelhouders zijn gegaan en [verweerder] het rechtstreeks ontvangen gedeelte van de koopprijs ook niet heeft doorgestort naar de rekening van één van de Surinaamse vennootschappen. De A-G acht deze omstandigheden van overwegende betekenis voor de wederzijdse redelijke verwachtingen tussen partijen omtrent de vraag wie bij de overeenkomst van opdracht als partij moeten worden aangemerkt en het hof had deze dan ook moeten meewegen.²¹ De Hoge Raad volgt deze conclusie en vernietigt de uitspraak van het hof.

Vergoeding uitgekochte aandeelhouder

Tot slot een arrest over het einde van de samenwerking, en wel via een uitkoop op de voet van artikel 2:201a BW – de uitkoop door een 95%-aandeelhouder van zijn mede-aandeelhouder met een minderheidsbelang. Uiteraard is het van belang dat een dergelijke gedwongen verkoop met de nodige waarborgen is omkleed, zoals ook artikel 1 Eerste Protocol bij het EVRM vergt: de vergoeding die de uitgekochte aandeelhouder voor zijn aandelen ontvangt dient *'reasonably related to its value'* te zijn. Op 6 november 2020 deed de Hoge

Raad uitspraak over de vraag of in het bepalen van deze redelijke vergoeding de Ondernemingskamer rekening had mogen houden met handelingen die de uitkopende aandeelhouder in het verleden (in dit geval: bijna tien jaar voor aanvang van de uitkoopprocedure²²) ten voordele van zichzelf, en ten nadele van de vennootschap, had verricht (ECLI:NL:HR:2020:1745).²³ De OK had dit wel gedaan, en had – op basis van een deskundigenrapport – geconcludeerd tot een prijs van EUR 142,10 per aandeel, in plaats van het primair gevorderde bedrag van EUR 20,83 per aandeel – zacht gezegd een aanzienlijk verschil.

In cassatie blijft dit oordeel toch overeind. De Hoge Raad overweegt dat de wetgever met de uitkoopregeling van artikel 2:201a BW heeft beoogd dat het voor de grootaandeelhouder op een eenvoudige manier mogelijk wordt gemaakt om de andere aandeelhouders uit te kopen. De uitgekochte aandeelhouder komt een reële en redelijke vergoeding toe en de rechter heeft beleidsvrijheid ten aanzien van het vaststellen van deze vergoeding. In dat kader mag de rechter ook zelf bepalen of hij abstraheert van de gevolgen van handelingen van de uitkopende aandeelhouder voorafgaand aan de bepaling van de waarde die de waarde van de aandelen ten nadele van de uit te kopen aandeelhouders hebben verminderd. De conclusie van de Procureur-Generaal²⁴ is overigens lezenswaardig gezien de parallellen en contrasten die getrokken worden met Xeikon en de bespreking van de bijval en kritiek die de Ondernemingskamer in deze zaak vanuit de literatuur kreeg.

NON-CONFORMITEIT EN MEDEDELINGSPLICHT

Na enkele jaren geleden het non-conforme dressuurpaard te hebben besproken,²⁵ is het dit jaar de beurt aan een aantal door Heijmans

gerealiseerde nieuwbouwwoningen die non-conform bleken door lichthinder van de naastgelegen tennisbaan (HR 11 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2003).

Deze nieuwbouwwoningen waren gerealiseerd in de buurt van een reeds bestaand tennispark, waar eerst niet, maar na oplevering van de woningen wél, 's winters werd gespeeld. En voor dat 's winters spelen is (avond)verlichting nodig, waar de kopers hinder van ondervonden. De kopers vorderen een verklaring voor recht dat Heijmans aansprakelijk is voor de door de kopers geleden en nog te lijden schade. Zij stellen dat door de winteropening van het tennispark sprake is van *'structurele en objectief ernstige overlast in de vorm van lichthinder. Daardoor bezitten de woningen niet de eigenschappen die voor een normaal gebruik nodig zijn en waarvan de Kopers de aanwezigheid niet behoeft te betwijfelen, en beantwoorden de woningen niet aan de koopovereenkomsten, zoals bedoeld in art. 7:17 BW'*.

Bij de rechtbank kregen de kopers gelijk, maar bij het hof vingen zij bot. Het hof vernietigt en wijst de vordering af. Daarbij plaatste het hof de discussie in het kader van de mededelingsplicht en de onderzoeksplicht en stelde zich de vraag of Heijmans als verkoper van de woningen gehouden was de kopers te informeren over de voorgenomen winteropenstelling van het tennispark.²⁶ Een mededelingsplicht voor Heijmans bestond volgens het hof enkel als voor Heijmans voldoende kenbaar was dat een winteropenstelling voor de kopers van wezenlijk belang was, hetgeen de kopers onvoldoende onderbouwd hadden.²⁷ Het hof achtte voor de invulling van de non-conformiteit ook van belang of de koper al dan niet behoefte te verwachten dat het gebrek op enig moment na de koop zou ontstaan. Kopers hadden er rekening mee moeten houden dat

de tennisbaan binnen afzienbare tijd 's winters open zou gaan: op het tennispark stonden immers al lichtmasten en enkele jaren voor het sluiten van de koopovereenkomsten was al een vergunning verleend voor een winteropenstelling op het tennispark. Al met al oordeelde het hof dan ook dat een beroep op non-conformiteit niet kan slagen.²⁸

De Hoge Raad kan zich niet vinden in het invullen van de non-conformiteitsnorm aan de hand van een eventuele mededelingsplicht en leidt de discussie terug naar de vraag of de lichtoverlast van zodanige aard is dat de woningen niet de eigenschappen bezitten die voor en normaal gebruik ervan nodig zijn en waarvan de Kopers de aanwezigheid niet hoefden te betwijfelen.

Hoe zit het dan met de mededelingsplicht van Heijmans? De A-G besteedt daar aandacht aan.²⁹

Die mededelingsplicht is er als Heijmans beschikt of behoort te beschikken over bepaalde informatie en begrijpt of moet begrijpen dat deze informatie aan de kopers moet worden gegeven om een verkeerde voorstelling van zaken te voorkomen. Bij het schenden van een mededelingsplicht kan een verkoper bij een verweer tegen een beroep op non-conformiteit zich niet beroepen op het niet-nakomen door de koper van diens onderzoeksplicht. Of die onderzoeksplicht er is, hangt af van diens verwachtingen: de koper mag alleen die eigenschappen verwachten waarvan hij de afwezigheid niet hoefde te betwijfelen. Het gaat daarbij dus om de gerechtvaardigde verwachtingen van de kopers, (namelijk) dat de woningen die eigenschappen bezitten die voor een normaal gebruik nodig zijn, en die hier ontbreken omdat er sprake is van objectief ernstige lichthinder door de winteropenstelling van het tennispark. Voor een beroep op non-conformiteit is het dan niet nodig

dat de kopers hier nader onderzoek naar hebben gedaan.

Causale verbanden

Allereerst een huur(koop)geschil (HR 3 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1222). Verhuurder Kogra vordert van een wanpresterende huurder (onder meer) schadevergoeding wegens gemiste omzet. Deze kwestie was al eens eerder bij de Hoge Raad langsgeslagen, in 2017, en toen terugverwezen naar het Gerechtshof Amsterdam.

Het hof wees de vordering toe, die er op was gebaseerd dat verhuurder in de periode 2 juni 2010 tot 19 september 2010 het pand niet kon exploiteren wegens herstelwerkzaamheden. Het hof verwijst hiervoor naar de tevens toegewezen vordering tot schadevergoeding voor schade die de huurder zou hebben aangebracht aan de inventaris.

Bij de Hoge Raad klaagt de huurder dat het hof eraan voorbij is gegaan dat de verhuurder aan de omzet-

schade niet herstel van de schade van de inventaris ten grondslag heeft gelegd, maar schilder- en stucwerk in verband met vernieuwing van muren, en de inrichting van het restaurant, waarvoor de huurder zijn aansprakelijkheid heeft bestreden. Terecht: het hof kan hiervoor niet volstaan met verwijzing naar de beschadigde inventaris, aldus de Hoge Raad. De huurder klaagt ook dat het hof is voorbijgegaan aan zijn betoog dat hij niet aansprakelijk is voor de door Kogra in de periode van 2 juni 2010 tot 19 september 2010 geleden omzetschade, omdat Kogra toen nog niet over de benodigde exploitatievergunning beschikte, zodat zij het restaurant in genoemde periode hoe dan ook niet had kunnen uitbaten. Dit betoog wordt zonder motivering verworpen, en daarop slaagt het middel. Daarnaast behandelt de Hoge Raad de vraag of een accountant jegens derden aansprakelijk is voor beroepsfouten (HR 29 januari 2021,

ECLI:NL:HR:2021:149). De betrokken accountant had van een besloten vennootschap die een onderneming in de productie en verkoop van luxemotorsloepen dreef de jaarrekeningen over 2000 en 2001 samengesteld. Een kantoorgenoot had de halfjaarcijfers over 2002 opgesteld. De samenstellingsverklaring van de jaarrekeningen over 2000 en 2001 dateert van 30 juli 2002. De halfjaarcijfers over de eerste helft van 2002 zijn op 19 augustus 2002 in definitieve vorm aan de vennootschap gezonden. De aandelen in de vennootschap worden verkocht en geleverd aan een vennootschap waarin twee van de eisers initieel de aandelen hielden; later is een derde van de aandelen doorgeleverd aan twee van de overige eisers. Zes jaar later faillieert de vennootschap. Nog eens bijna drie jaar later, op 4 januari 2011, oordeelt het College van Beroep voor het bedrijfsleven dat een deugdelijke grondslag ontbreekt voor de jaarstukken 2000 en 2001 die de ene accountant had samengesteld, en voor de halfjaarcijfers 2002 die de andere accountant had opgesteld, en legt aan beiden de maatregel van schriftelijke berisping op.

De eisers vorderen vervolgens vergoeding van de schade die zij door deze beroepsfouten zouden hebben geleden.

De vorderingen worden in feitelijk instanties afgewezen omdat het causaal verband tussen de beroepsfouten en de gestelde schade ontbreekt. Ten eerste ten aanzien van de initiële kopers omdat de koopovereenkomst was getekend vóór de samenstelling van de jaar- en halfjaarcijfers had plaatsgevonden en ten tweede ten aanzien van de later bijgekomen kopers, die de aandelen wel hebben gekocht aan de hand van de juiste informatie. Voor deze laatste werden de vorderingen afgewezen omdat de accountants bij het afgeven van de cijfers geen rekening mee hoefden te

houden of de cijfers ter beschikking zouden komen van deze kopers en dat deze kopers bij het nemen van hun aankoopbeslissing op die cijfers zouden vertrouwen, simpelweg omdat deze kopers toen nog niet in beeld waren.

De latere kopers gaan hiertegen in cassatie. De Hoge Raad oordeelt dat een accountant bij de uitoefening van zijn niet-wettelijke taak ook een zorgplicht jegens derden heeft, te weten dat hij dient te handelen zoals een redelijk bekwaam en redelijk handelend vakgenoot betaamt. Daarbij moet mede acht worden geslagen op de functie van de accountant in het maatschappelijk verkeer. De accountant moet daarbij meewegen dat derden (de toekomstige kopers) hun gedrag laten bepalen door zijn werk en moet hier ook op acteren. Het is goed om hierbij op te merken dat de accountants hier een niet-wettelijke taak uitvoerden, waarbij, aldus de Hoge Raad voor het eerst,³⁰ wat betreft de zorgplicht jegens derden een andere norm geldt dan bij de uitvoering van een wettelijke taak (zoals de controle van een jaarrekening), waarbij de accountant er in wezen altijd van uit moet gaan dat derden op de door de haar of hem gecontroleerde jaarrekening en bij behorende verklaringen zullen afgaan.³¹

De overdraagbaarheid van een vordering uit hoofde van geldlening van een bank aan een niet-bank

Ook de nodige goederenrechtelijke leerstukken heb dit jaar de revue gepasseerd. Op 10 juli 2020 beantwoordde de Hoge Raad prejudiciële vragen in twee procedures tegen eenzelfde gedaagde, een entiteit van Promontoria, over de overdraagbaarheid van een vordering uit hoofde van een geldlening van een bank aan een niet-bank (ECLI:NL:HR:2021:174 en ECLI:NL:HR:2021:176). Beide eisers hadden een bankrelatie met Van Lan-

schot Bankiers B.V. op grond waarvan kredieten waren verstrekt. Deze kredietrelaties had Van Lanschot allebei overgedragen aan Promontoria, waartegen de twee eisers bezwaar maakten. Zij achtten deze overdracht nietig omdat de relatie tussen hen en Van Lanschot een (hoogst) persoonlijke *private banking* relatie betrof en aldus niet overdraagbaar was in de zin van artikel 3:83 BW.

De Rechtbank Amsterdam zag zich genoodzaakt om prejudiciële vragen te stellen over de overdraagbaarheid van het vorderingsrecht indien de vordering wordt overgedragen aan een niet-bank als die niet is gebonden aan de voor banken geldende publiekrechtelijke regels en ook geen zorgplicht heeft; en ten aanzien van de rechtspositie van de cliënt.

Ter beantwoording daarvan overwoog de Hoge Raad, kort samengevat, dat een vordering van een bank uit hoofde van een geldlening, bestaande uit terugbetaling van de hoofdsom en rente, naar zijn aard overdraagbaar is in de zin van artikel 3:83 BW. Was deze eerste prejudiciële vraag negatief beantwoord dan had dit voor de nodige problematiek gezorgd voor banken. Het is immers geen geheim dat het bankwezen maar al te graag pakketten met vorderingen op haar klanten liquide maakt door middel van securitisatie.³²

Met betrekking tot de overdracht van de zorgplichten van een bank aan een niet-bank besliste de Hoge Raad dat deze zorgplichten geen onderdeel uitmaken van de onderliggende vorderingen. Hierdoor dient in beginsel aangenomen te worden dat bij cessie van een vordering op een kredietnemer van een bank aan een niet-bank, de zorgplicht van een bank daarom niet mee overgaat. Desalniettemin kunnen er nog residuele elementen van de zorgplichten van een bank doorwerken in de geceerde vordering of op de cessionaris

komen te rusten. Hiertoe zijn een viertal mogelijkheden te onderscheiden,³³ namelijk:

1. indien de zorgplicht van een bank de inhoud van vordering op enige wijze beperkt en deze vordering vervolgens wordt gecedeerd;³⁴
2. op grond van artikel 6:145 BW. Op grond van dit artikel blijven de verweermiddelen van de schuldenaar bij de overgang van vorderingen onverlet;
3. op grond van de redelijkheid en billijkheid van artikel 6:2 BW, op grond waarvan een niet-bank gehouden kan zijn om zich jegens een kredietnemer op eenzelfde wijze te gedragen als kan worden gevegd van een redelijk handelende bank; en
4. bij verkrijging door een niet-bank van een consumentenkrediet.³⁵ In dit geval is er namelijk sprake van 'aanbieden' in de zin van de Wft, waardoor een vergunningsverplichting op de cessionaris komt te rusten en als gevolg daarvan onderworpen zal

zijn aan het gedragstoezicht onder deel 4 van de Wft.

Tot slot, nu de Hoge Raad nu te kennen heeft gegeven dat vorderingen van een bank op haar klanten naar haar aard overdraagbaar zijn, maakt dit natuurlijk nog niet dat er geen sprake kan zijn van wanprestatie of van een onrechtmatige daad ten aanzien van de cessie. Biemans merkte in zijn annotatie op dat het antwoord op de vierde prejudiciële vraag – die onbeantwoord bleef – anders was geweest als de vraag in deze procedure zou zijn gesteld of Van Lanschot op grond van de op haar rustende zorgplicht, dan wel de redelijkheid en billijkheid wel gehouden was de vorderingen *niet* over te dragen.³⁶ Biemans acht het daarbij verdedigbaar dat de overdracht door een bank van een kredietrelatie dient te worden beoordeeld aan de hand van de huidige lijn die wordt aangehouden in de jurisprudentie voor de beoordeling van beëindiging van kredietovereenkomsten.³⁷ Wellicht dat hier dus nog

wat kansen liggen voor een vordering uit hoofde van wanprestatie. Na beantwoording van de prejudiciële vragen door de Hoge Raad kregen alle partijen de mogelijkheid de onderliggende procedure verder op te nemen. We zullen dus nog even moeten wachten om te kijken of er op deze zaken een vervolg komt.

BESTANDEELVORMING

Ook het leerstuk van de bestanddeelvorming bleef dit Kroniekjaar niet onbesproken (ECLI:NL:HR:2020:1785 en ECLI:NL:HR:2020:1786). Dit speelde in twee procedures met Glencore AG als verweerster in cassatie in het – spraakmakende – faillissement van Zeeland Aluminium Company N.V. (Zalco).

Het geschil spitst zich toe op de vraag of aluminium dat is gestold in 417 elektrolyse-ovens, een bestanddeel is geworden van deze ovens op grond van artikel 3:4 lid 2 BW. De rechtbank oordeelde dat het aluminium een zelfstandige roerende zaak is gebleven en geen bestanddeel is gaan vormen van de ovens. Het hof vernietigde het vonnis van de rechtbank en verklaarde voor recht dat het aluminium door stolling geen bestanddeel is geworden van de elektrolysefabriek. Het hof overwoog wél dat het aluminium op zodanige wijze met de ovens was verbonden dat het aluminium enkel met hak- en breekwerk verwijderd kon worden, maar dat het aluminium géén bestanddeel van de ovens was geworden nu er bij de afscheiding geen beschadiging van betekenis in de zin van artikel 3:4 lid 2 BW zou worden veroorzaakt. De Hoge Raad schepte duidelijkheid en overweegt dat het hof heeft miskend dat het enkele feit dat het aluminium was gestold in de ovens niet met zich bracht dat het aluminium verbonden is met de ovens. Glencore heeft namelijk aangevoerd dat het hak- en breekwerk slechts nodig is om het aluminium te bereiken en

daaruit te verwijderen, nu het niet meer afgetapt kan worden door de gestolde toestand.

De Hoge Raad vervolgt dat het voor het antwoord op de vraag of de fysieke gevolgen van afscheiding van betekenis zijn, niet relevant is wat de door afscheiding optredende vermogensrechtelijke gevolgen (zoals de gevolgen voor de waarde van de zaken) zijn en of na afscheiding herstel kan plaatsvinden.

Met deze focus bij bestanddeelvorming op de fysieke verbondenheid van zaken wordt voorkomen dat er een lastiger gesprek gevoerd moet worden over wat naar verkeersopvattingen onderdeel is gaan uitmaken van een zaak. De fysieke verbondenheid is immers makkelijker vast te stellen. Met betrekking tot het element van 'beschadiging van betekenis' zet de Hoge Raad hier (gelukkig) wel de deur open om van afscheiding van een of meer bestanddelen af te zien als de inspanningen of kosten die daarmee gemoeid zijn onevenredig zijn ten opzichte van de waarde van de zaken. Zoals ook opgemerkt door Verstijlen³⁸ zou zonder deze uitzondering artikel 3:4 lid 2 BW zijn betekenis grotendeels verliezen nu met de techniek anno 2021 bijna alle verbindingen wel zonder schade van betekenis kunnen worden verbroken.

VERREKENING

In deze procedure (HR 11 december 2020, ECLI:NL:HR:2020:2005) heeft de Hoge Raad zich gebogen over de verhouding tussen artikel 6:127 BW en artikel 6:136 BW. Eiser in cassatie meent een beroep op verrekening te kunnen doen ten aanzien van een vordering die verweerder in cassatie beweert te hebben in verband met de verkoop van een bedrijf. De rechtbank is aan dit verzoek voorbijgegaan met toepassing van artikel 6:136 BW. Tussen het vonnis van de rechtbank en het hoger beroep van

eiser in cassatie heeft eiser zijn vordering aan een derde gecedeerd.

Het hof oordeelt dat eiser geen beroep op verrekening toekomt omdat dat beroep moet worden beoordeeld aan de hand van de feiten en omstandigheden die zich op het moment van beoordeling voordoen, een *ex nunc*toetsing. Het hof weegt het eerdere oordeel van de rechtbank en de cessie van eiser mee in de afweging of eiser bevoegd was tot verrekening. Dit is een verrassende uitkomst, gezien de tekst van artikel 6:127 lid 1 BW. Daaruit blijkt dat het bestaan van een beroep op verrekening moet worden getoetst naar het tijdstip waarop de verrekeningsverklaring wordt gedaan, *ex tunc*. Het verbaast dan ook niet als de Hoge Raad overweegt dat het hof de verrekening

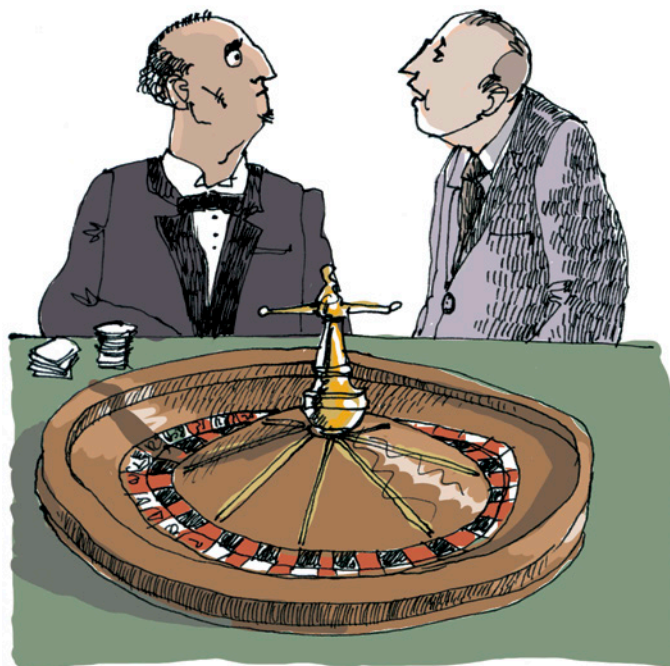
ex tunc moet uitvoeren en het oordeel van het hof vernietigt.

RANGWISSELING PANDRECHT EN INNINGSBEVOEGDHEID

Het volgende arrest van de Hoge Raad is, gezien de literatuur over dit onderwerp, ook niet verrassend (HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524).

In deze zaak zijn de pandrechten van Holding en Beheer, die zijn gevestigd bij verschillende akten, op dezelfde dag bij de Belastingdienst geregistreerd. De rangorde van deze pandrechten wordt in beginsel bepaald door de prioriteitsregel.³⁹ In dit geval ging het om de vestiging van (stille) pandrechten via registratie van een onderhandse akte en dan geldt de dag van aanbidding van de akte ter registratie als de datum van vestiging. Als verschil-

wist u dat de Hoge Raad een
belangwekkend arrest heeft
gegeven over vergoeding
van ontnomen kansschade?

lende pandrechten op dezelfde dag ter registratie worden aangeboden dan wordt aangenomen dat een dergelijke gelijktijdige vestiging van pandrechten in beginsel leidt tot het ontstaan van pandrechten gelijk in rang.⁴⁰ In cassatie wordt geklaagd dat het hof ten onrechte heeft geoordeeld dat partijen onderling kunnen afwijken van de prioriteitsregel. In de literatuur wordt al geruime tijd aangenomen dat partijen onderling de rangorde van pandrechten kunnen bepalen bij de vestiging, ondanks dat een daartoe strekkende wettelijke bepaling, voor pandrechten in ieder geval,⁴¹ ontbreekt.⁴² De Hoge Raad overweegt als volgt:

‘Het recht van pand en het recht van hypotheek zijn soortgelijke zekerheidsrechten (art. 3:227 lid 1 BW). Hoewel in de praktijk ook ten aanzien van het recht van pand de behoefte bestaat aan de mogelijkheid tot rangwijziging, is die mogelijkheid niet uitdrukkelijk in de wet neergelegd. Het past in het stelsel van de wet en sluit aan bij de in de wet geregelde gevallen om aan te nemen dat rangwijziging ook ten aanzien van het recht van pand mogelijk is. Het bepaalde in art. 3:262 BW leent zich ten aanzien hiervan voor analoge toepassing.’⁴³

Lager gerangschikte pandhouders hoeven niet te vrezen: door de rangwijziging zal hun rang niet veranderen. Indien de rechtspositie van de houder van het pandrecht derde in rang door de rangwijziging wordt geraakt, kan deze rangwijziging alleen aan hem worden tegengeworpen indien hij instemt met de rangwijziging.⁴⁴ In dit arrest bespreekt de Hoge Raad ook nog de inningsbevoegdheid van de pandhouder. Uit een eerder arrest zou afgeleid kunnen worden dat een inningsbevoegde pandhouder slechts de verpande vordering mag innen ten belope van

haar eigen geseceureerde vordering.⁴⁵ De Hoge Raad herstelt dat oordeel in het hier besproken arrest en oordeelt dat een eerste pandhouder die aan de schuldenaren van zijn pandgever mededeling heeft gedaan van zijn pandrechten op de vorderingen, bevoegd is om al deze vorderingen volledig te innen, ongeacht het beloop van zijn eigen vordering op de pandgever.⁴⁶ Het surplus wordt aan de pandgever uitgekeerd of verdeeld overeenkomstig artikel 490b Rv.⁴⁷

VERGOEDING VAN DE ONTNOMEN KANS(SCHADE)

Dit jaar kwam er ook een arrest aan bod waarbij de Hoge Raad zich diende te buigen over de toewijzing van kansschade bij het verlies van een kans om anders te kunnen handelen (HR 26 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:461).

In deze procedure vordert International Strategies Group Ltd. (ISG) een schadevergoeding van NatWest Markets N.V. vanwege schending van haar zorgplicht – althans dat van haar rechtsvoorganger – als bank. ISG deed sinds 1998 mee aan het Federal Reserve Guaranteed Program van Corporation of the BankhouseInc (COB). Dit programma had als doel om de beschikbaarheid van dollars te reguleren en als onderdeel hiervan waren er namens COB een aantal bankrekeningen geopend met betrekking waartoe COB en ISG enkel gezamenlijk bevoegd waren. Vervolgens zijn er door een individu binnen COB gelden weggesluisd van een rekening waarvan COB niet zelfstandig bevoegd was om te handelen. De bank heeft vervolgens geconcludeerd dat ook COB betrokken was bij *onregelmatigheden* en vervolgens de aangehouden bankrekeningen gesloten zonder dit bij ISG te melden. ISG voert aan dat zij slachtoffer is geworden van fraude die zonder medewerking van de bank niet zou

hebben plaatsgevonden. ISG stelt dat haar een kans is ontnomen om haar eigen belangen te beschermen nu de bank ISG niet had geïnformeerd over de fraude of andere onregelmatigheden en krijgt van het hof gelijk. Ook de Hoge Raad volgt ISG's betoog en het hof en oordeelt dat het ook mogelijk is kansschade vast te stellen in een geval waarin van het gedrag van de benadeelde partij afhankelijk was geweest of de kans op een beter resultaat zich zou hebben verwezenlijkt in de hypothetische situatie waarin de aansprakelijke partij haar die kans niet zou hebben onthouden.⁴⁸

VERPLICHTING BETAALDIENSTGEBRUIKER OM BANK 'ONVERWIJLD' IN KENNIS TE STELLEN VAN ONRECHTMATIG GEBRUIK

Het arrest (HR 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:749) betrof een geschil tussen een betaaldienstgebruiker (verweerder in cassatie) wiens (stief)zoon gedurende een langdurig buitenlands verblijf van verweerder in totaal bijna EUR 26.000 van de rekeningen van verweerder heeft geboekt. Van belang voor het begrip van dit geschil is dat verweerder zelf enkel overschrijvingen deed van zijn bankrekening bij ING door middel van overschrijvings- en acceptgirokaarten. Verweerder kwam er pas enkele maanden later – bij terugkomst in Nederland – achter dat er onrechtmatige overboekingen vanaf zijn rekeningen waren gedaan. Deze betreffende overboekingen waren verricht via de klantenservice van ING, na de beantwoording van enkele controlevragen. Verweerder in cassatie vordert vergoeding door ING van de door hem gelede schade. Het hof heeft de vordering van verweerder toegewezen en ook de Hoge Raad bevestigde een betaling nadat deze geauthentiseerd is alsnog kan kwalificeren als een niet-toegestane beta-

lingstransactie in de zin van artikel 7:522 lid 2 BW, indien een derde op onrechtmatige wijze maar met toepassing van de tussen de betaler en zijn betaaldienstverlener overeengekomen vorm en procedure (op grond waarvan de betaaldienstverlener tot authenticatie kan overgaan) gebruikmaakt van een betaalinstrument.⁴⁹ De rekeninghouder hoeft enkel de verliezen zelf te dragen indien hem fraude kan worden verweten of indien hij met opzet of grove nalatigheid zijn eigen verplichtingen niet is nagekomen. Ten aanzien van de meldingsplicht van de rekeninghouder van niet-toegestane transacties overwoog de Hoge Raad dat deze de bank onverwijld in kennis had moeten stellen van de niet-toegestane transacties.

Van deze bepalingen kan niet ten nadele van de consument worden afgeweken, waardoor bankvoorwaarden die bepalen dat een rekeninghouder afschriften direct na ontvangst dient te controleren buiten beschouwing worden gelaten.

VERJARING

Verlengingsgrond bij heropening faillissement

Ook ten aanzien van het onderwerp verjaring is de Hoge Raad dit jaar enkele malen in de pen geklommen. In een geschil over een vordering op een rechtspersoon die na faillietverklaring door insolventie was ontbonden (HR 17 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1310) liet de Hoge Raad zich uit over de vraag of, indien het faillissement wordt heropend op grond van artikel 194 Fw, een verlengingsgrond geldt als bedoeld in artikel 3:320 BW voor de periode dat de rechtspersoon is opgehouden te bestaan. In casu had Rabobank op 25 januari 2008 een financieringsovereenkomst gesloten met C Holding. De Rabobank had een borgstelling bedongen van de indi-

rect bestuurder die tevens 50 procent van de aandelen bezat. C Holding is vervolgens op 18 november 2008 failliet verklaard en is op grond van artikel 137d en 137f Fw op 20 juli 2012 in staat van insolventie komen te verkeren. De indirect bestuurder heeft vervolgens niet voldaan aan zijn betalingsverplichtingen uit de borgtochtovereenkomst, ondanks dat Rabobank hem in 2008, 2010 en 2013 per brief aangesproken had. De vraag rees of de vordering van Rabobank was verjaard op grond van artikel 3:307 BW of dat er sprake was van een verlengingsgrond in de zin van artikel 2:23c lid 2 BW jo. artikel 3:320 BW.

De Hoge Raad overwoog dat de verjaringstermijn nog niet was verlopen, nu een schuldeiser zijn vordering niet geldend kon maken jegens een rechtspersoon die is opgehouden te bestaan, terwijl de mogelijkheid

bestaat dat de schuldeiser dat op een later moment wel kan.⁵⁰

De Hoge Raad hield hiermee de beslissing van het hof dat een lopende verjaringstermijn niet afloopt zolang een vereffening in faillissement niet is heropend op de voet van artikel 194 Fw in stand. Zoals het hof reeds overwoog, zorgt dit ervoor dat schuldeisers van een rechtspersoon die (i) in het faillissement vereenvoudigd is afgewikkeld of (ii) is geëindigd door het verbindend worden van de slotuitdelingslijst geen slechtere rechtspositie hebben dan schuldeisers van een rechtspersoon die is opgeheven bij gebrek aan baten en waarbij dus in het geheel geen vereffening heeft plaatsgevonden.

Wetenschap van de rechtspersoon

Dit was niet de enige zaak waarin het ging om verjaring van een

vordering op een rechtspersoon. In HR 11 september 2020, ECLI:NL:HR:2020:1413 stond centraal of wetenschap van twee geconflieeerde bestuurders van een rechtspersoon ten aanzien van de onrechtmatige daad van een derde geldt als wetenschap van de rechtspersoon in de zin van artikel 3:310 lid 1 BW. Zoals voor vele juridische vraagstukken is het antwoord veelal bevestigend, maar kan het in het licht van de omstandigheden, zoals een met opzet verzwegen tegenstrijdig belang, soms anders zijn. In dit geval woog mee dat Treston met het oog op eigen financieel voordeel eraan heeft meegewerkt dat (de niet geconflieeerde leden van) de raad van bestuur en de raad van commissarissen van HDI onkundig werden gehouden van de belangenverstremgeling van de drie betrokken functionarissen en hun persoonlijke financiële belangen bij de herverzekeringconstructie, en dat het handelen van Treston aldus erop gericht was te voorkomen dat HDI rechtsmaatregelen tegen haar (en de drie betrokken functionarissen) zou treffen.

Stuitiesverklaring tegen vennoten in privé

Naast verjaring in de sfeer van rechtspersonen, heeft de Hoge Raad zich op 17 juli 2020 (ECLI:NL:HR:2020:1315) ook uitgelaten over verjaring in het kader van personenvennootschappen. Deze verjaringskwestie speelde in een zaak waarin het ging om de vraag of een stuitingsverklaring jegens een vennootschap ook werking heeft ten opzichte van de vennoten in privé. Het betrof de situatie waarin een vennoot van een adviesbureau een foutief advies had gegeven aan een cliënt. Enkele jaren na dit foutief gegeven advies stelt de advocaat van de benadeelde het adviesbureau aan-

sprakelijk voor de geleden schade. De vraag doet zich vervolgens voor of deze brief ook heeft te gelden als stuitingshandeling jegens de individuele vennoten. De rechtbank oordeelt dat dit niet het geval is. Ook het hof komt tot dit oordeel en doet daarbij een beroep op de tweevorderingenleer van de Hoge Raad.

Net als de rechtbank en het hof overwoog ook A-G Hartlief dat de afzonderlijke stuiting in een dergelijk geval nodig is.⁵¹ A-G Hartlief concludeerde vervolgens dat het gegeven dat sprake is van twee afzonderlijke vorderingsrechten leidt tot de conclusie dat de stuiting van de verjaring van het vorderingsrecht jegens een vof niet automatisch doorwerkt ten aanzien van het op artikel 18 WvK gebaseerde vorderingsrecht jegens vennoten in privé. De Hoge Raad kwam echter tot een ander oordeel, zoals wel vaker het geval is wanneer de tweevorderingenleer aan de orde is. Het oordeelde dat een verklaring jegens de vof wordt gezien als een verklaring jegens de gezamenlijke vennoten. Uitgangspunt moet daarom zijn dat die verklaring jegens ieder van hen werking heeft. Er is immers geen reden om aan te nemen dat een vennootschapscrediteur die door een aan de vof gerichte stuitingsverklaring zijn vordering op de vof handhaaft, daarmee niet tevens zijn daarmee samenlopende vorderingen op de individuele vennoten zou willen handhaven.⁵²

Aanvang verjaringstermijn

In een ander geschil betreffende een foutief advies van een belastingadviseur liet de Hoge Raad zich wederom uit over het al dan niet aanvangen van verjaringstermijnen (HR 9 oktober 2020 ECLI:NL:HR:2020:1603). Het betrof de directeur-grotaandeelhouder van een bouwconcern. Na verkoop van de onderneming bleef deze voormalig directeur-groot-

aandeelhouder aandeelhouder van drie inactieve vennootschappen met een aanzienlijk eigen vermogen. Hij vroeg de belastingadviseur in kwestie vervolgens in 1999 om advies over de wijze waarop hij kon emigreren met een zo laag mogelijke belastingdruk. Enkele jaren later, in 2005, zijn naheffingsaanslagen opgelegd wegens het niet-afdragen van dividendbelasting over de jaren na de emigratie. Deze naheffingsaanslagen zijn door de rechtbank en het hof gehandhaafd in 2012 respectievelijk 2013. De Hoge Raad heeft in 2015 de uitspraak van het hof bekrachtigd en later datzelfde jaar stelt de benadeelde de belastingadviseur aansprakelijk. De belastingadviseur stelt vervolgens dat de vordering is verjaard. Zowel de rechtbank als het hof gaat hierin mee, waarin het hof onder andere overweegt dat de verjaring met het ontvangen van de naheffingsaanslagen is gaan lopen.

De overwegingen van de rechtbank en het hof volgen logischerwijs uit het eerdere toetsingskader van de Hoge Raad, waarin de maatstaf was dat de benadeelde daadwerkelijk bekend was met de schade en de daarvoor aansprakelijke persoon en waarbij geabstraheerd wordt van de juridische beoordeling.⁵³ De Hoge Raad leek deze lezing van zijn eerdere rechtspraak enigszins te erkennen en voegde toe dat een benadeelde 'onder omstandigheden dan pas geacht kan worden voldoende zekerheid te hebben dat hij schade heeft geleden als gevolg van tekortschietend of foutief handelen van de betrokken persoon, wanneer hij kennis heeft gekregen van een juridisch advies of een rechterlijk oordeel.'⁵⁴

De Hoge Raad sloeg met deze uitspraak voorzichtig een nieuwe richting in en beweegt meer mee in de richting van de benadeelde. Het grote belang van deze zaak is er dan ook in gelegen dat de subjectieve verjarings-

termijn niet kan gaan lopen zolang de benadeelde niet daadwerkelijk in staat is de vordering tot schadevergoeding in te stellen.

Een maand later was op het gebied van beroepsaansprakelijkheid in een andere zaak ook verjaring aan de orde, ditmaal met een notaris in de hoofdrol (HR 27 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1887). Het ging in deze zaak om een schadevordering wegens het verzuim van de notaris om huwelijkse voorwaarden in te schrijven in het huwelijksgoederenregister en de daarmee gepaard gaande vraag was wanneer de twintigjarige verjaringstermijn uit artikel 3:310 lid 1 BW was gaan lopen. De Hoge Raad overwoog dat voor het aanvangstijdstip van de twintigjarige verjaring het objectief gegeven tijdstip waarop de gebeurtenis plaatsvond waardoor de schade is veroorzaakt beslissend is. Dit aanvangstijdstip is niet afhankelijk van persoonlijke omstandigheden

van de schuldeiser. De schadeveroorzakende gebeurtenis kan zowel in een handelen als in een nalaten zijn gelegen.⁵⁵

De Hoge Raad volgt de benadeelde dan ook niet in haar stelling dat er sprake is van een voortdurende gebeurtenis op iedere dag dat de notaris heeft nagelaten aan zijn verplichting tot inschrijving in het huwelijksgoederenregister te voldoen, dan wel te controleren of dat was gebeurd en oordeelt dat de notaris uiterlijk binnen zes weken de akte had moeten inschrijven en had moeten controleren of dit gebeurd was, waardoor na het passeren van deze zes weken de schadeveroorzakende gebeurtenis, bestaande in het verzuim de akte in te schrijven, plaatsvond. De Hoge Raad verduidelijkt met dit arrest dat het gegeven dat nog gedurende lange tijd een rectificatie kan plaatsvinden – en daarmee schade kan worden voorkomen – niet in de weg staat aan de bepaling van het tijdstip waarop

de gebeurtenis plaatsvond als het moment waarop diegene daarvoor zorg kon dragen *zonder* tekort te schieten in de nakoming van verbintenis.

Terzijdestelling verjaringstermijn

In april 2021 liet de Hoge Raad zich vervolgens uit over het terzijde stellen van de verjaringstermijn uit artikel 3:306 BW op grond van artikel 6:2 lid 2 BW, oftewel de redelijkheid en billijkheid (HR 23 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:649). In deze zaak ging het om twee legatarissen die – zo werd door hen gesteld – ten tijde van het overlijden van hun moeder niet wisten van het testament waarin aan hen ieder f 100.000 gelegateerd was. Zij vorderden dan ook betaling hiervan van de weduwe en twee kinderen van hun inmiddels overleden broer. Nu de verdeling van de erfenis meer dan twintig jaar daarvoor had plaatsgevonden, deed zich de vraag voor of de vordering verjaard was

of dat een beroep op die verjaring naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar was. De Hoge Raad benadrukt in dit arrest wederom dat alleen sprake kan zijn van onaanvaardbaarheid in de zin van artikel 6:2 lid 2 BW in uitzonderlijke gevallen. Volgens de Hoge Raad was onderhavige geschil niet een van deze uitzonderlijke gevallen.

VEREISTEN HANDELEN REDELIJK EN VAKBEKWAAM ADVISEUR

Op het terrein van beroepsaansprakelijkheid van juridisch adviseurs heeft de Hoge Raad in dit Kronieksjaar meer duiding gegeven aan de verwachtingen die men van een juridisch adviseur mag hebben (HR 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:753). Het ging in casu om een horecaonderneming die in onderhandeling over beëindiging ofwel afkoop van de huurovereenkomst was met de gemeente. De gemeente was namelijk eigenaar van het pand dat de onderneming huurde. Na lange onderhandelingen en een periode waarin de onderhandeling stillagen, kwam de gemeente met een eindbod. De adviseur heeft vervolgens namens de horecaonderneming een aanvaarding gestuurd, maar deze aanvaarding week wel op een aantal punten af van het aanbod. Nadat de gemeente de onderhandelingen had afgebroken, volgde een aansprakelijkheidsprocedure waarin de gemeente door de rechtbank in het gelijk werd gesteld, nu de aanvaarding die van het aanbod afweek te gelden had als een nieuw aanbod en als verwerping van het eindbod. Kort daarna is toch een beëindigingsovereenkomst tot stand gekomen, maar deze omvatte minder gunstige voorwaarden dan het eindbod.

In een aansprakelijkheidsprocedure jegens de adviseur deed zich vervolgens de vraag voor of de adviseur had gehandeld zoals van een redelijk en vakbekwaam adviseur verwacht mocht worden en of hij aansprakelijk was voor de door de benadeelde geleden schade. Het spitste zich daarbij met name toe op de vraag of een afzonderlijke waarschuwing van de adviseur nodig was om aan de benadeelde duidelijk te maken dat het niet zonder meer aanvaarden van het eindbod het risico in zich droeg dat uiteindelijk een slechter resultaat geboekt zou worden. Zowel de rechtbank als het hof oordeelde dat de juridisch adviseur niet had gehandeld op een wijze die niet in overeenstemming was met de maatstaf die voor zijn handelen gold. Nadere motivering ontbrak bij het hof wat de Hoge Raad tot het oordeel bracht dat de door de benadeelde aangevoerde omstandigheden van invloed kunnen zijn op de zorgplicht van de adviseur. Tevens kunnen deze omstandigheden van belang zijn voor het antwoord op de vraag of de adviseur zijn cliënten afzonderlijk had moeten waarschuwen dat het niet zonder meer aanvaarden van het eindbod van de gemeente het risico met zich meedroeg dat er uiteindelijk een slechter resultaat voor de benadeelde zou worden geboekt. Tot de door de benadeelde aangevoerde omstandigheden behoorde onder meer (i) dat zij enkel over horeca-ervaring – en daarnaast een zeer beperkt opleidingsniveau – beschikten, (ii) weinig financiële middelen hadden, (iii) geen ervaring hadden met zakelijk conflictsituaties en (iv) mede vanwege de voorgaande redenen een adviseur in de arm hadden genomen. Het belang van deze uitspraak voor

de rechtspraak zit hem daarin dat de omstandigheden van het geval medebepalend kunnen zijn voor de omvang van de zorgplicht van een juridisch adviseur. Dit brengt met zich dat de feitenrechter – in dit geval het hof – niet voorbij kan gaan aan feitelijk essentiële stellingen hieromtrent en dat dergelijke omstandigheden moeten worden meegewogen in het oordeel.

VARIA

Dat schenkingen van forse bedragen binnen de familie tot scheve ogen kunnen leiden, en ook tot langlopende procedures, blijkt uit HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1240. Vader ('afkomstig uit een vermogende adellijke familie') met 'van oudsher relatief weinig financieel inzicht, financieel overzicht, en financiële interesse' en 'forse schulden' ontvangt in maart 2008 een legaat van circa 960.000 euro van een vermogende tante uit Gstaad. Op dat moment had hij geen vermogen meer, maar in de jaren daarvoor had hij van zijn jongste zoon en diens partner forse bedragen geleend in verband met grote schulden in Nederland en Frankrijk. In die periode verbleef de vader regelmatig in het landhuis in Frankrijk dat zijn jongste zoon aan het renoveren was; het legaat is vervolgens niet alleen gebruikt om de schulden af te lossen, ook is er een als terugbetaling van een geldlening vermomde schenking van circa 350.000 euro door de vader gedaan en heeft de vader 150.000 euro bijgedragen aan de verbouwing van het landhuis. De verbouwing verliep hierdoor voortvarend en tot 2012 verbleef de vader er ook (kennelijk met veel plezier) zeer regelmatig. Van het legaat was sinds eind 2009 niets meer over. Na het overlijden in 2012 van de moeder van de vader blijkt niet alleen

die nalatenschap negatief, maar blijkt vader ook nog forse schulden aan zijn broers en zussen te hebben. Vader went zich nu tot zijn oudste zoon voor financieel advies en hulp. Die treft de overboekingen naar zijn jongere broer en diens partner aan en constateert dat het gehele legaat is verdwenen. Dit leidt tot ruzie en, uiteindelijk, tot een procedure waarin terugbetaling van het gehele bedrag van het legaat wordt gevorderd; daarin wordt een beroep gedaan op misbruik van omstandigheden. In de feitelijke instanties wordt onderscheid gemaakt tussen de eigenlijke schuldbekentenissen en de laatste schuldbekentenis voor een bedrag van 350.000 euro, die als schenking wordt gekwalificeerd. De rechtbank acht voor wat betreft deze schenking misbruik van omstandigheden aanwezig, maar het hof denkt hier anders over. Van belang hierbij is, anders dan bij een 'normale' rechtshandeling waarbij de bewijslast rust op degene die een beroep doet op artikel 3:44 BW, dat als de schenker feiten stelt bij een schenking die niet in een notariële akte is vastgelegd en waaruit volgt dat de schenking door misbruik van omstandigheden tot stand is gekomen, dat dan op

grond van artikel 7:176 BW de bewijslast van het tegendeel op de begiftigde rust.

Deze bepaling is ingevoerd toen de verplichting schenkingen notarieel vast te leggen werd afgeschaft ter bescherming van de schenker. Het hof oordeelt dat de redelijkheid en billijkheid met zich meebrengen dat toch op de vader de bewijslast van misbruik van omstandigheden rust, en dat de vader hier niet in is geslaagd.

De vader (althans, na zijn overlijden, zijn oudste zoon) klaagt in cassatie dat het hof zijn oordeel dat er grond is om af te wijken van de hoofdregel van artikel 7:176 BW onvoldoende heeft gemotiveerd. De Hoge Raad is het hier mee eens: omdraaiing van de omdraaiing van de bewijslast kan, maar dan moet het hof dat wel voldoende onderbouwen.

TOT SLOT

Het is een relatief rustig jaar geweest in het Nederlandse vermogensrecht, zoals toegepast door de Hoge Raad. Met name op het gebied van de rechtsontwikkeling zijn niet veel spectaculaire nieuwe arresten te noemen. Het is moeilijk aan te geven waaraan dat ligt. Niet op voorhand staat vast dat de Hoge Raad het op

Zoals Hendrik zegt:
groen staan is burgerlijk...

dit terrein 'wat rustiger aandoet', laat staan dat dit zou berusten op een vorm van bewust beleid. In het licht van de ruimte die de Hoge Raad zichzelf (waarschijnlijk noodzakelijkerwijs) geeft door meer integrale 81'ers te wijzen, een thema waarmee deze Kroniek Vermogensrecht begonnen, is het wellicht wel opmerkelijk te noemen. Maar er kunnen zeer wel ook vormen van toeval een rol spelen, zoals een zaaksaanbod dat zich in de afgelopen periode misschien minder voor de grotere rechtsontwikkelings-sprongen leende. Wie het weet, mag het zeggen.

NOTEN

- 1 Meegenomen zijn alle uitspraken die gedaan zijn tussen het zomerreces van 2020 en dat van 2021.
- 2 198 zaken werden inhoudelijk afgedaan en 194 op de voet van artikel 81 lid 1 RO.
- 3 In 2018 werden bijvoorbeeld 158 uitspraken gedaan op basis van artikel 81 lid 1 RO, tegenover 249 gemotiveerde uitspraken. In 2016 ging het nog om 137 81'ers, tegenover 257 gemotiveerde beslissingen.
- 4 De werkvoorraad is mede afhankelijk van de doorlooptijd en de complexiteit van de zaak. Blijkens het jaarverslag van de Hoge Raad over 2020 was de werkvoorraad in 2018 378, in 2019 445 en in 2020 460 zaken, terwijl de instroom van zaken in die drie jaar nauwelijks steeg (van 429, via 421 naar 439).
- 5 Gelukkig krijgen zij wel vrijwel allemaal een inhoudelijke conclusie van de Advocaat-Generaal (in 2020 was er slechts één zaak die een afdoening op de voet van artikel 80a RO kreeg). Bij de straf- en de belastingkamers wordt (lang) niet bij iedere zaak een conclusie van een A-G verzorgd.
- 6 Het is ook niet helemaal duidelijk hoe deze lezing van het arrest (met toekenning van een zeker gewicht aan bepaalde omstandigheden) zich verdraagt met hetgeen de Hoge Raad in de volgende overweging aan het verwijzingshof meegeeft: *'Na verwijzing zal opnieuw, met inachtneming van alle omstandigheden van het geval en van al hetgeen partijen in dit verband hebben aangevoerd, moeten worden beoordeeld of toepassing van de door Bart's Retail ingeroepen exoneratiebedingen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is.'*

- 7 Edwin van Wechem komt in een bijdrage in *Contracteren 2021-3* tot een heel andere conclusie, namelijk dat de Hoge Raad zou hebben bepaald dat extra terughoudendheid troef zou moeten zijn, ook in relaties tussen niet-gelijkwaardige commerciële partijen.
- 8 In HR 15 oktober 2004, ECLI:NL:HR:2004:AP1664 (*GTI/Zürich*) oordeelde de Hoge Raad dat bij overeenkomsten tussen professioneel of commercieel handelende grote partijen in de regel extra terughoudendheid gepast is.
- 9 Zie de noot van Eric Tjong Tjin Tai over dit arrest in *NJ 2021/206*.
- 10 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:527, r.o. 4.1.7
- 11 HR 16 oktober 2015, ECLI:NL:HR:2015:3099.
- 12 Ktr. Rb. Midden-Nederland 9 mei 2018, ECLI:NL:RBMNE:2018:2044 (*Hotel Booker B.V. & Bungalow Booker B.V./Bpf Reisbranche*); ECLI:NL:RBNNE:2019:4109 (*Basic Travel/Bpf Reisbranche*); zie verder ook conclusie van A-G De Bock, ECLI:NL:PHR:2020:890, rov. 3.26-3.29.
- 13 Zaak C-125/05, Jur. 2006, blz. 1-7665-7690.
- 14 Conclusie van A-G Hartlief, ECLI:NL:PHR:2020:1220, rov. 3.14-3.18.
- 15 ECLI:NL:HR:2021:667, rov. 3.2.4.
- 16 Zie zo ook de conclusie van A-G Wissink, ECLI:NL:PHR:2020:293, rov. 2.28-2.31.
- 17 Zo is eveneens de conclusie van A-G Drijber, ECLI:NL:PHR:2020:394, rov. 3.99-3.102.
- 18 Tot dit oordeel komt de Hoge Raad ook in ECLI:NL:HR:2020:1629, waar deze vraag in dezelfde casus voorligt bij een andere verweerder.
- 19 HR 11 maart 1977, *NJ 1977*, 521. Zie bijv. ook HR 30 november 2018, ECLI:NL:HR:2018:2217, r.o. 3.3.4: *'Het antwoord op de vraag of [betrokkene] bij het maken van borgstellingsafspraken als vertegenwoordiger van Unisphere heeft gehandeld, is afhankelijk van hetgeen [betrokkene] en [de advocaat] daaromtrent jegens elkaar hebben verklaard en over en weer uit elkaars verklaringen en gedragingen mochten afleiden (HR 11 maart 1977, ECLI:NL:HR:1977:AC1877 (Kribbebijter) en HR 28 november 2014, ECLI:NL:HR:2014:3460). Indien het hof voor zijn oordeel dat [betrokkene] niet als vertegenwoordiger van Unisphere met [het advocatenkantoor] borgstellingsafspraken heeft gemaakt, (...) mede van belang heeft geacht of bij [het advocatenkantoor] een gerechtvaardigd vertrouwen is gewekt door 'feiten en omstandigheden die voor risico van Unisphere komen en waaruit naar verkeersopvattingen zodanige schijn van vertegenwoordigingsbevoegdheid kan worden afgeleid', heeft het hof hetzij de hiervoor genoemde maatstaf miskend, hetzij onvoldoende inzicht gegeven in zijn gedachtegang.'*
- 20 Parket bij de Hoge Raad 29 januari 2021, ECLI:NL:PHR:2021:93, r.o. 3.10.
- 21 Parket bij de Hoge Raad 29 januari 2021, ECLI:NL:PHR:2021:93, r.o. 3.13 t/m 3.15.
- 22 Waarmee niet gezegd is dat de minderheidsaandeelhouder in de tussentijd stil had gezeten; zo was er ook een procedure in Letland aanhangig.
- 23 Het ging hier volgens verweerder onder meer om de verkoop van drie winstgevende dochterondernemingen voor een niet-marktconforme prijs aan een vennootschap waarin de eiser alle aandelen houdt, het verstrekken van een lening door de vennootschap aan een aan eiser gelieerde partij tegen 0,25 procent rente, van welke lening na tien jaar nog niets was terugbetaald en de helft was afgeboekt, het verstrekken van een renteloze persoonlijke lening door de vennootschap aan de eiser en het omlaag bijstellen van de nominale waarde van de aandelen, waarbij de persoonlijke lening is verrekend wat betreft de eiser, en de verweerder wegens gebrek aan cashflow geen terugbetaling heeft ontvangen.
- 24 Parket bij de Hoge Raad 29 januari 2021, ECLI:NL:PHR:2021:93.
- 25 Zie de Kroniek Vermogensrecht 2019.
- 26 Hof Den Haag 9 april 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:807, r.o. 4.4.
- 27 Hof Den Haag 9 april 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:807, r.o. 4.5 en 4.6.
- 28 Hof Den Haag 9 april 2019, ECLI:NL:GHDHA:2019:807, r.o. 4.7 en 4.8.
- 29 Parket bij de Hoge Raad 10 juli 2020, ECLI:NL:PHR:2020:686.
- 30 Zie de noot van Atema bij *JOR 2021/105*.
- 31 Zie ook het *Vie d'Or*-arrest, HR 13 oktober 2006.
- 32 De systematiek waarbij pakketten met vorderingen worden gecedeerd aan *special purpose vehicles*, om risico's te verlagen. De gecedeerde vorderingen verdwijnen immers van de balans van de bank en worden liquide gemaakt. Securitatie helpt banken daarmee om te voldoen aan de kapitaal-eisen van onze toezichhouders.
- 33 R.o. 15.2.
- 34 Een dergelijke beperking kan bijvoorbeeld inhouden de verplichting voor een niet-bank om de schuldenaar te waarschuwen voor bepaalde risico's.
- 35 In dit geval is er namelijk sprake van 'aanbieden' in de zin van de Wft. Er zal hierdoor een vergunningsverplichting op de cessionaris komen te rusten die als gevolg daarvan is onderworpen aan het gedragstoezicht onder deel 4 van de Wft.
- 36 HR 10 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1276, *JOR 2020/267* m.nt. Biemans, J.W.A.
- 37 Hof Arnhem 18 februari 2003, ECLI:NL:GHARN:2003:AF5233 (*Rabobank/Aarding*) & HR 10 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2929 (*ING/De Keijzer*).
- 38 HR 13 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1785. *NJ 2020/186*, m.nt. Verstijlen.
- 39 Een eerder gevestigd pandrecht gaat vóór een later gevestigd pandrecht.
- 40 Zie Asser/Van Mierlo & Krzemiński 3-VI 2020/128; en conclusie A-G, nr. 2.16-2.23.
- 41 Ze voor hypotheken artikel 3:262 BW.
- 42 K. Everaars, 'Wijziging van beperkte rechten' (diss. Nijmegen), Deventer: Wolters Kluwer 2021/294; Rb. Zutphen 19 oktober 2011, «JOR» 2012/61, m.nt. Schuijling en Rb. Oost-Brabant 3 oktober 2017, «JOR» 2017/337, m.nt. Kraaijpoel.
- 43 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, r.o. 3.1.4.
- 44 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, r.o. 3.1.6.
- 45 HR 18 december 2015, ECLI:NL:HR:2015:3619, rov. 3.5.2.
- 46 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, r.o. 3.2.2.
- 47 HR 9 april 2021, ECLI:NL:HR:2021:524, r.o. 3.2.4.
- 48 HR 26 maart 2021, ECLI:NL:HR:2021:461, r.o. 4.2.
- 49 HR 21 mei 2021, ECLI:NL:HR:2021:749, r.o. 3.3.2.-3.3.4.
- 50 HR 17 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1310, r.o. 3.5.2.
- 51 Parket bij de Hoge Raad 31 januari 2020, ECLI:NL:PHR:2020:97, r.o. 3.30.
- 52 HR 17 juli 2020, ECLI:NL:HR:2020:1315, r.o. 3.3.2 & 3.3.3.
- 53 Zoals onder andere blijkt uit HR 10 januari 2020, ECLI:NL:HR:2020:20, r.o. 3.1 (*Erven X/Deutsche Bank*) en HR 31 maart 2017, ECLI:NL:HR:2017:552, r.o. 3.3.2.
- 54 HR 9 oktober 2020, ECLI:NL:HR:2020:1603, r.o. 3.3.2.
- 55 HR 27 november 2020, ECLI:NL:HR:2020:1887, r.o. 3.2.1.

Toe aan een volgende stap in juridische innovatie?

Transform Data helpt juridische professionals die snel en efficiënt willen werken.

Transform Data biedt een complete oplossing voor juridische professionals, gebaseerd op het betrouwbare Microsoft 365 / SharePoint. Het gebruik van zowel de krachtige en vertrouwde interface van Microsoft Outlook als de andere Office applicaties resulteert in een optimale gebruikersadoptie.

De flexibele opzet biedt de perfecte match voor zowel grote als kleine advocatenkantoren, juridische afdelingen en professionele dienstverleners.

Meer informatie?

Nieuwsgierig naar wat wij voor u kunnen betekenen?

Bel +31(0) 43 808 01 04 of mail naar: info@transformdata.nl

VAN DE NOVA

Nieuw:

Rechtstreekse
aansluiting voor
advocaten bij de
Geschillencommissie
Advocatuur

**Algemene raad
Robert Crince
le Roy verkozen
tot nieuwe
algemeen deken**

**Gefinancierde
rechtsbijstand
Verdere
stimulering van
samenwerking
binnen de balie**

**Burgerlijk
procesrecht
Zet geen limiet
op processtukken,
maar verken
alternatieven**

Doorlooptijden rechtspraak

De olifant in de rechtsstaat

Door / Elise Korbee, beleidsmedewerker gefinancierde rechtsbijstand en tijdige rechtspraak

Er was eens een grote, grijze olifant. Deze stond in het midden van een roeiboot. Roeien was ontzettend moeilijk. De mensen op de boot riepen over de rug van de olifant heen: 'Zullen we het roeien beter managen?'
En: 'Wat nou als we nieuwe roeispanten kopen?'
Of: 'Ik ga duidelijker aangeven in welk tempo ik roei!'
Maar over de grote, zware olifant had niemand het.

De Rechtspraak is bezig met een programma om de doorlooptijden te verbeteren. De NOvA juicht dit toe: hoe sneller de rechtzoekende een uitspraak heeft, hoe beter. De NOvA waakt er wel voor dat de problemen van de Rechtspraak niet de problemen van de advocatuur worden en dat

de advocatuur niet onverwacht geconfronteerd wordt met maatregelen.

Het programma focust vooral op het verbeteren van interne processen, zoals het plannen van een zitting met een datumprikker. Er is echter een grote olifant in de kamer die niet geadresseerd wordt: het capaciteitsprobleem in de rechtsstaat. Je kunt slimmer roosteren, duidelijker communiceren over wat er wanneer gaat gebeuren of datumprickers gebruiken, maar dat lost niets op als er onvoldoende ondersteunend personeel, juridisch me-

dewerkers of rechters zijn die de extra zaken op kunnen pakken. Of als er onvoldoende sociaal advocaten zijn om rechtzoekenden bij te staan. Zie hiervoor de problemen in Engeland, waar bij de Crown Courts door bezuinigingen zo weinig sociaal advocaten zijn dat de achterstanden verder oplopen.

Daarom hebben de Rechtspraak, de NOvA, het OM, de politie en de Amsterdamse burgemeester Femke Halsema (ook voorzitter van het overleg van de regioburgemeesters) in een brandbrief het kabinet gevraagd om een investering in de rechtsstaat van € 1,3 miljard. In de Miljoenennota 2022 wordt € 524 miljoen extra uitgetrokken voor ondermijnende criminaliteit en € 154 miljoen voor de sociale advocatuur. In reactie hierop heeft de Rechtspraak aangegeven nog € 150 miljoen extra nodig te hebben, bijvoorbeeld voor het aannemen van extra rechters.

Wat de oplossing ook is, dit probleem moeten de Rechtspraak en de advocatuur samen oplossen. Wat werkt voor de Rechtspraak, moet ook werken voor de rechtzoekende en de advocaat. De olifant moet definitief uit de boot.

Nederlandse orde van advocaten

Het *Advocatenblad* is het officiële orgaan van de Nederlandse orde van advocaten. Het katern 'Van de NOvA' wordt verzorgd door de afdeling communicatie van de NOvA.

Samenstelling algemene raad

Nederlandse orde van advocaten

- Frans Knüppe (algemeen deken)
- Bernard de Leest (waarnemend deken)
- Theda Boersema
- Petra van Kampen
- Susan Kaak
- Robert Crinice le Roy

Bureau van de NOvA

Raffi van den Berg
(algemeen secretaris)

Redactie

Afdeling communicatie NOvA

Eindredacteur

Paul van Wijngaarden

Bezoekadres

Monarch Tower
Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070-335 35 35
E-mail communicatie@advocatenorde.nl
Kvk-nummer: 27339260
BTW-nummer: NL002872833B01

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

Informatiepunt voor advocaten

informatiepunt@advocatenorde.nl
Tel. 070-335 35 54

Twitter

@Advocatenorde

LinkedIn

Nederlandse orde van advocaten

Facebook

Nederlandse orde van advocaten

Instagram

@Advocatenorde

Algemene raad

Robert Crince le Roy verkozen tot nieuwe algemeen deken

Het college van afgevaardigden heeft Robert Crince le Roy verkozen tot nieuwe algemeen deken van de Nederlandse orde van advocaten. Hij volgt per 1 januari 2022 de huidige algemeen deken Frans Knüppe op.

Robert Crince le Roy (1964) is sinds januari 2021 lid van de algemene raad van de NOvA en heeft onder andere bestuurlijke vernieuwing, governance en veiligheid in zijn portefeuille.

Crince le Roy: "Als algemeen deken wil ik een bijdrage leveren aan het goed functioneren van de advocatuur in het belang van een goede rechtsbedeling, de positie van de advocatuur bewaken en waar nodig versterken. Ik wil weten wat er speelt, en zal waar nodig bijdragen aan het creëren van oplossingen. Hier word ik graag binnen en buiten de balie op aangesproken."

Crince le Roy is advocaat sinds 1991. Tot 2014 was hij partner bij Houthoff, waarna hij medeoprichter en part-

ner werd van Van Ardenne & Crince le Roy Advocaten N.V. in Rotterdam. Crince le Roy was onder andere deken van de Rotterdamse orde van advocaten en lid van het college van afgevaardigden.

Op 1 januari 2022 zal de huidige algemeen deken Frans Knüppe aftreden. Hij heeft het dekenaat dan bijna twee jaar vervuld. Knüppe is sinds 2017 lid van de algemene raad.

Veelgestelde vragen

Bij het Informatiepunt kunnen advocaten terecht voor voorlichting over de regelgeving en dienstverlening van de NOvA. Vragen in de afgelopen maand waren:

V: Ik heb mijn stageverklaring ontvangen en ben halverwege het jaar onvoorwaardelijk op het tableau ingeschreven. Geldt dan, net als bij de PO-punten, ook een naar rato-regeling voor de kwaliteitstoetsen?

A: Nee, de naar rato-regeling van artikel 4.4, lid 4 Voda met betrekking tot opleidingspunten geldt niet voor de kwaliteitstoetsen, maar dat is in uw geval ook niet nodig. Advocaat-stagiairs die gedurende het jaar onvoorwaardelijk worden ingeschreven op het tableau hoeven volgens artikel 4.3a, lid 1 Voda pas het jaar daarop deel te nemen aan de kwaliteitstoetsen.

V: Ik ben mijn advocatenpas verloren, wat moet ik nu doen?

A: U kunt een nieuwe pas aanvragen via de advocatenpasportal. Op portal.advocatenpas.nl kiest u voor ondersteuning > pas verloren of gestolen. U wordt dan gevraagd

om uw BAR-nummer en uw geboortedatum. De vervolgstappen worden vervolgens via het scherm en per brief aan u doorgegeven.

V: Naar aanleiding van mijn self-assessment op self-assessment.advocatenorde.nl. wil ik graag een vertrouwelijk gesprek voeren. Waar kan ik dan terecht?

A: U kunt hiervoor contact opnemen met een vertrouwenspersoon van het team LawCare, de hulplijn voor de advocatuur. Ga voor meer informatie naar advocatenorde.nl en zoek op 'LawCare'.

Meer vragen?

Bekijk alle veelgestelde vragen op advocatenorde.nl/faqs. Staat uw vraag hier niet bij? Het Informatiepunt voor advocaten is op werkdagen bereikbaar van 9.00 tot 17.30 uur op (070) 335 3554 en via informatiepunt@advocatenorde.nl.

► Geschillencommissie

Oproep: sluit u rechtstreeks aan bij de Geschillencommissie Advocatuur

Als laagdrempelig alternatief voor de gang naar de rechter financierde de NOvA tot op heden de Geschillencommissies Advocatuur voor zakelijke en consumentengeschillen. Per 1 januari 2022 komt hier verandering in. In plaats van de huidige overkoepelende registratie via de NOvA kunnen advocaten zich rechtstreeks bij de Geschillencommissie Consumenten en/of Zakelijk aansluiten. Hiervoor gaat een eigen jaarlijkse bijdrage gelden van € 100 respectievelijk € 200.

Geschillencommissie Advocatuur Zakelijk

De NOvA beëindigt per 1 januari 2022 haar inhoudelijke en financiële bijdrage aan de Geschillencommissie Advocatuur Zakelijk. Deze commissie behandelt enerzijds incassogeschillen tussen advocaten en hun cliënten (zakelijk of particulier) en anderzijds inhoudelijke geschillen tussen advocaten en hun zakelijke cliënten. De algemene raad vindt het niet de taak van de NOvA om arbitrage tussen advocaten en ondernemers, noch het incasseren van vorderingen door advocaten, te faciliteren en financieren. De laatste jaren werd hier door advocaten ook in steeds mindere mate gebruik van gemaakt (van 190 zakelijke klachten in 2015 naar 62 in 2020), wat een collectieve aansluiting onder de paraplu van de NOvA niet langer rechtvaardigde. Voor het afhandelen van zakelijke en incassogeschillen kunnen advocatenkantoren nu zelf actief kiezen voor individuele aansluiting bij de Geschillencommissie Zakelijk.

Geschillencommissie Advocatuur Consumenten

Gezien het belang van een laagdrempelige geschilbeslechting tussen advocaten en rechtzoekenden blijft de NOvA wel actief betrokken bij de Geschillencommissie Advocatuur voor Consumenten. Het aantal klachten van consumenten – over de kwaliteit van de dienstverlening of de hoogte van de rekening van hun advocaat – ligt de afgelopen jaren stabiel rond de negentig klachten per jaar. Door aansluiting bij de geschillencommissie bieden advocaten hun cliënten een laagdrempelige en goedkope vorm van klachtafhandeling als er een geschil ontstaat over de dienstverlening of declaratie. Dit voorkomt voor zowel de advocaat als de consument een gang naar de rechter. Daarnaast biedt het advocaten de mogelijkheid zich op een positieve manier te profileren bij rechtzoekenden, zowel in geval van een geschil als voorafgaand daaraan. De NOvA roept advocaten(kantoren) dan ook op zich aan te sluiten.

Eigen keuze en directe aansluiting

Na 31 december 2021 vervalt het overkoepelende registratiemodel via de NOvA. Dat betekent dat alle huidige aansluitingen van advocatenkantoren, ongeveer een derde van de balie, bij de Geschillencommissie Advocatuur vervallen. Advocaten(kantoren) die aangesloten willen zijn of blijven, moeten zichzelf rechtstreeks aanmelden voor de commissies Consumenten en/of Zakelijk. Dat kan vanaf nu via degeschillencommissie.nl/directe-aansluiting-advocaat. Vergeet dan ook niet om de aansluiting van uw kantoor bij de Geschillencommissie aan te vinken in Mijn Orde, zodat dit voor iedereen zichtbaar is in de zoekmachine voor het publiek (www.zoekeenadvocaat.nl).

Aansluitkosten

In plaats van de overkoepelende NOvA-financiering komt er per 1 januari 2022 een tarief per aansluiting per kantoor/advocaat:

- Aansluitkosten Geschillencommissie Advocatuur voor Consumenten: € 100 exclusief btw per jaar per aansluiting.

Aanmelden kan vanaf nu!

Advocaten(kantoren) die per 1 januari 2022 aangesloten willen zijn bij de Geschillencommissie Advocatuur Consumenten en/of Zakelijk kunnen zich nu al registreren. Het aanmeldformulier en aanvullende informatie vindt u op degeschillencommissie.nl/directe-aansluiting-advocaat, of scan de QR-code.

- Aansluitkosten Geschillencommissie Advocatuur Zakelijk: € 200 exclusief btw per jaar per aansluiting.
- **Voordeel: advocaten(kantoren) die zich voor 1 januari 2022 tegelijk aansluiten bij beide commissies profiteren van een eenmalige korting van € 100 (exclusief btw).**

Een aansluiting is mogelijk op kantooniveau, waarbij alle advocaten collectief zijn aangesloten, of als individueel advocaat. Het pakt dus veelal voordeliger uit als voor een kantoor aansluiting wordt gekozen.

Meer informatie

Kijk op degeschillencommissie.nl/over-ons/commissies/advocatuur en op advocatenorde.nl/faqs voor de antwoorden op de meestgestelde vragen. Staat uw vraag hier niet bij? Neem dan contact op met het Informatiepunt voor advocaten: informatiepunt@advocatenorde.nl of (070) 335 35 54.

► Geschillencommissie

Iskander Haverkate, advocaat en lid Geschillencommissie Advocatuur:

‘Er wordt gewetensvol en integer naar het geschil gekeken’

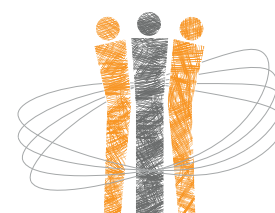
Nadat hij zes jaar rechter was geweest, koos Iskander Haverkate weer voor de advocatuur. Bij Hemwood werkt hij met name voor grootzakelijke klanten, maar zijn inzet voor de Geschillencommissie Advocatuur brengt hem ook met andersoortige zaken in contact. De geschillen die hier worden aangebracht, lijken op papier soms van minder groot (financieel) belang, maar daarachter gaat evengoed een wereld van hoog opgelopen emoties schuil.

Daar hebben de commissieleden oog en oor voor, stelt Haverkate: ‘Beide partijen kunnen hun verhaal doen en daar wordt op een gewetensvolle en integere manier naar geluisterd. De geschillencommissie biedt advocaten en hun klanten een laagdrempelige toegang tot een gedragen oplossing.’

Emotionele impact

‘Met mijn achtergrond als rechter ben ik gewend aan de spanning die bij partijen leeft als zij in een procedure betrokken worden. Bij de geschillencommissie zien we ook die emotionele impact, en dat geldt zowel voor de betrokken advocaat als voor de cliënt, ongeacht wie de klacht heeft aangebracht. Een burger kan ervaren dat

zijn zaak niet goed behandeld is of dat de declaratie niet conform de afspraken is. De advocaat, daarentegen, kan zich aangetast voelen in zijn beroepsfeer. Het is immers niet gemakkelijk als je commentaar krijgt op het werk dat je elke dag met ziel en zaligheid en naar eer en geweten doet. Voor al die sentimenten toont de commissie begrip en tijdens de zitting wordt het geschil van beide kanten belicht en gewogen. Het is aan de commissie om beide partijen een veilig gevoel te geven, en de meer gemoeidelijke sfeer tijdens de zittingen draagt daar zeker aan bij. Vanwege corona hebben we lange tijd onze toevlucht moeten nemen tot digitale zittingen, maar ik zie ernaar uit om elkaar weer persoonlijk te treffen, omdat dat zoveel meer kleuring geeft aan het geschil.’

de geschillencommissie

‘Uiteindelijk wil je de praktijk verbeteren om in de toekomst klachten te vermijden’

Iskander Haverkate studeerde aan de Universiteit van Amsterdam waar hij in 1989 afstudeerde in het Nederlands recht. Als advocaat bouwde hij kennis en ervaring op in verschillende rechtsgebieden, tot hij in 2000 de overstap maakte naar de rechterlijke macht. Zes jaar later keerde hij terug naar de advocatuur bij Hemwood (voorheen Gijs Heutink Advocaten). Daarnaast is Haverkate onder meer actief als docent aan de Beroepsopleiding Advocaten van de NOVA en als lid van de Geschillencommissie Advocatuur.

Objectief en onafhankelijk

‘Bij de samenstelling van de commissie wordt gelet op continuïteit en deskundigheid. De voorzitter is altijd een rechter, en dan is er nog een commissielid uit de beroepsgroep en een commissielid uit het bedrijfsleven. De commissie kijkt met een neutrale blik naar het geschil, waarbij ik bovendien mijn ervaring als advocaat inbreng. Alle commissieleden zijn doordrongen van het belang van een objectieve, onafhankelijke benadering. Ik durf oprecht te stellen dat ik mij kan verplaatsen in beide kanten van een geschil, en binnen de commissie worden geregeld serieuze discussies gevoerd. We luisteren naar de inhoud en naar de emoties, we kijken naar de afspraken, en daaraan verbinden we vervolgens een conclusie in een uitspraak.’

Leerschool

‘Voor mij persoonlijk is dit ook een belangrijke leerschool. Ik vind deze directe en laagdrempelige manier van geschillenbeslechting niet alleen erg leuk, ik denk ook dat zij kan bijdragen aan de kwaliteit van de advocatuur. Regelmatig vraag ik me tijdens een zitting af hoe wij dat op ons kantoor hebben geregeld. Of het wellicht

anders of beter kan. Ik denk dat het in tachtig procent van de zaken om gebrekkige communicatie draait, en het is belangrijk om te begrijpen wat er dan misgaat. Uiteindelijk wil je de praktijk verbeteren om in de toekomst klachten te vermijden. Als docent voor de Beroepsopleiding Advocatuur probeer ik daaraan bij te dragen door de nieuwe lichter advocaten goed op te leiden, en in de geschillencommissie beoog ik datzelfde doel te bereiken, al is dat wat minder zichtbaar.’

Meerwaarde voor de beroepsgroep

‘Er zijn nog steeds verhoudingsgewijs weinig advocaten aangesloten bij de geschillencommissie en het is niet helemaal duidelijk hoe dat komt. Zelf zie ik een duidelijke meerwaarde voor onze beroepsgroep, zeker voor de kleinere kantoorverbanden. Advocaten krijgen immers toegang tot een snel, goedkoop en laagdrempelig alternatief voor de reguliere rechtspraak. Dat kan een aantrekkelijke optie zijn, zeker bij incassogeschillen. Worden zij in het gelijk gesteld, dan zijn zij ervan verzekerd dat de factuur of declaratie wordt uitbetaald. Advocaten die hun werk goed doen, hoeven de gang naar de geschillencommissie dus zeker niet te schuwen.’

Handelsregister

KvK en NOvA willen oneigenlijk gebruik van privégegevens door voormalig advocaten voorkomen

Eind augustus heeft de Kamer van Koophandel (KvK) geconstateerd dat een voormalig advocaat ten onrechte gebruikgemaakt heeft van privégegevens van personen in het Handelsregister. De NOvA betreurt het zeer dat door deze voormalige advocaat een integriteitsgrens is overschreden. Alle voormalig advocaten die nog toegang hadden tot privégegevens bij de Kamer van Koophandel zijn inmiddels van deze lijst verwijderd. De KvK en de NOvA zijn nu in overleg hoe oneigenlijk gebruik van privégegevens door voormalig advocaten voortaan te voorkomen.

Advocaten kunnen bij de KvK autorisatie krijgen om voor hun beroepsuitoefening gebruik te maken van privégegevens in het Handelsregister. Wanneer een advocaat zich laat schrappen van het tableau en dus niet langer advocaat is, dan hoort deze dat door te geven aan de KvK waarna toegang tot privégegevens niet langer mogelijk is.

Oneigenlijk gebruik voorkomen

De KvK is met de NOvA in overleg om oneigenlijk gebruik van privégegevens door voormalig advocaten voortaan te voorkomen. Zo wordt onderzocht of een koppeling met het BAR-register mogelijk is waardoor een geschrapte advocaat direct de toegang tot het KvK-register wordt

ontzegd. De KvK en de NOvA onderzoeken nu of voormalig advocaten ten tijde dat zij nog advocaat waren oneigenlijk gebruikgemaakt hebben van privégegevens van derden.

Meer informatie

Bekijk voorbeelden van eigenlijk gebruik (zoals bij fusies en bedreiging) door advocaten van privégegevens in het Handelsregister op advocatenorde.nl/nieuws (7 september).

Cultivating excellence through coaching & training

Branch Out verzorgt workshops op het gebied van vaardigheden in het Engels voor juridische professionals. Branch Out werkt met het uitgangspunt dat "taal" niet op zichzelf staat. Branch Out-trainingen combineren (juridische) vaardigheden met (talen)kennis én houden rekening met interculturele nuances.

- ✓ Legal English Writing Skills
- ✓ Dutch Law in English
- ✓ English in Commercial Mediation
- ✓ Drafting better Contracts in English

Voor meer
informatie
gaat u naar
branch-out.eu

Tips en weetjes
op het gebied van
Legal English?

Lees onze blog op
branch-out.eu/blog

➤ Gefinancierde rechtsbijstand

Kabinet investeert in rechtshulp

Met een investering van € 154 miljoen laat het kabinet zien dat goede rechtsbescherming voor on- en minvermogenden belangrijk is. De NOVA is verheugd dat de aanbevelingen van de Commissie-Van der Meer van vijf jaar geleden gerealiseerd worden. Aandachtspunt daarbij is het structurele karakter van de financiering van een goede rechtsbescherming. De NOVA vindt dit noodzakelijk in de situatie dat de complexiteit van het recht en de maatschappij zal blijven toenemen.

Vooralsnog lijkt het een eenmalige bijdrage van het ministerie van Justitie en Veiligheid. In de jaren na 2022 reserveert de minister voor Rechtsbescherming elk jaar minder voor gefinancierde rechtsbijstand. Hij verwacht efficiencywinst van enkele stelselaanpassingen en dringt daarnaast aan op een grotere betrokkenheid van commerciële advocatenkantoren bij het stelsel.

Structurele financiering noodzakelijk

Gefinancierde rechtsbijstand is een overheidstaak. Dat is wettelijk geregeld. De investering van € 154 miljoen is daarom een basisvoorwaarde voor een goede toegang tot het recht. Door een combinatie van het achterblijven van een redelijke vergoeding voor sociaal advocaten, de werkdruk en vergrijzing zijn er steeds minder sociaal advocaten beschikbaar voor rechtzoekenden die zijn aangewezen op de gefinancierde rechtsbijstand. Vanwege het ontbreken van een redelijke vergoeding is het ook voor jonge advocaten minder aantrekkelijk om voor dit werk

te kiezen. Dit heeft rechtstreekse consequenties voor het aanbod van goede rechtsbijstand voor rechtzoekenden die zelf geen advocaat kunnen betalen. Dit betekent bijvoorbeeld dat een rechtzoekende die wil scheiden, of een conflict heeft met de huurbaas, of die problemen heeft met de werkgever, steeds moeilijker een sociaal advocaat kan vinden. De NOVA blijft zich hard maken dat dit geborgd blijft en dat hiervoor structureel geld wordt uitgetrokken.

Gevolgen voor sociale advocatuur

Uit de begrotingsstukken en de toelichting die de NOVA kreeg van het ministerie van Justitie en Veiligheid blijkt dat scenario 1 van de Commissie-Van der Meer wordt uitgevoerd. De overbruggingsregeling stopt per 1 januari 2022, evenals de tijdelijke regeling. Dat betekent dat het puntentarief uitkomt op € 113,85 exclusief indexatie. De Raad voor Rechtsbijstand maakt later dit jaar bekend hoe de wijzigingen er in detail komen uit te zien.

Oplossingsroutes en rechtshulppakketten

De NOVA hervat de besprekingen over oplossingsroutes en rechtshulppakketten nu het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft aangegeven dat ook bij de pilots voor rechtshulppakketten gewerkt wordt met het nieuwe puntentarief per 1 januari 2022. Eén van de oplossingsroutes die worden ontwikkeld, is echtscheiding. Begin volgend jaar zal het experiment scheiden van start gaan.

Meer informatie

Bekijk de gevolgen voor de sociale advocatuur uitgebreider op advocatenorde.nl/nieuws (22 september).

➤ Benoemingen

Adviescommissie strafrecht

Benoemd als lid per 8 juli 2021:
– Mr. P.M. (Petra) Breukink

Nederlandse delegatie bij de CCBE

Benoemd als lid (per 1 juli 2021) en als head of delegation (per 1 januari 2022):
– Mr. S.M. (Susan) Kaak

Gecombineerde commissie vennootschapsrecht

Benoemd als lid per 6 september 2021:
– Mr. B. (Bastiaan) Kemp

Criminal Law Committee van de CCBE

Benoemd als lid per 1 oktober 2021:
– Mr. R.E. (Rosa) van Zijl

Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden

Verkozen als plaatsvervangend lid per 1 oktober 2021:
– Mr. M.H. (Manon) Pluymen

► Samenwerking balie

NOvA gaat verder met stimuleren van samenwerking binnen de balie

De NOvA blijft inzetten op het stimuleren van de samenwerking tussen de sociale advocatuur en kantoren zonder toevoegingspraktijk. Deze samenwerking vindt in toenemende mate plaats. Een verplichte bijdrage vanuit 'commerciële' kantoren aan de sociale advocatuur wijst de NOvA af.

De financiering van een adequaat stelsel van gefinancierde rechtsbijstand is een overheidstaak. Dat is grondwettelijk geregeld. Voorts is er de laatste jaren een toenemende betrokkenheid van kantoren zonder toevoegingspraktijk bij de sociale advocatuur. De NOvA stimuleert deze betrokkenheid omdat dit onder meer leidt tot een sterkere (sociale) advocatuur, meer onderlinge solidariteit en wederkerigheid tussen de sociale advocatuur en commerciële kantoren.

Mogelijkheden voor samenwerking

Sinds 2021 brengt de NOvA op regionaal en nationaal niveau kantoren met elkaar in contact en ondersteunt hen bij het opzetten van samenwerkingsverbanden. De NOvA blijft de mogelijkheden voor samenwerking verder onderzoeken. Ook gaat de NOvA verder met het organiseren van bijeenkomsten om verdere samenwerking te stimuleren en andere initiatieven te inventariseren. Voormalig algemeen deken Walter Hendriksen blijft daar als kwartiermaker nauw bij betrokken.

Geen verplichtingen

De NOvA wijst het idee af om kantoren zonder toevoegingspraktijk verplicht te laten meebetalen aan de financiering

van het stelsel van rechtsbijstand. Het waarborgen en financieren van een goede toegang tot het recht voor minvermogenden zijn een grondwettelijke overheidstaak. Deze kosten kan de overheid niet afwentelen op een beroepsgroep. Net zoals minister Dekker vindt de NOvA het onwenselijk om kantoren zonder toevoegingspraktijk te verplichten om zaken op toevoegingsbasis te doen. Het verlenen van rechtsbijstand aan on- en minvermogenden is een specialisme van sociaal advocaten.

► Wetgevingsadvies

De NOvA telt achttien adviescommissies wetgeving, verdeeld over bijna alle disciplines van het recht, die aan de algemene raad advies uitbrengen over wetsvoorstellen. Recent verschenen de volgende wetgevingsadviezen:

Implementatieverslag Verdrag van Aarhus 2021

Adviescommissie bestuursrecht, 20 september 2021

Wijziging Uitvoeringswetten EG-bewijsverordening en EG-betekeningverordening

Adviescommissie burgerlijk procesrecht, 15 september 2021

Wetsvoorstel goed verhuurderschap

Adviescommissies bestuursrecht en huurrecht, 14 september 2021

Wetsvoorstel strafbaarstelling doxing

Adviescommissie strafrecht, 2 september 2021

Juridische databank

Download alle wetgevingsadviezen via advocatenorde.nl/juridische-databank.

➤ Gefinancierde rechtsbijstand

Te koop: verschoningsrecht

Door / Petra van Kampen, lid algemene raad NOvA

De demissionair minister voor Rechtsbescherming (althans: het demissionaire kabinet) heeft na een jarenlang 'njet' besloten dat de gefinancierde rechtshulp € 154 miljoen extra krijgt. Topidee. Tijdelijk dan, dat dan weer wel. Over vijf jaar moet die extra financiering voor een significant deel (€ 90 miljoen) zijn overgenomen door de commerciële kantoren; die moeten geld in een sociaal fonds storten om hun collega's te helpen. Dat is geen nieuw idee. Grapperhaus, voorheen van een commercieel (Zuidas-)kantoor, roept het al jaren. Mooi geframed ook, door de minister. Het meer in balans brengen van profijt en professie. *Noblesse oblige*.

Hoewel de meningen daarover verdeeld zijn, zul je mij (en vele andere – ook meer commercieel georiënteerde – advocaten) niet horen zeggen dat de advocatuur niets aan haar stand verplicht is. Integendeel. Het naleven van de kernwaarden van de advocaat, bijvoorbeeld. Je een slag in de rondte werken en vele uren maken die de overheid niet toevoegingswaardig vindt. Als commercieel kantoor kennis, informatiebronnen en licenties delen met sociale kantoren. Burgers bijstand verlenen tegen sterk gereduceerde tarieven als die burger (net) niet in aanmerking komt voor gefinancierde rechtsbijstand. In sommige gevallen gewoon gratis rechtsbijstand verlenen. De eigen bijdrage die de burger in de regel aan zijn advocaat moet betalen bij gefinancierde rechtsbijstand niet innen, is niet de bedoeling – van de overheid – maar hele volksstammen van advocaten doen het. Want ja, € 875 (de hoogste eigen bijdrage) is ook al veel geld. De laagste eigen bijdrage (€ 208) is overigens zeker ook niet altijd op te brengen. *Noblesse oblige*. Vrij vertaald in deze context: rijkdom onder advocaten verplicht hen minder draagkrachtige collega-advocaten financieel te ondersteunen door het oprichten en onderhouden van een sociaal fonds. Wacht, even terug: gefinancierde rechtsbijstand is een overheidstaak, toch? Zeker. De overheid financiert de rechtshulp aan minder vermogende burgers uit de algemene middelen; uit de belastingen, zeg maar. In een progressief belastingstelsel betalen advocaten die meer verdienen, meer belasting, toch? Als dat niet zo is, dan moet er wellicht nog eens goed gekeken worden naar dat progressieve stelsel. Maar hoe dan ook: topidee, dat de financieel sterkste schouders meer financiële lasten behoren te dragen. Revolutionair ook, voor een minister van VVD-signatuur.

O, maar zo was het ook niet bedoeld, zegt u? Het is niet de bedoeling dat iedereen gaat bijdragen aan het juridisch welbevinden van mensen in deze samenleving die het minder goed getroffen hebben? Alleen advocaten voor advocaten? Dus we doorbreken de solidariteitsgedachte? Ja, dat klinkt inderdaad meer als een voorstel van een VVD-minister. Maar waarom dan alleen advocaten voor advocaten? En niet ook de rijke supermarktketen die geld afdraagt of een sociaal fonds opricht voor de buurtsuper op de hoek? Of de succesvolle belegger in vastgoed die de sociale woningbouw financieel ondersteunt? Of breder:

rijke bedrijven die geld afdragen voor minderbedeelde bedrijven? O wacht, dat zijn allemaal geen professies. Waarom is die professie (van advocaat) eigenlijk van belang? Omdat advocaten een procesmonopolie en een verschoningsrecht hebben; *quid pro quo*, bedoelt u? Ja, dat past inderdaad beter bij het (wereld)beeld van een VVD-minister. Voor wat, hoort wat. Jij hebt een proces- en verschoningsrecht en daarom moet jij, als je een dikker belegde boterham verdient, financieel (extra) bijdragen aan het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. En als je daar je bedenkingen bij hebt, dan moeten we eens serieus gaan nadenken over die rechten. Misschien is er wel iemand anders die wel bereid is daarvoor te betalen. Of meer te betalen. Ik zie opeens een prachtige businesscase voor (onder meer) accountantskantoren. Bonusaanbiedingen. Twee voor de prijs van een. Topidee. Wacht: commerciële kantoren, advocaten met een dik(ker) belegde boterham? Wat verstaat de minister daar precies onder? Zuidas-kantoren en -advocaten? De verhuizing van De Brauw krijgt opeens een heel nieuwe dimensie. ;-) Of gewoon: alle advocaten(kantoren) die een bepaalde omzet of winst maken? Interessant. De landsadvocaat is ook een commercieel kantoor toch, waar advocaten hun boterhammetjes verdienen vanwege de aan hun vak verbonden privileges, veelal in opdracht van de overheid? Profijt en professie: betalen dus. Ook een topidee. Ik heb sowieso al nooit begrepen waarom de overheid meent dat de advocaten die haar bijstaan, een dikker belegde boterham mogen/kunnen verdienen dan de advocaten die de burger in datzelfde rechtsgeding bijstaan. Dat is toch een beetje gek.

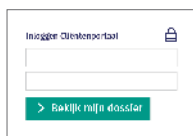
Als de landsadvocaat als commercieel kantoor met een dikker belegde, door diezelfde overheid betaalde, boterham moet gaan meebetalen aan het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand, is dat dan niet een beetje 'vestzakbroekzak' verhaal? We kunnen het ook gewoon plat slaan en bepalen dat de overheid die de landsadvocaat inschakelt het moet doen met het budget dat beschikbaar is voor advocaten die in diezelfde procedures de burger bijstaan. Scheelt miljoenen. Die kunnen dan rechtstreeks naar het stelsel van gefinancierde rechtsbijstand. Topidee. Heb je geen twee kabinetsperiodes voor nodig. Kun je morgen mee beginnen. *Noblesse oblige*.

Realiseer meer declarabele uren als advocatenkantoor.

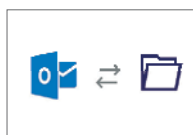
Ontdek de 3 redenen waarom al meer dan 20.000 advocaten & juristen in Europa werken met Kleos:

- **Alles-in-1 software voor uw advocatenkantoor.**
Dossierbeheer, tijdschrijven, facturatie en boekhouding in één.

- **Cliëntenportaal**
Communiceer sneller met cliënten via het online cliëntenportaal, beveiligd conform NOvA richtlijnen.

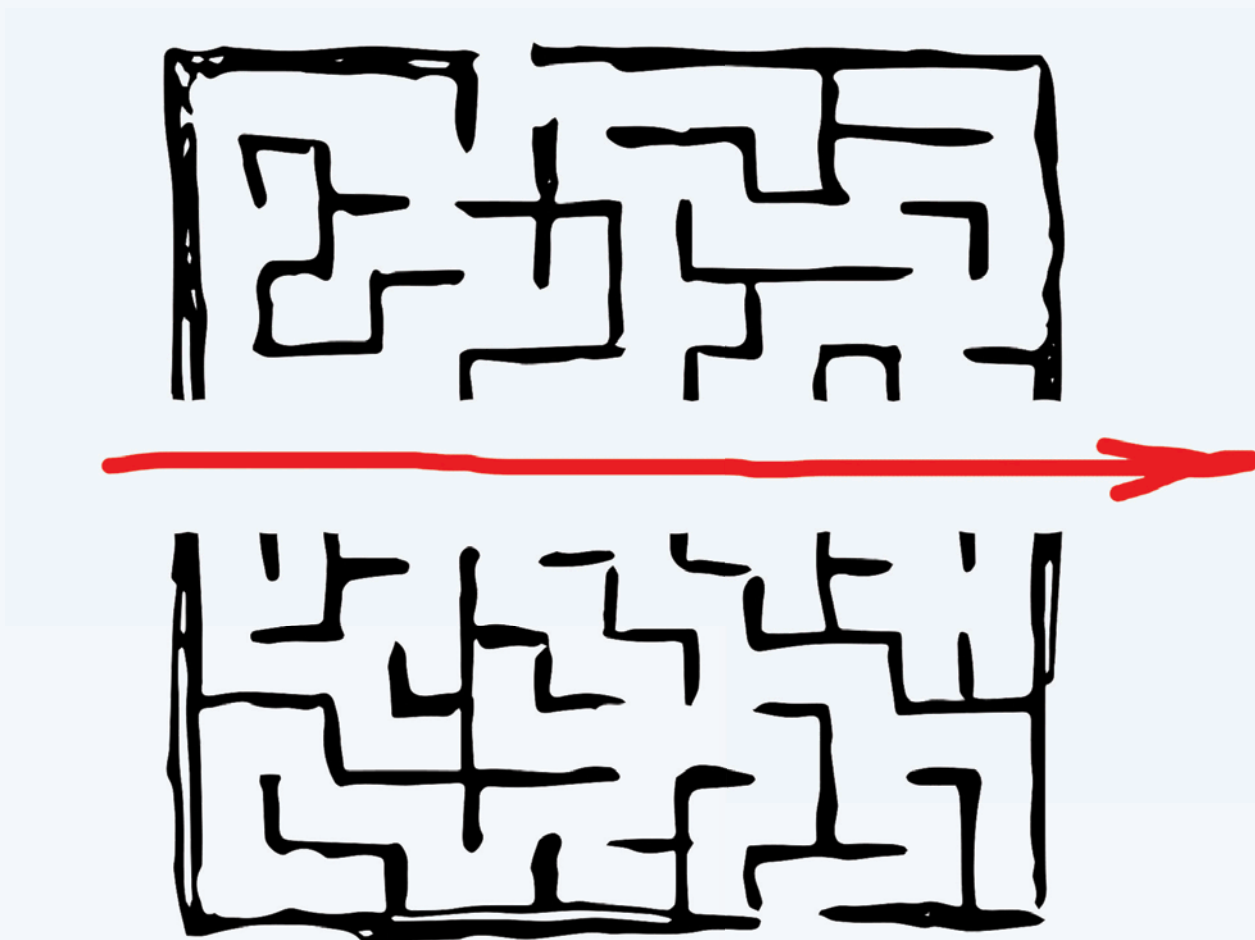
- **E-mailintegratie Outlook**
Sla mailcorrespondentie automatisch op in dossiers

Probeer Kleos nu 3 maanden gratis en vrijblijvend.

Ga naar www.wolterskluwer.nl/kleos om uw proefperiode aan te vragen.

Nieuw: 3-in-1 partner pakket De kortste weg naar meer klanten en kennis

- Uw kantoor zichtbaar in het Financieele Dagblad (print)
- Uw kantoor opgenomen in de Advocatenbank/deJurist.com
- Een jaarabonnement op deJurist.com (stopt na 12 maanden automatisch)

deJurist.com biedt bedrijfsjuristen en advocaten dagelijks zakelijk nieuws vanuit juridisch perspectief. De bijbehorende zoekmachine de Advocatenbank geeft toegang tot deskundigheid en visualiseert succesvolle advocaten en partners

Reserveer nu. Bel 024 - 360 77 10 of mail@capitalmediaservices.nl

Onderdeel van FD Mediagroep

► Burgerlijk procesrecht

NOvA: zet geen limiet op processtukken, maar verken alternatieven

De limitering van processtukken biedt geen oplossing om een efficiëntere rechtsgang in hoger beroep te bevorderen. Het procesreglement van de hoven heeft niet alleen onvoldoende juridische basis, maar is daarvoor evenmin het geschikte middel. Beter is in goed overleg te kijken naar alternatieven, betoogt de NOvA in haar Schriftelijke Opmerkingen die op 6 september aan de Hoge Raad zijn aangeboden.

Met haar Schriftelijke Opmerkingen, die cassatieadvocaten Marc Janssen (Banning) en Caspar Janssens (Ploum) voor de NOvA hebben ingediend, beoogt de NOvA een bijdrage te leveren aan de beantwoording van prejudiciële vragen door de Hoge Raad. Centraal staat de vraag of de gerechtshoven de bevoegdheid hebben om in hoger beroep te bepalen dat een processtuk een bepaalde omvang mag hebben, bijvoorbeeld een maximaal aantal pagina's of woorden. Dat is volgens de NOvA, ondersteund door de adviescommissies burgerlijk procesrecht en intellectuele eigendom, niet het geval.

Geen wettelijke basis

De NOvA meent dat er geen wettelijke basis is om in een individuele zaak te beslissen dat een processtuk aan een maximum lengte is gebonden. Een dergelijke beslissing gaat in tegen het beginsel van de lijdelijkheid van de rechter en de autonomie van partijen. Partijen bepalen immers zelf hoe zij hun zaak aan de rechter willen voorleggen, en een onlosmakelijk onderdeel daarvan is dat partijen ook zelf bepalen hoeveel bladzijden zij daarvoor nodig hebben. In procesreglementen kunnen dan ook geen beperkingen worden gesteld aan de omvang van processtukken. Dit staat op gespannen voet met de wet en de fundamentele beginselen van procesrecht, waaronder het recht op toegang tot de rechter, het beginsel van hoor en wederhoor en de goede procesorde. Met de regeling komen deze beginselen juist in hoger beroep onder druk te staan.

Rechtsonzekerheid en ongelijke behandeling

Verder is de maatregel praktisch niet (goed) uitvoerbaar en leidt deze tot rechtsonzekerheid en ongelijke behandeling. De criteria voor het maken van een uitzondering, om langere processtukken te mogen indienen, zijn niet helder. Het is bovendien aannemelijk dat de regeling daardoor juist leidt tot een grotere druk op de Rechtspraak.

Alternatieve oplossingen

De NOvA ziet meer heil in andere maatregelen, waarover zij graag met de gerechtshoven in gesprek gaat. Misschien is een wijziging van het appelprocesrecht nodig of kan worden nagedacht over een regiezitting, al dan niet gecombineerd met een comparitie na aanbrengen. Andere mogelijke alternatieve oplossingen zijn een kostenveroordeling, toepassing van artikel 22b Rv of een vingerwijzing

in de uitspraak. Ook een positieve stimulans voor partijen om kortere stukken in te dienen, zoals korting op het griffierecht of een uitspraak op kortere termijn, zou daarbij als oplossing kunnen worden onderzocht.

Voorkom uitholling rechtsstaat

De oplossing is in elk geval niet het limiteren van de processtukken. Het kan niet zo zijn dat de Rechtspraak de rekening voor de werkdruk bij de gerechtshoven bij de rechtzoekenden en de advocatuur neerlegt, ten koste van fundamentele rechten in ons rechtsstelsel. Dat zou onherroepelijk leiden tot een verdere uitholling van de rechtsstaat. Als dat al aan de orde zou kunnen zijn, is dat niet aan de rechter, maar aan de wetgever.

Hoe nu verder?

De verwachting is dat een advocaat-generaal van het parket, mede op basis van de Schriftelijke Opmerkingen van de NOvA, voor het einde van dit jaar zijn Conclusie aanbiedt aan de Hoge Raad. Dit rechtscollege zal zo spoedig mogelijk in de loop van volgend jaar de prejudiciële vragen beantwoorden, waarna de zaak zal worden terugverwezen naar de Rechtbank Den Haag.

In afwachting van het antwoord van de Hoge Raad op de prejudiciële vragen heeft de kortgedingrechter besloten de betwiste maatregel van de gerechtshoven, om per 1 april 2021 de lengte van processtukken in hoger beroep te beperken tot maximaal 25 pagina's, niet op te schorten.

Meer informatie

Download de Schriftelijke Opmerkingen van de NOvA op advocatenorde.nl/nieuws (7 september).

Van de tuchtrechter

Recente uitspraken, geselecteerd en bewerkt door de Commissie Disciplinaire Rechtspraak, bestaande uit Tjitske Cieremans, Maurice Mooibroek en Robert Sanders.

Professional support lawyer

- Hof van Discipline, 8 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:24.
- Artikel 7.4 Voda.
- Geen algemeen verbod op aanduiding professional support lawyer, per concreet geval moet worden beoordeeld of gebruik verwarrend is.

Mr. X is verantwoordelijk bestuurder geweest van een advocatenkantoor. Het kantoor heeft, behalve advocaten en de in de advocatuur gebruikelijke secretariële en administratieve ondersteuning, ook medewerkers in dienst die door het kantoor worden aangeduid als 'professional support lawyers' en die niet als advocaat zijn ingeschreven op het tableau. Op de website van het kantoor staat een link met de naam 'Advocaten'. Als daarop wordt geklikt, opent een pagina waarop de advocaten van het kantoor worden gepresenteerd. Onder aan die pagina werden ook de bij het kantoor werkzame professional support lawyers vermeld. Bij de optie 'kies een advocaat' verschenen ook de namen van professional support lawyers. In de Engelstalige versie van het kantoor is het woord 'advocaat' vertaald naar het woord 'lawyer'.

De deken dient jegens zowel mr. X als het advocatenkantoor een klacht in over het gebruik van de aanduiding professional support lawyer, welke term voor (juridisch) medewerkers van advocatenkantoren die niet als advocaat zijn ingeschreven op het tableau misleidend zou zijn. De raad heeft het dekenbezwaar gegrond verklaard en geen maatregel opgelegd. Volgens de raad kan de aanduiding professional support lawyer duiden op een grote diversiteit aan juridische functies, waaronder die van advocaat. Het woord lawyer heeft niet het onderscheidend vermogen dat nodig is om uit te maken of de persoon die met lawyer wordt aangeduid een op het tableau ingeschreven advocaat is, dan wel iemand die een andere juridische functie uitoefent. Volgens de raad is het gebruik van de aanduiding lawyer voor een medewerker die geen advocaat is misleidend en verwarrend. Het gaat daarbij om de betekenis die buiten de advocatuur aan het begrip wordt toegekend. Zowel de deken als mr. X en het kantoor gaan hiertegen in beroep.

Het hof bekrachtigt de beslissing van de raad en overweegt daartoe als volgt. Het hof overweegt eerst dat ingevolge vaste jurisprudentie (HvD 21 september 2020, ECLI:NL:TAHVD:2020:196) een klacht of dekenbezwaar dat betrekking heeft op het gedrag dat alle leden van een maatschap op alle bestuurders van een rechtspersoon kan worden aangerekend, kan worden ontvangen als gericht tegen de individuele leden van de maatschap, dan wel tegen de individuele bestuurders van de betreffende rechtspersoon. In dit geval vat het hof de klacht op als een klacht gericht tegen alle bestuurders van het advocatenkantoor. De deken heeft ter zitting echter verduidelijkt dat zijn bezwaar uitsluitend ziet (en kan zien) op die bestuursleden die onder zijn toezicht vallen en dat dat in dit geval alleen mr. X betreft. Het hof beoordeelt dus alleen het handelen van mr. X.

Het plaatsen van omschrijvingen van de functies van medewerkers op de website van het kantoor betreft volgens het hof het optreden naar buiten, zoals is bedoeld in artikel 7.4, eerste lid, Voda. Het hof houdt mr. X als bestuurder van het kantoor medeverantwoordelijk voor de inhoud van de website van het kantoor. Net als de raad meent het hof dat de wijze waarop het kantoor de professional support lawyers van het kantoor, die geen advocaat zijn, heeft vermeld, onduidelijkheid creëert over de hoedanigheid en functie van deze personen. Daarentegen acht het hof het gebruik van de term professional support lawyer op zichzelf niet onaanvaardbaar of onbetamelijk. Eenieder die de term bezigt, dient zich er evenwel van bewust te zijn dat het gebruik van de term tot verwarring kan leiden, welke verwarring zich in het onderhavige geval ook heeft voorgedaan. Deze verwarring kan uiteraard worden voorkomen door de term niet te gebruiken. De verwarring kan eveneens worden voorkomen door ervoor te zorgen dat bij extern gebruik van de term, zoals bij vermelding daarvan op een website of onder een brief, voor eenieder bij eerste lezing onmiddellijk duidelijk is dat professional support lawyers geen advocaten zijn. Of gebruik van de term professional support lawyer in een concreet geval verwarrend is zal steeds aan de hand van de omstandigheden van het concrete geval moeten worden beoordeeld, aldus het hof.

Schikking tijdens hoger beroep

- Hof van Discipline, 15 februari 2021, ECLI:NL:TAHVD:2021:33.
- Artikelen 47a en 57 Advocatenwet.
- Klacht ingetrokken tijdens hoger beroep, beslissing RvD vernietigd waarbij mr. X onvoorwaardelijk is geschorst.

Mr. X heeft klager bijgestaan in het kader van een strafrechtelijk onderzoek jegens klager. Klager meent dat mr. X tekortgeschoten is in de behartiging van diens belangen, waaronder het laten verstrijken van een fatale termijn. Daarnaast in zijn informatieplicht jegens klager, bij de overdracht van het dossier en tijdens de procedure van de behandeling van de klachten van en aansprakelijkstelling door klager. Mr. X heeft klager gedurende de behandeling van de zaak, maar ook in de periode daarna langdurig in het ongewisse gelaten, en is bij herhaling niet ingegaan op verzoeken van (de opvolgend) advocaat van klager, zo stelt klager. De raad is het hiermee eens en overweegt dat de klacht in alle onderdelen gegrond is en legt mr. X een onvoorwaardelijke schorsing in de uitoefening van de praktijk op van vier weken.

Mr. X heeft hoger beroep ingesteld. Vervolgens heeft klager de griffie van het hof medegedeeld dat hij de klacht tegen mr. X intrekt. Mr. X is klager financieel tegemoetgekomen en klager beschouwt deze tegemoetkoming als een erkenning van diens tekortkomingen en acht dit gebaar in zijn richting toereikend, aldus klager. De deken heeft laten weten geen reden te zien de klacht over te nemen en derhalve bezwaar te hebben tegen intrekking van de klacht. Naar het oordeel van het hof zijn geen omstandigheden aanwezig die ambtshalve voortzetting van de behandeling van de klacht als bedoeld in artikel 47a jo. artikel 57 Advocatenwet vergen. Het hof vernietigt de beslissing van de raad en verstaat dat op de klacht niet meer hoeft te worden beslist.

Waarneming tijdens ziekte

- Raad van Discipline Arnhem-Leeuwarden 8 maart 2021, zaaknummer 20-184, ECLI:NL:TADRARL:2021:40.
- Artikel 46 Advocatenwet.
- Klachten tegen kantoor over vervanging bij ziekte en klachtenregeling zijn ontvankelijk.

De klager in deze kwestie had al van de voorzitter van de raad een beslissing ontvangen dat hij kennelijk niet-ontvankelijk was voor wat betreft zijn klacht tegen het

kantoor van zijn advocaat. Op het verzet van klager beslist de raad evenwel anders.

Klager heeft een klacht over de waarneming bij afwezigheid van zijn advocaat. Die advocaat was ziek, daarna op arbeidstherapeutische basis werkzaam en in die periode was de behandeling van de zaak niet adequaat, aldus klager. Waar de voorzitter vond dat die klacht al tegen de behandelend advocaat was ingediend en dan dus tweemaal over hetzelfde werd geklaagd, meent de raad dat de waarneming twee kanten heeft: de advocaat en diens kantoor. De raad spreekt van een dubbele verantwoordelijkheid, waarop ook het kantoor – de raad zegt: de collega-advocaten – zelfstandig kan worden aangesproken. Aldus is de klacht ontvankelijk, zo vindt de raad.

De inhoudelijk beoordeling van de klacht leidt echter niet tot een terecht verwijt aan het kantoor. De betreffende procedure waarin klager partij was, bevond zich in staat van wijzen. Dat de beslissing telkens uitgesteld werd, kon het kantoor niet helpen. Klager heeft over de aanhoudingen telkens bericht van het kantoor ontvangen. Dit onderdeel van de klacht is daarom ongegrond.

Ook de klacht over de klachtenregeling van het kantoor was eerst kennelijk niet-ontvankelijk verklaard door de voorzitter, maar dat wordt teruggedraaid door de raad. De kantoorklachtenregeling is typisch een gedeelde verantwoordelijkheid van een groep advocaten die samen een kantoor vormen. Daarom kan een tuchtklacht over een kantoorklachtenregeling tegen het kantoor worden ingediend. Ook hier is klagers verzet gegrond.

De klacht van klager ziet op het feit dat de klachtenfunctionaris die volgens de kantoorklachtenregeling de klacht moet behandelen, van hetzelfde kantoor is. Om precies te zijn, is het de eigenaar van het kantoor waar klagers advocaat werkt. Maar die is niet onafhankelijk, zo stelt klager. Ook deze tuchtklacht, die dus wel tegen het kantoor mocht worden ingediend, strandt uiteindelijk op de inhoud. Het is namelijk gebruikelijk en toegestaan dat de klachtenfunctionaris die in de kantoorklachtenregeling wordt aangewezen aan hetzelfde kantoor verbonden is. Het idee van de regeling is immers niet een onafhankelijke geschillenbeslechting, maar een gestructureerde route om te proberen er nog onderling uit te komen. Het feit dat klacht uiteindelijk niet is opgelost, is geen aanwijzing dat er tuchtrechtelijk verwijtbaar gehandeld is door het kantoor en ook overigens waren er geen aanwijzingen dat het kantoor klachtwaardig had gehandeld. Ook dit klachtonderdeel is ongegrond. Het gelijk van klager bij het verzet tegen de voorzittersbeslissingen, kan hem dus uiteindelijk niet baten.

Transfers

Wie, wat, waar?

Wie stapte over, wie stopte en wie begon voor zichzelf? Bent u onlangs van kantoor veranderd of eigen baas geworden? Deel uw ervaringen en stuur een e-mail naar redactie@advocatenblad.nl.

Naar ander kantoor

- Balhuizen**, mr. M.L.A.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Benes**, mr. G.: yspeert advocaten te Emmen
- Berg**, mw. mr. W.K. van den: Lennox Litigation B.V. te Amsterdam
- Blankestijn**, mw. mr. S.R.: Clifford Chance LLP te Londen
- Blauwhoff**, mr. R.J.: Franssen Advocaten te Amsterdam
- Boer**, mw. mr. E.R.: Struycken Advocaten te Amsterdam
- Boonstra**, mw. mr. A.S.: NS Groep N.V. / NS Legal te Utrecht
- Boor**, mr. D.A.: Advocatenkantoor Blenheim te Amsterdam
- Broekema**, mw. mr. Q.A.M.: de Breij te Amsterdam
- Brölmann**, mr. J.M.: Habraken Rutten Advocaten B.V. te Rotterdam
- Çinar**, mw. mr. M.: Advocatenkantoor Solutio te Hilversum
- Daniels**, mw. mr. C.C.M.M.: Bronsgeest Deur Advocaten te Amsterdam
- Dijkstra**, mr. M.: Dommerholt Advocaten N.V. te Heerenveen
- Donk**, mr. L.V. van: CMS te Amsterdam
- Dorsser**, mw. mr. F.I. van: Köster Advocaten N.V. te Haarlem
- Dungen**, mw. mr. L.M. van den: Joosten Advocatuur te Venlo
- Eijk**, mr. S. van der: ESW Advocaten te 's-Gravenhage
- Elema**, mw. mr. K.: Meester Leonie Strafrechtadvocaat te Eindhoven
- Garcea**, mw. mr. D.E.C.: Trip Advocaten & Notarissen te Groningen
- Gieling**, mw. mr. J.C.B.: NautaDutilh N.V. te Amsterdam
- Groen**, mw. mr. B.: Akzo Nobel NV te Amsterdam
- Haanraads**, mw. mr. L.E.: JB Law te Amsterdam
- Haastert**, mr. H.C.M. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
- Hesselink**, mw. mr. L.: Trivium Packaging B.V. te Schiphol
- Hooge Venterink**, mw. mr. J.S.T.: Gemeente Advocaten Rotterdam te Rotterdam
- Hoogendoorn**, mw. mr. J.C.: Van Till Advocaten te Amsterdam
- Horsthuis**, mr. D.C.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
- Huizen**, mr. P.J.P. van: JPR Advocaten U.A. te Utrecht
- Jaboury**, mw. mr. W. al: Ploum te Rotterdam
- Janssen**, mr. H.C.E.P.J.: DVAN Advocaten te Rotterdam
- Klaassen**, mw. mr. V.C.D.: Beelaard Breetveld Advocaten te 's-Gravenhage
- Kool**, mw. mr. M.: Fisherman Advocaten te Rotterdam
- Koudstaal**, mr. Y.: Bahl & Co. B.V. te Amsterdam
- Kramer**, mw. mr. B.C.F.: Struycken Advocaten te Amsterdam
- Kronenberg**, mr. R.A.: Viotta Advocaten te Amsterdam
- Kroon-Jongbloed**, mw. mr. A.A.M.: PlasBossinade Advocaten N.V. te Groningen
- Lambert**, mr. F.: Linklaters LLP te Amsterdam
- Larsson**, mr. R.H.C.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Lauran**, mw. mr. D.E.M.: BANNING N.V. te 's-Hertogenbosch
- Lever**, mr. A.B.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
- Litjens**, mw. mr. M.P.: Rijssenbeek Advocaten te Arnhem
- Lok**, mw. mr. B.L.: Van Barneveld Advocaten te Oosterbeek
- Louwrier**, mw. mr. J.M.: HM Law te Amsterdam
- Luijk**, mr. S.M. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Maas-van Weert**, mw. mr. W.S.: Claassen Advocaten te Eindhoven
- Machiels**, mw. mr. E.B.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Maes**, mw. mr. D.E.J.: DAS Nederlandse Rechtsbijstand Verzekeringmaatschappij N.V. te Amsterdam
- Mahieu**, mr. P.H.: STV Mahieu Advocaten te 's-Gravenhage
- Malycha**, mr. M.: STAUNCH B.V. te Amsterdam
- Meer Mohr**, mw. mr. N. van der: Dirkzwager legal & tax te Arnhem
- Mesman**, mr. J.: Unger Nolet Advocaten te Amsterdam
- Moison**, mw. mr. E.M.: Houthoff te Rotterdam
- Niersman**, mw. mr. J.H.: Workx advocaten te Amsterdam
- Nieuwenhuis**, mw. mr. T.: Cleerdin & Hamer te Amsterdam
- Niewijk**, mr. R.: Eurius B.V. te Amsterdam
- Nikolaou**, mw. mr. K.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Ok**, mw. mr. M.T.: BINGH Advocaten te Amsterdam
- Overbosch**, mw. mr. F.H.A.: JB Law te Amsterdam
- Peeters**, mr. S.W.H.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Utrecht
- Pennings**, mr. S.J.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem
- Plas**, mr. H.P.: Van Doorne N.V. te Amsterdam
- Prinsze**, mw. mr. M.W.: Houthoff Coöperatief U.A. te Amsterdam
- Raza**, mw. mr. S.: DLA Piper Nederland N.V. te Amsterdam
- Riemens**, mr. C.: Thuis Partners advocaten te Maastricht
- Salim**, mr. P.: Dworkin Law te Amsterdam-Duivendrecht
- Samuels Brusse-van der Linden**, mw. mr. H.A.: HBR advocaten te Baarn
- Sanders**, mw. mr. G.N.: Silk Advocaten & Mediators te 's-Gravenhage
- Seghrouchni**, mr. J.: De CLERCQ Advocaten Notariaat te Leiden
- Sevink**, mw. mr. Y.A.Y.: Windt Le Grand Leeuwenburgh te Rotterdam
- Spaans**, mw. mr. G.J.: TeekensKarstens advocaten notarissen te Leiden
- Spoelstra**, mr. P.H.W.: Van den Heuvel Advocatuur te Gouda
- Steehouwer-Mollema**, mw. mr. L.H.: SRK Rechtsbijstand B.V. te 's-Gravenhage
- Steen**, mw. mr. A.A.M. van der: Advocaten Familie- & Erfrecht te Eindhoven
- Strik**, mw. mr. G.: AMS Advocaten te Amsterdam
- Swinkels**, mw. mr. S.: Dirkzwager legal & tax te Arnhem
- Terpstra**, mr. F.: Goorts & Coppens Advocaten te Eindhoven
- Tilburg**, mr. T.T.P. van: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Zwolle
- Velden**, mw. mr. L. van der: Bruggink & Van der Velden Advocaten Belastingadviseurs BV te Utrecht
- Vermolen**, mr. W.J.: Klépierre Management Nederland B.V. te Utrecht
- Verstegen**, mw. mr. H.: AD Advocaten te Amsterdam
- Vlek**, mr. J.F.: STAUNCH B.V. te Amsterdam
- Vliet**, mr. M. van der: Buren N.V. te Amsterdam
- Voet-van de Wijdeven**, mw. mr. S.M.T.M.: Holla Advocaten te Eindhoven
- Waaier**, mr. L.R.: ESW Advocaten te 's-Gravenhage
- Wagenaar**, mw. mr. S.J.: Habraken Rutten Advocaten B.V. te Rotterdam
- Weerd**, mr. M.A. van de: ESW Advocaten te 's-Gravenhage
- Weinstein**, mr. D.S.: Taylor Wessing N.V. te Amsterdam
- Wevers**, mr. M.: Nysingh advocaten-notarissen N.V. te Arnhem
- Wijs**, mr. S.J. de:

NautaDutilh N.V. te Amsterdam
Woensel, mr. M. van: PHAROS Advocaten te Bussum

Naar nieuw(e) kantoor of associatie

Advocaatkantoor mr. L.D. Mawie i.o. (mr. L.D. Mawie te 's-Gravenhage)
advocatenkantoor van den heuvel (mr. N.A.F. van den Heuvel te Helmond)
Advocatenkantoor Berg (mr. M. Berg te Amsterdam)
Advocatenkantoor

Advocatuur (mw. mr. L. Dehzad te Almere)
Juncto Advocaten (mr. G.B. van de Bunt te Putten)
Maaten Advocatuur (mr. A.B. Maaten te 's-Gravenhage)
MAESTRA Advocatuur & Mediation (mw. mr. J.H.A. Klompmakers te Breda)
MAR advocatuur (mw. mr. M. Arends te Assen)
Meester in Recht (mw. mr. Ö. Aydogan te 's-Hertogenbosch)
Oyster HR Netherlands B.V. (mw. mr. A.C.J.G. Bruijn-van der Henst te Hilversum)

Advocatuur (mr. J.C. van Oel te Amersfoort)
TIP Trailer Services (mr. G.J. Berghuis te Amsterdam)
TLC Advocaten (mw. mr. J.W. Vreugdenhil te Hardenberg)
Tribu Legal (mw. mr. M.N. Soeten-Middelkoop te Breukelen ut)
Van Beugen Advocatuur (mr. A.L. van Beugen te Amsterdam)
Van Eck Advocatuur (mr. M. van Eck te Amsterdam)
Van Es
Strafrechtadvocatuur (mw. mr. R.S. van Es te

Amsterdam (27-08-2021)
Blokland, mr. N.G., Arnhem (31-08-2021)
Boelens, mw. mr. H.C.C., Tilburg (31-08-2021)
Boschman-Stoel, mw. mr. A.J.M., Zwolle (01-09-2021)
Briejer, mr. A., Amsterdam (01-09-2021)
Broeren-Berns, mw. mr. J.T.H., 's-Hertogenbosch (01-09-2021)
Busuladzic, mw. mr. K., Amsterdam (15-08-2021)
Carpentier, mw. mr.

C.C.M., Rosmalen (01-09-2021)
Fornier, mr. M., Amsterdam (17-08-2021)
Gommeren, mw. mr. N.C.D., 's-Gravenhage (01-09-2021)
Griffioen-van Putten, mw. mr. L., Zaandam (31-08-2021)
Haas, mw. mr. E.C.W. de, Veghel (01-09-2021)
Haentjens, mw. mr. H.M., Amsterdam (01-09-2021)
Hamer, mr. J.C.P. van den, Amsterdam (31-08-2021)
Harbers, mw. mr. E.J.M., Apeldoorn

'Duizend kleine onderhandelingsmomentjes'

Quirine Broekema (30) stapte recentelijk over van Stibbe naar deBreij in Amsterdam. Hier werkt ze met veel plezier in de M&A praktijk. Het maken van de juridische vertaalslag van wat aan de onderhandelingsstafel wordt besproken, vindt ze erg interessant. 'Je anticipeert steeds op eventuele risico's waartegen je je cliënt wilt beschermen. In een transactieproces zitten wel duizend kleine onderhandelingsmomentjes die je kunt "winnen" met de juiste (juridische) argumenten.' Ze zoekt graag de samenwerking met haar collega's op. 'Het leuke van de advocatuur is dat collega's over het algemeen niet op hun mondje gevallen zijn en daarom geen discussie uit de weg gaan. Hierdoor leer je snel en veel van elkaar.'

Tigris (mw. mr. D. Aygur te Enschede)
Advocatenkantoor Zuiver Recht (mr. N.P. Jonker te Almere)
Aksu Advocaten (mw. mr. S. Aksu-Ari te Rotterdam)
Blijdenstein Advocatuur B.V. (mr. D.P.B. Blijdenstein te Amsterdam)
BMO Advocaten (mr. R. van den Brink en mr. C. van der Mark te Geldermalsen)
Cogens Roermond B.V. (mw. mr. S.D. Worotikan te Roermond)
Judica Letselschade

Pensioenfonds van de Metalektro (mr. A. ter Horst te 's-Gravenhage)
Raetsluy Advocaten (mr. C.A. Gobbens te Bergen op Zoom)
RechtSaam Advocaten & Mediators (mw. mr. A.J. Begthel, mr. M.R. Vossen en mw. mr. M.J.E.M. Wielinga-van Dillen te Houten)
Rechtshulp in Duitsland (mr. M. Matzkeit te Herten)
Robin Advocaten (mw. mr. J. de Bravo Mougán, mw. mr. F. Engelbertink en mw. mr. J-A. Nijland te Amsterdam)
Solvit Letselschade

's-Hertogenbosch)
Van Slagmaat Advocatuur (mr. W.A.L.D.I. van Slagmaat te Houten)
Uit de praktijk
Baaijens, mw. mr. J.A., Amsterdam (01-09-2021)
Bakker, mw. mr. V.M. den, Amsterdam (31-08-2021)
Barendregt, mw. mr. I., Rotterdam (01-09-2021)
Bastin, mw. mr. A.L., Harderwijk (03-09-2021)
Berket, mr. A., Amsterdam (01-09-2021)
Blanken, mw. mr. E.M.,

M.S., Amsterdam (02-09-2021)
Chababi, mr. B., Amsterdam (01-09-2021)
Dekker, mw. mr. N.M., Eibergen (01-09-2021)
Dieren, mr. J.A.M. van, Utrecht (01-09-2021)
Djordjevic, mw. mr. I., Groningen (01-09-2021)
Doesema, mw. mr. R., Rotterdam (01-09-2021)
Dolk, mr. R.J., Amsterdam (01-09-2021)
Engels, mr. C.P., Amsterdam (01-09-2021)
Essen, mr. A.D. van, Arnhem (01-09-2021)
Ewalds, mw. mr.

(01-09-2021)
Heerkens, mw. mr. M.P.J., Eindhoven (01-09-2021)
Heijerman, mr. Th., Amsterdam (01-09-2021)
Hensen, mw. mr. G.T., Amsterdam (31-08-2021)
Hertog, mr. S.G. ten, Breda (31-08-2021)
Heuvel, mw. mr. D.J. van den, 's-Gravenhage (01-09-2021)
Hoekstra, mr. J.O., Amsterdam (01-09-2021)
Hof, mw. mr. J.J.M. van den, Tiel (01-09-2021)
Hulsman, mw. mr. S., Amsterdam

(20-08-2021) Jong , mw. mr. M. de, Amsterdam (01-09-2021) Joppe , mr. M.D.R., Haarlem (31-08-2021) Kasem , mr. K., Amsterdam (30-08-2021) Kevelam , mr. J., Almelo (22-08-2021) Kleef , mw. mr. J. van,	(13-08-2021) Leijdesdorff , mw. mr. F.C., Amsterdam (01-09-2021) Leurink , mw. mr. S., IJsselstein ut (25-08-2021) Lodder , mw. mr. N.C., Amsterdam (01-09-2021) Lommers , mw. mr. M.I., 's-Gravenhage	Julianadorp (08-09-2021) Overklift , mw. mr. H.S. van, Amsterdam (03-09-2021) Pas , mw. mr. D.M.C. van der, Utrecht (01-09-2021) Pijpers , mr. G.J., Amsterdam (01-09-2021) Plantinga , mw. mr.	Amsterdam (01-09-2021) Simsek , mw. mr. A., Utrecht (01-09-2021) Spanjaart , mw. mr. J., 's-Gravenhage (16-08-2021) Struycken , mr. J.G.A., Amsterdam (01-09-2021) Suurd , mw. mr. L.H.M., Amsterdam	Amsterdam (31-08-2021) Werdmuller , mr. P.B.J., Rotterdam (31-08-2021) Wessels , mw. mr. R.C., Rotterdam (01-09-2021) Westrik , mw. mr. D.H., Arnhem (01-09-2021) Wijck , mr. L.F. van, Zoetermeer (01-09-2021) Witteveen , mw. mr. H.,
---	---	--	---	---

Tastbaar, concreet en voor eenieder van belang

Heel vroeger, ruim voor zijn studententijd, wilde hij makelaar worden. Recent begon **Milan van Woensel** (27) bij PHAROS advocaten, een niche vastgoedkantoor in Bussum. De fijne werksfeer en interessante cliënten ervaart hij als grootste voordeel van zijn kantoor. Dat het tastbaar en concreet en voor eenieder van belang is, spreekt Van Woensel aan het vastgoedrecht aan. De komende jaren hoopt hij zich te ontwikkelen tot vastgoedspecialist. Wanneer een werkdag voor hem geslaagd is? 'Als ik veel leuk contact heb gehad met collega's of cliënten en vooral als ik 's avonds het idee heb dat ik een collega of cliënt echt heb kunnen helpen.'

Almere (06-09-2021) Kluiter , mw. mr. I., Leeuwarden (01-09-2021) Kocer , mw. mr. D.E., Rotterdam (16-08-2021) Kool , mw. mr. T.J., Rotterdam (01-09-2021) Kouw , mr. H., Almere (23-08-2021) Kraaijvanger , mw. mr. J.G., Deventer (01-09-2021) Kuipers , mw. mr. N.L., Ede gld (01-09-2021) Leemans-van Koten , mw. mr. T.I., Amsterdam (01-09-2021) Leerdam , mw. mr. M.P. van, Leiden	(31-08-2021) Maats-Stokx , mw. mr. J.E., Utrecht (01-09-2021) Markestein-Burgers , mw. mr. M.F.E., Amsterdam (01-09-2021) Meurs , mw. mr. M.H. van, Amsterdam (31-08-2021) Middelkoop , mw. mr. A.H., Almere (07-09-2021) Nijland-van Oorsouw , mw. mr. M.W.M., 's-Hertogenbosch (01-09-2021) Noijen , mw. mr. C.B.E., Heerlen (24-08-2021) Oor , mw. mr. N.A.M.,	A.E., Amsterdam (01-09-2021) Post Uiterweer , mw. mr. E.C., Amsterdam (07-09-2021) Prins , mw. mr. H.V., Rotterdam (30-08-2021) Quik , mw. mr. J.J., Ouderkerk aan de Amstel (23-08-2021) Rossum , mw. mr. A.M. van, Arnhem (01-09-2021) Russel , mw. mr. C.A.M., Amsterdam (07-09-2021) Schadd , mw. mr. A.M., Brussel (01-09-2021) Schepers , mw. mr. K., Houten (01-09-2021) Siewers , mw. mr. R.,	(16-08-2021) Uijtdewillegen , mw. mr. P., Rotterdam (01-09-2021) Veer , mw. mr. G.J. van der, Giethoorn (01-09-2021) Veltman , mw. mr. F., Amsterdam (01-09-2021) Vincent , mw. mr. A., Eindhoven (01-09-2021) Visscher , mw. mr. K., Kampen (19-08-2021) Vliet , mr. L.R. van, Amsterdam (01-09-2021) Waling , mw. mr. C., 's-Gravenhage (31-08-2021) Welling , mw. mr. T.M.,	Hengelo ov (01-09-2021) Zaal , mr. P.J. van, Amsterdam- Duivendrecht (01-09-2021) Overleden Bockhoff , mr. Chr.L., Amsterdam (15-08-2021) Postma , mr. H.R., Amsterdam (26-06-2021) Vellenga-van Nieuwkerk , mw. mr. L.B., Oudorp NH (19-05-2021)
--	--	---	--	--

Vergezichten, ja. Gebakken lucht, nee.

CMS is een van de grootste advocatenkantoren ter wereld met meer dan 70 vestigingen in ruim 40 landen. Je vindt ons in een van de torens aan de Zuidas, met vergezichten naar alle kanten maar zonder gebakken lucht. Ons kantoor is, hoe groot ook, altijd nuchter gebleven want we weten wat ons te doen staat: onze cliënten helpen, met veelal complexe vraagstukken. We kennen hun markten en staan hen als sparringpartner op beslissende momenten terzijde. Werk je als ambitieuze en scherpzinnige advocaat graag in een omgeving waarin topprestaties voor je opdrachtgevers belangrijker zijn dan prestige? Kijk op cms.law.

Leren van de beste docenten

Gratis proefcursus
t.w.v.
1, 2 of 3 PO-punten

Kies voor onbeperkt toegang tot een uitgebreid, online cursusaanbod waarmee u kunt nascholen in onderwerpen die voor u relevant zijn. Met een abonnement op PO-Online volgt u cursussen van hoge kwaliteit gemaakt door experts uit de juridische praktijk en wetenschap. Laat u bijpraten door docenten zoals mr. W.J. Ausma, mr. E.P.W. Korevaar en mr. dr. P. Kruit.

Benieuwd naar het gemak van online nascholing?

Probeer dan nu een gratis proefcursus t.w.v. 1, 2 of 3 PO-punten.

Nascholen bij PO-Online

- Onbeperkt PO-punten halen
- Meer dan 90 online cursussen
- Vakinhoudelijk en actueel
- Keuze uit meerdere abonnementen

www.po-online.nl/proefcursus

PO

Online Uw goed recht